T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MARDİN İLİ BAĞCILIĞININ GENEL YAPISININ BELİRLENMESİ VE YEREL ÇEŞİTLERİN KISA AMPELOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Nurullah YALÇIN

BAHÇE BİTKİLERİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA
2021

İÇİNDEKLER

Sayfa No

ÖZET i
ABSTRACT ii
TEŞEKKÜR iii
ŞEKİLLER DİZİNİ iv
ÇİZELGELER DİZİNİ vi
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ xi
1. GİRİŞ 1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR 6
3. MATERYAL ve YÖNTEM 18
3.1. Materyal 18
3.2. Yöntem 18
3.2.1. Salkım ağırlığı (g) 19
3.2.2. Salkım eni (cm) 19
3.2.3. Salkım boyu (cm) 19
3.2.4. 100 tane ağırlığı (g) 19
3.2.5. Tane eni (mm) 19
3.2.6. Tane boyu (mm) 19
3.2.7. Yaprak eni (cm) 20
3.2.8. Yaprak boyu (cm) 20
3.2.9. Yaprak ayasının büyüklüğü (cm²) 20
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA 21
4.1. Anket Analizleri 21
4.1.1. Bağcılık tercih sebepleri 21
4.1.2. Üzüm değerlendirme şekilleri 21
4.1.3. Bağcılık yapılan arazi varlığı 22
4.1.4. Bağcılık üretim faaliyetinin verimi 23
4.1.5. Bağcılık ile ilgili kurs veya seminere katılma durumu 23
4.1.6. Bağ kurulumunda uzman yardımı durumu 23
4.1.7. Bağ kurulumunda kullanılan bitki materyali durumu 25
4.1.8. Bağlarda uygulanan terbiye sistemi durumu 25
4.1.9. Bağların sulanma durumu 26
4.1.10. Bağların sulanmasının verim ve kaliteye etki durumu 28
4.1.11. Bölgeye düşen yağış miktarının etki durumu 28
4.1.12. Bağ tesisi öncesi ve sonrasında toprak analizi durumu 28
4.1.13. Bağlarda gübre kullanım durumu 29
4.1.14. Bağlardaki budama durumu 30
4.1.15. Üretimi yapılan çeşitler 30
4.1.16. Bağların hastalık, zararlı ile ilaçlama durumu 31
4.1.17. Hasat ile ilgili durum 33
4.1.18. Bölgeye şaraphane açılması durumu 34
4.1.19. Bölgeye kuru üzüm işleme ve paketleme tesisi açılması durumu 34
4.2. Ampelografik Özellikler 35
4.2.1. Antebi üzüm çeşidi 35
4.2.2. Beyrudi üzüm çeşidi 38
4.2.3. Bılbiziki üzüm çeşidi 40
4.2.4. Bineytati üzüm çeşidi 46
4.2.5. Çavga üzüm çeşidi 53
4.2.6. Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidi 56
4.2.7. Daşi üzüm çeşidi 58
4.2.8. Deyvani üzüm çeşidi 61
4.2.9. Direjik üzüm çeşidi 63
4.2.10. Emobengi üzüm çeşidi 69
4.2.11. Hımrani üzüm çeşidi 72
4.2.12. Kerküş üzüm çeşidi 74
4.2.13. Kırfok üzüm çeşidi 77
4.2.14. Mazrone üzüm çeşidi 82
4.2.15. Musabbak üzüm çeşidi 93

4.2.16. Paizi üzüm çeşidi 96
4.2.17. Pelbıçuk üzüm çeşidi 100
4.2.18. Reşik üzüm çeşidi 102
4.2.19. Sinceri üzüm çeşidi 114
4.2.20. Sorava üzüm çeşidi 118
4.2.21. Soromori üzüm çeşidi 123
4.2.22. Şıtvi üzüm çeşidi 126
4.2.23. Tayfi üzüm çeşidi 129
4.2.24. Zeynebi üzüm çeşidi 136
4.2.25. Zeyti üzüm çeşidi 140
5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER 154
KAYNAKLAR 158
ÖZGEÇMİŞ 162

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

MARDİN İLİ BAĞCILIĞININ GENEL YAPISININ BELİRLENMESİ VE YEREL ÇEŞİTLERİN KISA AMPELOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Nurullah YALÇIN

Harran Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Sadettin GÜRSÖZ
2. Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fatma ÖCAL KARA
YIL: 2021, Sayfa: 162

Bu çalışma, 2020-2021 bağcılık sezonunda Mardin ili merkez (Artuklu) ile Midyat, Ömerli, Savur, Dargeçit ve Kızıltepe ilçelerinde 83 üretici ile yapılan anket çalışması ile örnekleri alınan 42 üzüm çeşidine ait ampelografik özellikleri belirlemek amacı ile yürütülmüştür. Yapılan anket verileri ile üreticilerin bağcılığı tercih nedenleri, üreticilerin üzümü değerlendirme şekli, yetiştiricilik yapılan bağların durumu ve verimi, sulanma durumu, hastalık ve zararlılarla mücadele yöntemi gibi konulara açıklık getirilmiştir. Buna ek olarak; yaprak ayasının büyüklüğü, yaprak uzunluğu, salkım uzunluğu, salkım genişliği, salkım ağırlığı, tane uzunluğu, tane genişliği, tane ağırlığı, yaprak ayasının şekli, yaprak dilim sayısı, yaprak üst yüzey rengi, yaprak sap cebinin açıklık derecesi, yaprak sap cebinin şekli, salkım yoğunluğu, salkım şekli, tane şekli ile tane kabuk rengi gibi ampelografik özellikleri de belirlenerek üzümlerin kimlik kazanması sağlanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; üreticiler bağcılığı aile tüketimini karşılayabilmek amacıyla yapmaktadır. Yetiştiriciler; elde ettikleri üzümü pestil, sucuk, pekmez gibi yöresel ürünlere dönüştürerek değerlendirilmektedir. Bağların sulanmadığı yörede gübreleme ise çok az miktarda yapılmaktadır. Tespit edilen tüm bağlarda Mazrone üzüm çeşidi bulunmaktadır. Külleme hastalığının yaygınlık gösterdiği bağlarda ilaç olarak geleneksel toz kükürt kullanılmaktadır. Örneği alınan 42 üzüm çeşidi arasında 25 farklı üzüm çeşidi bulunmaktadır. Bu çeşitlerin 13'ü sofralık çeşit olup 8'i ise hem sofralık ve hem de kurutmalık çeşittir. Kerküş üzüm çeşidi ile Reşik üzüm çeşidi kurutmalık çeşitler olup; Mazrone ile Sinceri üzüm çeşitleri ise sofralık ve şıralık-şaraplık üzüm çeşitleridir. İncelenen çeşitlerden en ağır salkımlara sahip olan çeşit Bineytati, tane ağırlığı en fazla olan çeşit ise Reşik üzüm çeşidi olarak saptanmıştır.

ANAHTAR KELİMELER: Mardin, bağcılık, anket, ampelografi

ABSTRACT

MSc Thesis

DETERMINATION OF THE GENERAL STRUCTURE OF MARDIN PROVINCIAL VINERY AND BRIEF AMPELOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF LOCAL VARIETIES

Nurullah YALÇIN

Harran University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Horticulture

Supervisor: Prof. Dr. Sadettin GURSÖZ
2nd Supervisor: Assist. Prof. Dr. Üyesi Fatma ÖCAL KARA
YEAR: 2021, Page: 162

This study was carried out with the aim of determining the ampelographic characteristics of 42 grape varieties, samples of which were taken by a survey conducted with 83 producers in the center of Mardin (Artuklu) and Midyat, Ömerli, Savur, Dargeçit, and Kızıltepe districts in the 2020-2021 viticulture season. With the survey data, the reasons for the producers' preference for viticulture, the way the producers evaluate the grapes, the status and yield of the vineyards, irrigation methods, disease and pest control methods were clarified. In addition, by determining the ampelographic characteristics of grape varieties, such as the size of the leaf, the length of the leaf, the length of the cluster, the width of the cluster, the weight of the cluster, the length of the berry, the berry width, the berry weight, the shape of the leaf, the number of leaf sinuses, the color of the upper surface of the leaf, the degree of the opening of the petiole sinus, the shape of sinus, cluster shape, bunch density, berry shape, and berry skin color, this varieties have gained an identity. According to the results obtained; in Mardin, producers do viticulture in order to provide for their own consumption. They also consume and evaluate the grapes by transforming them into local food products such as pestil, sucuk and pekmez. In the region where the vineyards are not irrigated, fertilization is also done very infrequently. All the vineyards researched, the Mazrone grape variety grows by producers. In vineyards where powdery mildew disease is prevalent, traditional powdered sulfur is used as a medicine. Among the 42 grape varieties sampled, there are 25 different grape varieties unearthed. It was found that of these different varieties, 13 are table grape varieties and 8 are both table and dried grape varieties. It was unearthed that, Kerküş and Reşik grape varieties are suitable for raisin production however, Mazrone and Sinceri grape varieties are able to fresh consumption and must/wine production. According to the findings, the highest cluster weight was determined as the Bineytati grape variety, and the variety with the highest berry weight was determined as the Reşik grape variety.

KEY WORDS: Mardin, viticulture, survey, ampelography

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamda benden hiçbir desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Sadettin GÜRSÖZ'e, ikinci danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fatma ÖCAL KARA'ya minnet borçluyum. Bu süreçte öğrenciliğim ile ilgili tüm sorunlarımı çözmemde destek olan Prof. Dr. Bekir Erol AK'a teşekkürlerimi sunuyorum. Mardin Artuklu Üniversitesi laboratuvarını kullanmamda kolaylık sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Aziz KORKMAZ'a teşekkür ederim. Ayrıca bu tezimin fikir aşamasından son şekline kadar beni hiçbir zaman yalnız bırakmayarak bana rehberlik eden, fedakarlığını, ilmini takdir ve rehber aldığım değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet İlhan ODABAŞIOĞLU'na teşekkürlerimi iletiyorum.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1.1. Ülkelere göre 2019 yılı üzüm üretim miktarları (FAO, 2021)..... 1
Şekil 3.1. Mardin Artuklu Üniversitesi laboratuvarında yapılan çalışmadan görüntüler..... 20
Şekil 4.1. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden alınan Antebi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 36
Şekil 4.2. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Beyrudi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 38
Şekil 4.3. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 41
Şekil 4.4. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 43
Şekil 4.5. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 47
Şekil 4.6. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 49
Şekil 4.7. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Çavga üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 53
Şekil 4.8. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 56
Şekil 4.9. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Daşi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü..... 59
Şekil 4.10. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Deyvani üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 61
Şekil 4.11. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı aköy Mahallesinden alınan Direjik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 64
Şekil 4.12. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Direjik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 65
Şekil 4.13. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Emobengi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 70
Şekil 4.14. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Hımrani üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 72
Şekil 4.15. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Kerküş üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 74
Şekil 4.16. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Havuzbaşı Mahallesinden alınan Kırfok üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 78
Şekil 4.17. Mardin ilinin Atuklu ilçesine bağlı Şeyhan Mahallesinden alınan Kırfok üzüm çeşidine ait salkım ve tane görüntüsü 80
Şekil 4.18. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 83
Şekil 4.19. Mardin ilinin Artulu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 85
Şekil 4.20. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 87
Şekil 4.21. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Pınardere Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 89
Şekil 4.22. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Musabbak üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 94
Şekil 4.23. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Paizi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü..... 97
Şekil 4.24. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden alınan Pelbıçuk üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 100
Şekil 4.25. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 103
Şekil 4.26. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 105

Şekil 4.27. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 107
Şekil 4.28. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 109
Şekil 4.29. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 111
Şekil 4.30. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Sinceri üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 115
Şekil 4.31. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Sorava üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 118
Şekil 4.32. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden alınan Sorava üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 120
Şekil 4.33. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Soromori üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 124
Şekil 4.34. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Şıtvi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü..... 126
Şekil 4.35. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Tayfi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 130
Şekil 4.36. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Tayfi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü..... 132
Şekil 4.37. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden alınan Zeynebi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 137
Şekil 4.38. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 140
Şekil 4.39. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 142
Şekil 4.40. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 144
Şekil 4.41. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü..... 146
Şekil 4.42. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü 148

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 1.1. Ülkelere göre 2019 yılında bağ alanı ve üzüm üretimi (FAO, 2021). .. 2
Çizelge 1.2. Yıllara göre Türkiye'de bağ alanı ve üzüm üretimi (TÜİK, 2021a). 2
Çizelge 1.3. Türkiye'de bağcılığın önem arz ettiği bazı illerin bağcılık verileri (2017-2020) (TÜİK, 2021b). 3
Çizelge 1.4. Mardin ili ilçelerinin 2020 yılı bağcılık verileri (TÜİK, 2021b) 4
Çizelge 1.5. Mardin ilçelerinin 2020 yılı verim miktarları (kg/da) (TÜİK, 2021b). 4
Çizelge 4.1. Üreticilerin bağcılığı tercih sebebi 21
Çizelge 4.2. Üreticilerin üzümü değerlendirme şekilleri 22
Çizelge 4.3. Üreticilerin bağcılık yaptığı arazi varlığı (da) 22
Çizelge 4.4. İncelenen işletmelerde bağcılık üretim faaliyetinin verimi (kg/da) 23
Çizelge 4.5. Üreticilerin bağcılık ile ilgili seminer veya kursa katılma durumu 23
Çizelge 4.6. Üreticilerin bağ kurulumunda uzman yardımı alma durumu 23
Çizelge 4.7. Bağ kurulumunda yardım alınan uzmanın niteliği 24
Çizelge 4.8. Bağ kurulumunda uzmandan kaç yıl yardım alındığı durumu 24
Çizelge 4.9. Bağ kurulumunda kullanılan bitki materyali 25
Çizelge 4.10. Bağ kurulumunda kullanılan bitki materyali temin şekli 25
Çizelge 4.11. Üreticilerin bağlarında kullandıkları terbiye sistemi 26
Çizelge 4.12. Üreticilerin bağlarında kullandıkları terbiye sistemini seçme sebebi 26
Çizelge 4.13. Üreticilerin bağlarını sulaması durumu 27
Çizelge 4.14. Üreticilerin bağlarını sulama sıklığı 27
Çizelge 4.15. Üreticilerin bağlarını suladığı yöntem 27
Çizelge 4.16. Üreticilerin bağlarını sulamasının verim ve kaliteye etkisi 28
Çizelge 4.17. Üreticilerin bağcılık yaptığı bölgeye düşen yağış miktarının üzüm yetiştiriciliği için yeterliliği ... 28
Çizelge 4.18. Üreticilerin bağ kurulumu öncesinde ve sonrasında toprak analizi yapma durumu 29
Çizelge 4.19. Üreticilerin bağlarında gübre kullanımı 29
Çizelge 4.20. Üreticilerin bağlarında kullandıkları gübre türü 29
Çizelge 4.21. Üreticilerin bağlarında budamayı yapan kişi 30
Çizelge 4.22. Üreticilerin bağlarında budamayı hangi ayda veya aylarda yapma durumu 30
Çizelge 4.23. Üreticilerin üretimini yaptıkları çeşitler 31
Çizelge 4.24. Üreticilerin bağlarını ilaçlama durumu 31
Çizelge 4.25. Üreticilerin bağlarında sezonluk ilaçlama durumu 32
Çizelge 4.26. Üreticilerin bağlarında uyguladıkları ilaçların temini 32
Çizelge 4.27. Üreticilerin bağlarındaki hastalık ve zararlı tipi 32
Çizelge 4.28. Üreticilerin filoksera bilgisi 33
Çizelge 4.29. Üreticilerin üzümü hasat etme zamanının kriterleri 33
Çizelge 4.30. Üreticilerin üzümlerinin hasat işlemini yapan kişi 33
Çizelge 4.31. Üreticilerin hasat edilen üzümleri pazarlandığı yer 34
Çizelge 4.32. Üreticilerin yetiştiricilik yaptığı bölgeye şaraphane açılması 34
Çizelge 4.33. Üreticilerin yetiştiricilik yaptığı bölgeye kuru üzüm işleme ve paketleme tesisi açılması 34
Çizelge 4.34. Antebi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 35
Çizelge 4.35. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden alınan Antebi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 37
Çizelge 4.36. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden alınan Antebi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 37
Çizelge 4.37. Beyrudi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 38
Çizelge 4.38. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Beyrudi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 39
Çizelge 4.39. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Beyrudi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 40
Çizelge 4.40. Bılbiziki üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 40
Çizelge 4.41. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 42
Çizelge 4.42. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 42
Çizelge 4.43. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 44

Çizelge 4.44. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 44
Çizelge 4.45. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Bılbiziki üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması 45
Çizelge 4.46. Bineytati üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 47
Çizelge 4.47. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 48
Çizelge 4.48. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 48
Çizelge 4.49. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 50
Çizelge 4.50. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 50
Çizelge 4.51. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Bineytati üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması 51
Çizelge 4.52. Çavga üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 53
Çizelge 4.53. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Çavga üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 54
Çizelge 4.54. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Çavga üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 55
Çizelge 4.55. Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 56
Çizelge 4.56. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 57
Çizelge 4.57. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 58
Çizelge 4.58. Daşi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 58
Çizelge 4.59. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Daşi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 60
Çizelge 4.60. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Daşi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 60
Çizelge 4.61. Deyvani üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 61
Çizelge 4.62. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Deyvani üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 62
Çizelge 4.63. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Deyvani üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 62
Çizelge 4.64. Direjik üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 63
Çizelge 4.65. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Direjik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 64
Çizelge 4.66. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Direjik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 65
Çizelge 4.67. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Direjik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 66
Çizelge 4.68. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Direjik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 67
Çizelge 4.69. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Direşik üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması 68
Çizelge 4.70. Emobengi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 70
Çizelge 4.71. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Emobengi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 71
Çizelge 4.72. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Emobengi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 71
Çizelge 4.73. Hımrani üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 72
Çizelge 4.74. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Hımrani üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 73
Çizelge 4.75. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Hımrani üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 73
Çizelge 4.76. Kerküş üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 74
Çizelge 4.77. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Kerküş üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 75

Çizelge 4.78. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Kerküş üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 76
Çizelge 4.79. Kırfok üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 78
Çizelge 4.80. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Havuzbaşı Mahallesinden alınan Kırfok üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 79
Çizelge 4.81. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Havuzbaşı Mahallesinden alınan Kırfok üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 79
Çizelge 4.82. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Şeyhan Mahallesinden alınan Kırfok üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 80
Çizelge 4.83. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Şeyhan Mahallesinden alınan Kırfok üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 81
Çizelge 4.84. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Kırfok üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması 81
Çizelge 4.85. Mazrone üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 83
Çizelge 4.86. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 84
Çizelge 4.87. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 84
Çizelge 4.88. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 86
Çizelge 4.89. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 86
Çizelge 4.90. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 88
Çizelge 4.91. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 88
Çizelge 4.92. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Pınardere Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 90
Çizelge 4.93. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Pınardere Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 90
Çizelge 4.94. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Mazrone üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması 91
Çizelge 4.95. Musabbak üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 93
Çizelge 4.96. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Musabbak üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 95
Çizelge 4.97. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Musabbak üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 95
Çizelge 4.98. Paizi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 97
Çizelge 4.99. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Paizi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 98
Çizelge 4.100. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Paizi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 98
Çizelge 4.101. Pelbıçuk üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 100
Çizelge 4.102. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden alınan Pelbıçuk üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 101
Çizelge 4.103. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden alınan Pelbıçuk üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 102
Çizelge 4.104. Reşik üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri 102
Çizelge 4.105. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 104
Çizelge 4.106. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 104
Çizelge 4.107. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 106
Çizelge 4.108. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 106
Çizelge 4.109. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri 108
Çizelge 4.110. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı 108

Çizelge 4.111. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 110
Çizelge 4.112. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 110
Çizelge 4.113. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 112
Çizelge 4.114. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 112
Çizelge 4.115. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Reşik üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması..... 113
Çizelge 4.116. Sinceri üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri..... 114
Çizelge 4.117. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Sinceri üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 116
Çizelge 4.118. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Sinceri üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 116
Çizelge 4.119. Sorava üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri..... 118
Çizelge 4.120. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Sorava üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 119
Çizelge 4.121. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Sorava üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 119
Çizelge 4.122. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden alınan Sorava üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 121
Çizelge 4.123. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden alınan Sorava üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 121
Çizelge 4.124. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Sorava üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması..... 122
Çizelge 4.125. Soromori üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri..... 123
Çizelge 4.126. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Soromori üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 125
Çizelge 4.127. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Soromori üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 125
Çizelge 4.128. Şıtvi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri..... 126
Çizelge 4.129. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Şıtvi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 127
Çizelge 4.130. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Şıtvi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 128
Çizelge 4.131. Tayfi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri..... 129
Çizelge 4.132. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Tayfi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 131
Çizelge 4.133. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Tayfi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 131
Çizelge 4.134. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Tayfi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 133
Çizelge 4.135. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Tayfi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 133
Çizelge 4.136. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Tayfi üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerin karşılaştırılması..... 134
Çizelge 4.137. Zeynebi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri..... 136
Çizelge 4.138. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden alınan Zeynebi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 138
Çizelge 4.139. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden alınan Zeynebi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 138
Çizelge 4.140. Zeyti üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri..... 140
Çizelge 4.141. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 141
Çizelge 4.142. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 142
Çizelge 4.143. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 143

Çizelge 4.144. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 144
Çizelge 4.145. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 145
Çizelge 4.146. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 146
Çizelge 4.147. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 147
Çizelge 4.148. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 148
Çizelge 4.149. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri..... 149
Çizelge 4.150. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı..... 150
Çizelge 4.151. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Zeyti üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerin karşılaştırılması..... 151

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

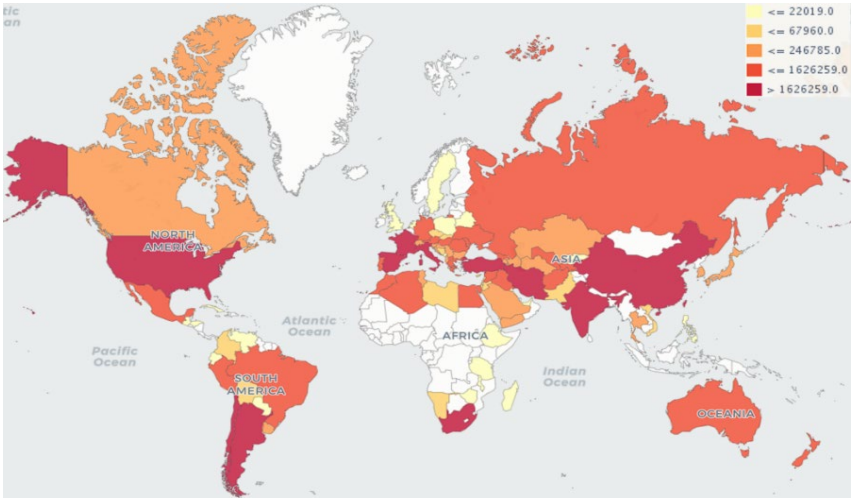
%	Yüzde
mm	Milimetre
cm	Santimetre
cm^2	Santimetre kare
g	Gram
kg	Kilogram
da	Dekar
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
OIV	International Organisation of Vine and Wine (Uluslararası Bağcılık ve Şarapçılık Ofisi)

1. GİRİŞ

Asma, çok eski tarihsel geçmişe dayanan bitkiler arasında yer almaktadır. Asma bitkisinin ne kadar eski olduğuna Avrupa ve Kuzey Amerika'da yapılan kazı çalışmalarında keşfedilen üzüm çekirdeği ile yaprak fosillerinin incelemesi sonucunda varılmıştır. Kökenin insanlık tarihi öncesine yani Neozoik (üçüncü jeolojik) zamana kadar ulaştığı görülmektedir. (Çelik ve ark., 1998).

Dünya'da üzümün en fazla yetiştiriciliğinin yapıldığı, asma türleri içerisinden %90' dan fazlasını oluşturan tür *Vitis vinifera* L.'dir. Bu türün kültüre alınmasıyla bağcılık tarihi başlamıştır. Kafkasya ve Anadolu' da yapılan kazı çalışmaları sonucunda ilk olarak M.Ö. 6000-5000 yılları arasında saptanmıştır. Bu bölgeden zamanla dünyaya dağılarak yaygınlaşmıştır. (Çelik ve ark., 1998).

Üzüm yetiştiriciliği için iklim ve toprak koşulları önemlidir ve kültürü yapılan birçok bitki türüne nazaran daha seçicidir. (Semerci ve ark., 2015). Çok fazla değerlendirme şeklinin ve seçeneğinin bulunması, uzun ömürlü olması gibi nedenlerden dolayı; dünyada bağcılığın yapıldığı ülkeler Şekil 1.1'de görüldüğü gibi oldukça geniş bir coğrafyaya yayılmıştır.

Şekil 1.1. Ülkelere göre 2019 yılı üzüm üretim miktarları (FAO, 2021)

FAO'nun bağ alanlarına ilişkin yayınladığı verilere göre; 2019 yılında dünyada toplam 69 259 720 da alanda bağcılık yapılmakta olup sıralama bakımından İspanya, Fransa, Çin ve İtalya'nın ardından Türkiye 5. sırada yer almaktadır (FAO, 2021). Aynı verilere göre; dünya

ülkelerinin üzüm üretimi incelendiğinde ise farklı bir sıralama ile karşılaşılmaktadır. Çin'in ilk sırayı aldığı üretim değerlerinde; Türkiye 6. sırada yer almaktadır (Çizelge 1.1.). Türkiye'nin bağ alanı varlığı her ne kadar birçok ülkeye göre daha yüksek olsa da verimlilik konusunda potansiyelini değerlendiremediği söylenebilir. Nitekim Türkiye'de birim bağ alanından elde edilen üzüm verimi, dünya ortalamasından düşüktür (FAO, 2021).

Çizelge 1.1. Ülkelere göre 2019 yılında bağ alanı ve üzüm üretimi (FAO, 2021).

Ülkeler	Bağ Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Verim (kg/da)
İspanya	9 368 900	5 745 450	613.25
Fransa	7 554 700	5 489 650	726.65
Çin	7 431 920	14 283 532	1 921.92
İtalya	6 979 100	7 900 120	1 131.97
Türkiye	4 054 390	4 100 000	1 011.25
A.B.D.	3 783 800	6 233 270	1 647.36
Arjantin	2 151 690	2 519 886	1 171.12
Şili	1 953 570	2 701 588	1 382.9
Portekiz	1 787 800	863 220	482.84
Romanya	1 763 400	973 990	552.34
Dünya Toplamı	**69 259 720**	**77 137 016**	**1 113.74**

TÜİK verileri incelendiğinde; Türkiye'nin bağ alanlarının gittikçe azaldığı görülmektedir. 2019 yılına kıyasla, bağcılık yapılan alanın 2020 yılı verilerine göre azaldığı görülmektedir. Buna karşın 2020 yılında ülkemizin üzüm üretimi artmıştır (Çizelge 1.2.). TÜİK verileri daha detaylı incelendiğinde; sofralık çeşitlerin üretim miktarlarının diğer çeşitlere göre fazla olduğu, şaraplık çeşitlerin üretiminin ise yıllara göre dalgalanma seyrettiği görülmektedir (TÜİK, 2021a).

Çizelge 1.2. Yıllara göre Türkiye'de bağ alanı ve üzüm üretimi (TÜİK, 2021a)

Yıllar	Alan (Dekar)	Üretim (Ton)			
		Toplam	Sofralık	Kurutmalık	Şaraplık
2009	4 790 239	4 264 720	2 256 845	1 531 987	475 888
2010	4 777 856	4 255 000	2 249 530	1 543 962	461 508
2011	4 725 454	4 296 351	2 268 967	1 562 064	465 320
2012	4 622 959	4 234 305	2 219 813	1 613 833	400 659
2013	4 687 922	4 011 409	2 132 602	1 423 578	455 229
2014	4 670 929	4 175 356	2 166 749	1 563 480	445 127
2015	4 619 557	3 650 000	1 891 910	1 334 563	423 527
2016	4 352 269	4 000 000	1 990 604	1 536 862	472 534
2017	4 169 068	4 200 000	2 109 000	1 603 000	488 000
2018	4 170 410	3 933 000	1 945 262	1 524 091	463 647
2019	4 054 387	4 100 000	2 050 000	1 599 000	451 000
2020	4 009 979	4 208 908	2 218 056	1 534 499	456 353

Türkiye'de üzüm üretimi, iller bazında incelendiğinde; Mardin ilinin, Manisa'dan sonra ikinci sırada bulunduğu görülmektedir (Çizelge 1.3.). 2020 yılında, Türkiye'de toplam üzüm üretiminin %35.59'u Manisa ilinde yapılırken, bunu Mersin (%9.09), Denizli (%8.82), İzmir (%3.68) ve Gaziantep (%3.30) illeri takip etmiştir. Mardin ili ise Türkiye'nin toplam üzüm üretiminde %3.84' lük paya sahiptir. Mardin'de her ne kadar üzüm yetiştiriciliği yapılan alan, ülkemizde bağcılık yapılan diğer pek çok ile göre daha fazla olsa da; üzüm üretimi, bu illerin gerisinde kalmaktadır (TÜİK, 2021b).

Çizelge 1.3. Türkiye'de bağcılığın önem arz ettiği bazı illerin bağcılık verileri (2017-2020) (TÜİK, 2021b)

İl Adı	2017		2018		2019		2020	
	Alan (da)	Üretim (ton)	Alan (da)	Üretim (ton)	Alan (da)	Üretim (ton)	Alan (da)	Üretim (ton)
Manisa	797 634	1 534 419	807 387	1 234 577	809 123	1 546 188	833 853	1 498 287
Denizli	407 222	472 474	386 060	355 276	373 904	441 335	356 770	371 603
Mersin	213 466	304 228	210 593	292 823	210 520	328 578	191 458	382 857
İzmir	134 044	173 633	128 499	194 978	124 860	154 189	116 771	155 073
Gaziantep	163 634	125 639	173 616	143 625	162 931	125 928	163 911	138 963
Mardin	343 545	158 595	368 620	190 203	354 798	121 459	363 672	161 930
Diğer iller	2 109 523	1 431 012	2 095 635	1 521 518	2 018 251	1 382 323	1 983 544	1 500 195
Toplam	4 169 068	4 200 000	4 170 410	3 933 000	4 054 387	4 100 000	4 009 979	4 208 908

Mardin ili ilçelerinin 2020 yılına ait bağ alanı verileri incelendiğinde; toplam bağ alanı bakımından Midyat ilçesi 122 210 da ile öne çıkmaktadır. Buna karşın Mardin ilinin en az bağ alanına sahip ilçesi 8 100 da ile Kızıltepe'dir. Sofralık olarak değerlendirilen üzüm çeşitlerinin yetiştirildiği bağ alanları incelendiğinde; 39 110 da bağ alanı ile Midyat ilçesi ilk sırada, 2 100 da bağ alanı ile Nusaybin ilçesi son sırada yer almaktadır. Şaraplık olarak değerlendirilen üzüm çeşitlerinin yetiştiriciliği iki ilçede yoğunlaşmış olup; bu çeşitlerin yer aldığı bağlar bakımından Midyat ilçesi, Artuklu'ya kıyasla öne çıkmaktadır. Kurutmalık olarak değerlendirilen üzüm çeşitlerinin yetiştirildiği bağların kapladığı alan bakımından ilk sırada 31 350 da alan ile Midyat ilçesi, son sırada ise 1 000 da alan ile Kızıltepe ilçesi yer almaktadır (Çizelge 1.4.) (TÜİK, 2021b).

Mardin ili ilçelerinin 2020 yılı üzüm üretim miktarları incelendiğinde; toplam üzüm üretimi bakımından ilk sırada 51 477 ton ile Midyat ilçesi yer alırken, son sırada ise 2 835 ton üretim ile Kızıltepe ilçesi yer almaktadır. Şaraplık olarak değerlendirilmek üzere üzüm yetiştiriciliği yapılan bağlar 2 ilçede yoğunlaşmış olup; bunlardan Midyat yıllık 23 333 ton, Artuklu ise yıllık 252 ton üzüm üretimine sahiptir. Kurutmalık olarak değerlendirilen üzüm

çeşitlerinin yetiştiriciliğinde ise; 13 800 ton üzüm üretimi ile Ömerli ilçesi ilk sırada, 350 ton üzüm üretimi ile Kızıltepe ilçesi son sırada yer almaktadır (Çizelge 1.4.) (TÜİK, 2021b).

Çizelge 1.4. Mardin ili ilçelerinin 2020 yılı bağcılık verileri (TÜİK, 2021b)

İlçe Adı	Bağ Alanı (da)				Üretim Miktarı (ton)			
	Sofralık	Şaraplık	Kurutmalık	Toplam	Sofralık	Şaraplık	Kurutmalık	Toplam
Midyat	39 110	51 850	31 250	122 210	15 644	23 333	12 500	51 477
Ömerli	35 000		30 000	65 000	16 800		13 800	30 600
Savur	19 000		18 500	37 500	9 025		8 325	17 350
Artuklu	31 088	585	2 304	33 977	13 368	252	922	14 542
Dargeçit	11 200		22 500	33 700	5 040		9 000	14 040
Nusaybin	2 100		19 872	21 972	840		7 949	8 789
Mazıdağı	13 300		3 455	16 755	8 645		2 246	10 891
Yeşilli	10 978		2 280	13 258	4 391		855	5 246
Derik	9 100		2 100	11 200	5 005		1 155	6 160
Kızıltepe	7 100		1 000	8 100	2 485		350	2 835

Mardin ili ilçelerinin 2020 yılı verilerine göre üzüm yetiştiriciliğinde verimlilikleri incelendiği zaman; sofralık olarak değerlendirilen üzüm çeşitlerinde en yüksek verimlilik 650 kg/da ile Mazıdağı ilçesinde, en düşük verimlilik 350 kg/da ile Kızıltepe ilçesinde elde edilmiştir (TÜİK, 2021b). Şaraplık-şıralık olarak değerlendirilen üzüm çeşitlerinde verimlilik incelendiğinde ise; Midyat ilçesi (450 kg/da), Artuklu (431 kg/da) ilçesine göre öne çıkmaktadır. Mazıdağı ilçesi 650 kg/da üzüm verimi ile kurutmalık olarak değerlendirilen çeşitlerin verimliliği bakımından ilk sırada yer alırken, Kızıltepe ilçesi 350 kg/da üzüm verimliliği ile son sırada yer almaktadır (Çizelge 1.5.) (TÜİK, 2021b).

Çizelge 1.5. Mardin ilçelerinin 2020 yılı verim miktarları (kg/da) (TÜİK, 2021b)

Çeşit	Verim Miktarı (kg/da)									
	Artuklu	Dargeçit	Derik	Kızıltepe	Mazıdağı	Midyat	Nusaybin	Savur	Yeşilli	Ömerli
Sofralık	430	450	550	350	650	400	400	475	400	480
Şaraplık	431					450				
Kurutmalık	400	400	550	350	650	400	400	450	375	460

Bu çalışmada; Mardin ilinin üzüm üretim potansiyelinin ortaya çıkarılması, ilde bağcılık yapılan yörelerde yaygın olarak uygulanan kültürel işlemlerin belirlenmesi, kültürel işlemlerin nasıl yapıldığının ortaya çıkarılması, bölgede yaygın olarak yetiştirilen çeşitlerin ve bu çeşitlere ait tanımlayıcı özelliklerin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla; Mardin ili ve ilçelerinde bağcılığın yaygın olarak yapıldığı yörelerde; üzüm yetiştiricileri ile anket çalışmaları yapılmış, yörede yetiştiriciliği yapılan yerel ve standart çeşitlerin kısa ampelografik özellikleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular ile; ilde bağcılığın güncel durumu ortaya konulmaya

çalışılmış, bağcılıkta karşılaşılan sorunlar ve bunların çözümünde uygulanabilecek üreticilerin bilgi alma kaynakları, olası çözüm önerileri belirtilmiştir.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Sökmen (2005), Gaziantep'in İslahiye ilçesinde yaptığı çalışmada bölgenin ekonomik analizini incelemiş ve bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Araştırmacı, üreticilerin bağ alanlarının ortalama 26.38 da olduğunu, bağ tesisi yapılırken toprak analizinin yapılmadığını, rastgele gübre kullanımından dolayı toprağın kuruma noktasına geldiği, çiftçilerin zirai mücadelelerde yetersiz kaldığını ayrıca tarımsal ilaçların pahalı olduğunu, ürünleri pazarlama aşamasında üreticilerin sıkıntılar çektiklerini ve bunun dışında bölgede Nisan ayında gelen rüzgar ve don olaylarının üzüm verimini oldukça düşürdüğünü bildirmiştir.

Dağlıoğlu (2005), yürüttüğü çalışmada Kilis ili bağcılığının ekonomik analizini yapmıştır. Tarım için gerekli sermayenin az olmasına değinen araştırmacı; yetiştirme tekniklerinin yetersizliği, hastalıklarla ilgili kimyasal kullanımının bilinçsizce yapılması gibi sorunların olduğuna, ilin yaz mevsimini kurak geçirdiğinden sulama ile birlikte bazı sorunların azalacağına değinmiştir.

Karaağaç (2006), yaptığı çalışmada; 46 çeşit üzerinde genetik tanımlamalar yapmakla beraber çeşitlerin aralarındaki genetik benzerliğini de araştırmıştır. Araştırmacı; incelediği çeşitlerden T Rumi - G Rumi ve G Duzsuzu - G Dımışkı çeşitleri ile Tekirdağ ve Gaziantep'ten aldığı Rumi çeşidini genetik olarak aynı bulmuştur.

Akaalp (2007), Mardin ili ve ilçelerinde; bölge bağcılığının potansiyelini, sorunlarını ortaya çıkarmak için üzüm üreticileri ile anket çalışması yapmıştır. Araştırmacı, bölgede bağcılığın genellikle geleneksel usullerle yapıldığına, üreticilerin aşısız fidan kullandıklarına, sucuk ve pestil yapımının yaygın olduğuna değinmiştir. Bununla birlikte; hastalık ve zararlılarla mücadele konusunda, budama, gübreleme gibi kültürel işlemlerin uygulanması konularında çiftçilerin yeterince deneyiminin olmadığına ve bilgilerinin eksikliklerine de değinmiştir.

Güler (2007), Siirt ilinin Pervari ilçesinde yaptığı çalışmada; belirlediği 8 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini belirleyerek, yerel gen kaynaklarını tanıtmayı ve ülkemizin üzüm gen kaynakları havuzuna katkı sağlamayı amaçlamıştır. Üreticilerin, ürettikleri üzümleri çoğunlukla kurutmalık ve sofralık olarak değerlendirildikleri, bunun yanında az miktarda üzümü pekmez yapımında kullandıklarını aktarmıştır. Ayrıca, bölgede filoksera zararlısının

bulunduğunu ve bu duruma mutlaka çözüm bulunması gerektiğini, aksi taktirde yerel üzüm çeşitlerinin ve tiplerinin kaybolmakla karşı karşıya kalacağını bildirmiştir.

Uyak ve ark. (2011a), Siirt ili ve çevre ilçelerinde yaptığı çalışmada; Bineteti, Heseni, Sinceri, Emiri, Hergifi, Keşirte, Meyme Zeynep, Şevkeye ve Veledezine çeşitlerinin ampelografik özelliklerini incelemiştir. İncelenen çeşitlerin *Vitis vinifera* L. türüne ait olduklarını, çeşitlerin renklerinden tanınmasında antosiyaninlerin varlığının ve yoğunluğunun etkili olduğunu bildirmişlerdir.

Uyak ve ark. (2011b), Siirt ilinde yaptıkları çalışmada; bölge bağcılığının sorunlarını gün yüzüne çıkarmayı ve mevcut duruma çözümler üretmeyi amaçlamışlardır. Araştırmacılar; bağların çoğunun yaşlı olduğunu, ekolojik koşullara uygun çeşit denemelerinin yapılması gerektiğini ve yöreye uygun anaçların seçilmesi gerektiğini bildirmişlerdir. Ayrıca, üreticilerin bağ alanlarının yerine şehir inşa ettiklerini, budamayı Mart-Nisan ayında yaptıklarını, toprak işlemeye yeterince önem vermediklerini ve üzüm yetiştiriciliğini susuz olarak yaptıklarını saptamışlardır. Yöre bağlarında genellikle küllemenin görüldüğünü, üreticilerin mücadeleyi toz kükürt ile yaptıklarını, bağlarda çoğunlukla goble terbiye sisteminin kullanıldığını, yöreye uygun üzüm çeşitlerinin ve anaçların belirlenip yeni bağların bunlarla tesis edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Uyak ve ark. (2011c), Siirt iline bağlı Şirvan ve Eruh ilçelerinde yaptıkları çalışmada; bu ilçelerde yetiştirilen 10 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini incelemişlerdir. Araştırmacılar, inceledikleri çeşitlerin *Vitis vinifera* L. türüne ait olduklarını saptamışlardır. Çeşitlerin belirlenmesinde; tane kabuğunda yer alan antosiyaninlerin varlığı ve yoğunluğunun incelenmesinin önemli olduğunu bildirmişlerdir. Buna karşın tanelerin, salkımların bazı fiziksel özelliklerinin yetiştirme koşullarına göre değişim gösterebileceğine vurgu yapmışladır.

Kaya ve Özdemir (2013), Diyarbakır ekolojik koşullarında yetiştirilen bazı üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerini incelemişlerdir. Araştırmacılar; inceledikleri çeşitlerin bazı kalite özelliklerini ve bu üzüm çeşitlerinin olgunlaşması için gerekli olan Etkili Sıcaklık Toplamı (EST) gereksinimlerini belirlemişlerdir. İncelenen 8 çeşitten en yüksek salkım ağırlığının Tilki Kuyruğu üzüm çeşidinde, en yüksek tane ağırlığının ise Abderi üzüm çeşidinde olduğunu tespit etmişlerdir. Etkili Sıcaklık Toplamı (EST) gereksiniminin en yüksek olduğu

çeşitlerin ise; sinonimi Mazrumi, Mazruma, Mazrume olarak bilinen Şire çeşidi ile sinonimi Mazrone olarak adlandırılan Genç Mehmet çeşidi olarak saptanmıştır.

Güler ve ark. (2013), Mardin ili merkez ilçesine bağlı Elmabahçe köyünde yürüttükleri çalışmada; 12 farklı üzüm çeşidinin yetiştirildiğini belirlemişlerdir. İnceledikleri çeşitlerden; Şınik, Reş ve Nukil Qıjak çeşitlerine, ilk defa ulaşıldığını belirtmişlerdir. Araştırmacılar, söz konusu çeşitlerin ampelografik özelliklerini Türkiye Asma Genetik Kaynakları Kataloğuna ve OIV ölçütlerine göre değerlendirmişlerdir. Araştırmacıların elde ettikleri bulgulara göre; Şınik çeşidinin salkımları iri ve dallı, taneleri iri-yuvarlak, yeşil-sarı renkte ve saplarından kolay ayrılabilir özelliktedir. Reş çeşidinin salkımları ise konik yapılı ve orta seyreklikte, taneleri ise mavi-siyah renkte ve yuvarlaktır. Nukil Qıjak çeşidinin salkımlarının ise dallı ve orta seyreklikte, tanelerinin ters yumurta şeklinde ve renklerinin mavi-siyah tonlarında olduğunu bildirmişlerdir.

Akın ve ark. (2013)'nın Diyarbakır iline bağlı Cüngüş ilçesinin bağcılık potansiyelini ortaya çıkarmak için yürüttükleri çalışmada; üreticilerin ürünleri pazarlama durumu, şaraplık çeşitlere bakış açıları, üreticilerin eğitim düzeyleri, üzümü işleme, değerlendirme ve pazarlanma şekilleri, bağlarda görülen hastalık ve zararlıların neler olduğu ve bunlar ile yapılacak mücadelede kullanılacak yöntemlerin neler olabileceğini belirleyebilmek amacıyla anket çalışması yapmışlardır. Araştırmacılar; üreticilerin bağ alanlarının büyük bir kısmının 5-10 da veya 11-20 da arasında olduğunu, bölgede ağırlıklı olarak yetiştiriciliği yapılan çeşitlerin Boğazkere ve Öküzgözü olduğunu ve yörede en çok karşılaşılan hastalığın külleme olduğunu bildirmişlerdir.

Çakır ve ark. (2014), Diyarbakır'ın Eğil ilçesinde yaptıkları araştırmada; üzüm üreticiliği yapan 100 çiftçi ile anket yapmışlar ve elde ettikleri bulgulara dayanarak bazı değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Araştırma sonucunda; çiftçilerin üzümlerini şıralık olarak değerlendirdikleri ve çoğunun kendi öz tüketimlerini karşılamak amacı ile bağcılık yaptıkları, yetiştiricilik yaptıkları bağ alanlarının çoğunun 11-30 da ile 31-50 da arasında olduğu, omca başına ortalama verimin ortalama 13 kg olduğu, üreticilerin yaş ortalamasının yüksek olduğu (50), kooperatif gibi herhangi bir birliğe üye olmadıkları ve filoksera zararlısını duymadıkları belirlenmiştir.

Bekişli (2014), Harran Ovasında yaptığı çalışmada; bazı Amerikan asma anaçlarının ve üzüm çeşitlerinin bölgeye adaptasyonunu yaprak özellikleri ve stoma morfolojisini dikkate alarak incelemiştir. Araştırmacı; şaraplık çeşitlerin yaprak kalınlıklarının sofralık olanlara göre daha kalın olduğunu ve 99R, 1103P Amerikan asma anaçlarının bölgeye daha uygun olabileceğini bildirmiştir.

Karataş ve ark. (2015), Diyarbakır ve ilçelerinde yaptıkları kapsamlı araştırma neticesinde; 74 adet farklı üzüm çeşidi belirlemekle birlikte, bağcılık potansiyeli üzerinde de değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bu çeşitlerden 69 adedinin yerli, 5 adedinin ise standart üzüm çeşitleri olduğunu bildirmişlerdir. Araştırmacılar; ilde bağcılığın eskiden kalma geleneksel yöntemler ile yapıldığını, bağların çok eski olduğunu, yöre bağlarında genellikle sulamanın yapılmadığını ve serpene terbiye sisteminin kullanıldığını saptamışlardır. Araştırmanın yapıldığı ilçelerde üzüm bağlarının çok yaygın olduğunu, neredeyse bahçesi olan her evde üzüm yetiştiriciliğinin yapıldığını ve bununla birlikte yetiştiricilerin üzümleri sofralık olarak değerlendirilmelerinin yanı sıra üzüm suyundan pestil, sucuk, pekmez vb. gıda ürünlerini de yaptıklarını aktarmışlardır.

Çakır ve ark. (2015), Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı 4 köyde toplam 100 üzüm üreticisiyle anket çalışması yapmışlardır. Yapılan incelemeler sonucunda araştırmacılar; bağ alanlarının 80 dekardan az olduğunu, üreticilerin çoğunun bağlarında 1.çeşit olarak Kırfoki, 2. çeşit olarak Siyah üzüm ve 3. çeşit olarak ise Kerkuç çeşidini yetiştirdiklerini saptamışlardır. Üreticilerin; üzüm yetiştiriciliğini kendi tüketimleri için yaptıklarını, filoksera ile ilgili bilgi birikimlerinin olmadığını, ortalama omca veriminin 10 kg olduğunu, bağlarda anaç kullanılmadığını, terbiye sistemlerinin geleneksel olduğunu ve bağların büyük çoğunluğunun 20 yaş üzerinde olduğunu belirtmişlerdir.

Söğüt ve Özdemir (2015), Diyarbakır koşullarında yetiştiriciliği yapılan şaraplık çeşitler; Malbec, Tannat, Viognier, Merlot, Shiraz, ve Cabernet Sauvignon üzerinde araştırma yapmışlardır. Araştırmacılar; çalışma kapsamında inceledikleri çeşitlerin, etkili sıcaklık toplamı gereksinimlerini ve fenolojik özelliklerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma sonucunda; en erken olgunlaşan çeşidin Viognier olduğunu, en geç olgunlaşan çeşidin ise Merlot olduğunu bildiren araştırmacılar, EST değerlerini göz önünde bulundurarak Diyarbakır koşullarında Viognier çeşidinin haricinde Tannat, Merlot, Malbec, Shiraz ve Cabernet Sauvignon üzüm çeşitlerinin yetiştirilmesinin daha uygun olabileceği kanısına varmışlardır.

Elma (2015), incelediği çeşitlerin biyokimyasal, morfolojik, ve moleküler özelliklerini araştırmış ve bu çeşitleri birbirleriyle karşılaştırıp farklarını belirlemiştir. Çalışmayı yürüttüğü Siirt ilinde, ekolojinin üzüm yetiştiriciliği bakımından oldukça uygun olduğuna dikkat çekmiştir. Üreticilerin Tayfi üzüm çeşidinin yaprağını sarma yapımında kullandıklarını, Sinceri üzüm çeşidini ise pekmez yapımında değerlendirdiklerini saptamıştır.

Öztunç (2015), Şanlıurfa ili ve ilçelerinde yaptığı çalışmada, bölgenin bağcılık potansiyelini ortaya çıkarmak ve mevcut sorunlara değinip öneriler sunmak amacı ile çiftçiler ile anket çalışması yapmıştır. Araştırmacının elde ettiği bulgular ışığında; bağcılığın yörede geleneksel usüller ile yapıldığı, üreticilerin bağ tesisinde aşısız fidan kullandıkları, bağda kullanılan terbiye sisteminin ise ilçelere göre farklılık gösterdiği söylenebilir. Ayrıca, yörede verimin düşük olmasının nedeninin çiftçilerin üzüm yetiştiriciliği hakkındaki bilgi yetersizliğinden kaynaklandığına da değinmiştir.

Karataş ve ark. (2016a).'nın Diyarbakır ili bağcılığının zayıf ve güçlü yönlerini değerlendirdikleri çalışmada; genellikle sorunlar üzerinde durmuşlardır. Araştırmacılar; Diyarbakır ili bağcılığını modern bir seviyeye getirebilmek amacı ile bazı çözümleri ve önerilerini sunmuşlardır. Araştırmacılar, bölgede bağ alanlarının küçük olduğunu bu nedenle toprak işleme, sulama vb. kültürel işlemlerin uygulanmasında bazı sorunların yaşandığını bildirmişlerdir.

Karataş ve ark. (2016b), Diyarbakır ve ilçelerinde yaptıkları çalışmada; bölgenin bağcılığı hakkında değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bölgede bazı projeler ile örnek modern telli terbiye sisteminin kurulduğu bağların varlığından söz etmişlerdir. Bunun yanı sıra; yörede, çoğunlukla serpene terbiye sisteminin kullanıldığı, susuz yetiştiricilik yapıldığı ve ilçelerde en yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan, sofralık ve şıralık olarak değerlendirilen çeşidin Şire olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Karataş ve ark. (2016c), Diyarbakır ilinde yetiştirilen özellikleri birbirinden farklı 69 üzüm çeşidi üzerinde çalışma yapmışlardır. Bu çeşitlerin 5'inin standart, geriye kalan 64 üzüm çeşidinin ise yöresel üzüm çeşidi olduğunu belirlemişlerdir. İncelediklerı çeşitlerin değerlendirme şekillerini de araştırmışlar ve 46 adet çeşidin sofralık, 10 adet çeşidin kurutmalık ve 13 adet çeşidin ise şıralık olarak değerlendirildiğini belirlemişlerdir. Bölgenin oldukça geniş bir üzüm gen kaynağına sahip olması gen kaynağı için iyi olmasına karşın bölgeye daha iyi

uyum sağlayabilecek standart çeşitlerin yetiştirilmesinin; verim ve kalitenin arttırılması açısından daha iyi olacağı kanısına varmışlardır.

Polat (2016), Şanlıurfa ili ve ilçelerinde yaptığı çalışmada; 29 adet üzüm çeşidinin yörede yetiştirildiğini saptamıştır. Saptadığı üzüm çeşitlerinin 18 tanesinin beyaz, 11 tanesinin ise renkli olduğunu bildirmiştir. Bu çeşitlerden 7 adedi yerli, 22 adedi ise standart çeşitlerdir. Araştırmacı ayrıca; çalışması kapsamında incelediği üzüm çeşitlerinin sinonimlerine, sulama koşullarına, tüketim şekillerine de yer vermiştir. Çalışmanın yapıldığı bağlarda genellikle goble ve serpene terbiye sisteminin kullanıldığını aktarmıştır. İncelenen çeşitlerin yetiştirildiği bağ alanlarında çoğunlukla sulamanın yapılmadığını bildirmiştir. Bağların tamamına yakınında külleme ve mildiyö gibi hastalıklara rastlanıldığını ancak bunlarla mücadele için yaygın olarak külleme ilacının kullanılmasına karşın, çok azında mildiyö için ilaç kullanıldığını belirtmiştir.

İlhan (2016), Adıyaman ilinde yaptığı çalışmada; 19 farklı üzüm çeşidinin yörede yetiştirildiğini saptamıştır. Araştırmacı, incelediği üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri belirlemek için Uluslararası Bitki Gen Kaynakları Merkezi tarafından belirlenen Üzüm Tanımlayıcıları yöntemlerine başvurmuştur. İncelediği çeşitlerin 12'sinin sofralık, 3'ünün kurutmalık, 11'inin ise şıralık-şaraplık olarak ticari değere sahip olduğunu bildirmiştir. Bölgede yaygın olarak yetiştirilen çeşitlerin; Boz, Serpene Kıran, Kabarcık, Dökülgen, Dımışkı, Mazrone ve Peygamber Üzümü (Besni) olduğunu bildirmiştir. Bu çeşitlerin dışında, yöreye uygun yeni standart çeşitlerin tespit edilmesi gerektiği, yöre ekolojisine daha uyumlu anaçların kullanılması gerektiği, geleneksel terbiye sistemine kıyasla verim ve kalite artışının sağlanması için yöreye daha uygun terbiye sistemlerine geçilmesi gerektiği ve bu amaçla telli terbiye sistemlerinin daha uygun olacağı, yeni bağ kurulacak ise aşılı fidanlar ile kurulması gerektiği vb. önerilerde bulunmuştur.

Özdemir ve ark. (2016), yaptıkları çalışmada; iklim değişikliklerinin Diyarbakır ilinde yetiştirilen bazı çeşitlere etkisini gözlemlemeyi amaçlamışlardır. İklim değişikliklerinin neden olduğu etkinin genellikle gövde, kol ve gözlerin kurumasına sebep olduğu, yerel çeşitler az etkilense de Cabernet, Malbec, Tannat, Viognier, Sauvignon ve Shiraz gibi çeşitlerin daha çok etkilendiğini saptamışlardır. Diyarbakır koşullarının bağcılık için uygun olduğuna dikkat çeken araştırmacılar, biyoklimatolojik verilerin de bağcılık açısından dikkate alınması gerektiğini vurgulamışlardır.

Temel (2016), Mardin iline bağlı Midyat ilçesinde yürüttüğü çalışmasında; bölge şarapçılığının ekonomik değerlerini incelemiştir. Araştırmacı; üreticilerin üzümün susuz yetişebilmesinden dolayı yetiştiriciliğini yaptıklarını, Süryanilerin üzümü şarap yapımında değerlendirdiklerini, halkın kalan kısmının ise üzüm suyunu genellikle pekmez, sucuk yapımında kullandıklarını, incelenen bağların yaşlı (%54 'ünün 71 yaş ve üzeri) olduğunu ve bu nedenle geleneksel yöntemlere göre yetiştiriciliğin sürdürüldüğünü bildirmiştir.

Tanrısever (2016), Mardin bölgesinde yetiştirilen çeşitler üzerine yaptığı araştırmada; bu çeşitlerin verimliliklerini ve kalitelerini incelemiştir. Bu amaçla incelediği 26 üzüm çeşidinden; tane ağırlığının en düşük olduğu çeşidi Mazrone (0.80 g), en ağır olduğu çeşidi ise Hab Drej (6.13 g) olarak saptamıştır. En yüksek verim alınan çeşitlerin; Kohar, Bineytati, Hetfberi, Hakkeybi ve Fiskini çeşitlerinin olduğunu bildiren araştırmacı; Mazrone üzüm çeşidinin kalite ve şıra özelliklerinden dolayı şaraplık-şıralık olarak değerlendirilmesi gerektiğini, kurutmalık olarak değerlendirilen Kerküş çeşidinin ise verim ve kalite özelliklerinden dolayı sofralık olarak da değerlendirilebileceğini vurgulamıştır. Çeşitlere kültürel işlemlerin yeterince uygulanmadığını ve sulu koşullarda yetiştiriciliğin yapılmadığını bildiren araştırmacı; yerel çeşitlerden Bineytati ve Gevriki'ye uygun bir sulama programının uygulanması ve kültürel işlemlerin düzenli olarak tatbik edilmesi halinde, standart bir üzüm çeşidi olan İtalia çeşidine alternatif olabilecekleri kanısına varmıştır.

Çakır ve ark. (2017a), Mardin ilinin Nusaybin ilçesinde 100 üzüm üreticisiyle yaptıkları anket çalışmasında yörenin bağcılık yapısını ortaya koymaya çalışmışlardır. Yapılan inceleme sonucunda; üreticilerin üzüm yetiştiriciliğini yaptıkları alanların kendi mülkiyetlerine ait olduğunu, üzüm yetiştiricilerin çoğunun arazi varlığının 11-30 da arasında olduğunu ve bununla birlikte bağlarında ana (1. çeşit) çeşit olarak Kerküş ve Mazrone çeşitlerini yetiştirdiklerini saptamışlardır. Araştırmacılar ayrıca; yörede omca başına verim ortalamasının 8.6 kg olduğunu, üreticilerin üzümleri şaraplık olarak değerlendirmediklerini ve genellikle üzümleri kendi tüketim gereksinimlerini karşılayabilmek için yetiştirdiklerini, filoksera zararlısını bilmediklerini ve eğitim seviyelerinin düşük olduğunu saptamışlardır.

Dölek (2017), Siirt yöresinde yürüttüğü çalışmasında; yörede yetiştiriciliğinin yapıldığı belirlenen Bineteti, Tayfi, Sinceri, Hatun Parmağı ve Hönüsü çeşitlerinin göz verimliliklerini saptamaya çalışmıştır. Elde ettiği bulgular ışığında, araştırmacı; Bineteti üzüm çeşidini sofralık tüketim amaçlı pazarlamak isteyen üreticilerin, bu çeşidin çubuklarını kış budamasında 3 göz

üzerinden (kısa budama) budamalarını, şıralık olarak pazarlamak isteyen üreticilerin ise 10 göz bırakılarak (uzun budama) budamalarını tavsiye etmiştir.

Akcan (2017), Mardin'in Nusaybin ilçesinde Şepırze üzüm çeşidinde hümik asit ile kaya fosfat uygulamalarının etkileri üzerine yürüttüğü araştırmasında; uygulamalara bağlı olarak omca başına verimin, salkım sayısının, salkım ağırlığının ve iriliğinin arttığını saptamıştır. Araştırmacı; bölge bağcılığının en önemli sorununun bitki besleme olduğunu savunmuş ve bunun çözülmesi halinde bağlarda verimin mevcuda kıyasla çok daha fazla olacağını bildirmiştir.

Erez ve ark. (2017), Siirt ili ve çevresinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin tanımlanması amacıyla yaptıkları çalışmada; 20 üzüm çeşidinin morfolojik bazı özelliklerini, yapraklarında klorofil ve karotenoid içeriklerini ve tanelerinde SÇKM düzeylerini incelemişlerdir. Bu araştırma sonucunda inceledikleri çeşitlerin işlenme potansiyellerinin yüksek olduğunu bildiren araştırmacılar; bunun yanı sıra, bölgede bağcılığın gittikçe gerilediği kanısına varmışlardır.

Özdemir ve Bayhan (2018), Çermik ve Eğil ilçeleri başta olmak üzere Diyarbakır'da yaptıkları çalışmada belirledikleri; Yalova İncisi, Kızıl Banki, Ata Sarısı, Cardinal, Abderi, Vanki, Tahannebi, Şire, Trakya İlkeren, Genç Mehmet, ve Tilki Kuyruğu üzüm çeşitleri üzerinde çalışma yapmışlardır. Araştırmacılar; belirledikleri üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerini incelemişlerdir. İncelenen çeşitlerden Yalova incisi, Ata Sarısı, Trakya İlkeren ve Cardinal çeşitlerinin 41B Amerikan asma anacına aşılı olduklarını ve telli terbiye sisteminde yetiştirildiklerini, diğer çeşitlerin ise kendi kökleri üzerinde ve yarı goble terbiye şeklinde yetiştirildiklerini bildirmişlerdir. Araştırma sonucunda; en yüksek salkım ağırlığı, en-boy ve salkım büyüklüğünün Ata Sarısı, Tilki Kuyruğu ve Yalova İncisi çeşitlerinde görüldüğü sonucuna ulaşmışlardır.

Kaya (2018), yaptığı araştırmada; Diyarbakır koşullarında yetişen çeşitlerin verim ve kalite özelliklerini belirlemiş ayrıca kısa ampelografik özellikleri belirlenen 45 üzüm çeşidi üzerinde çalışma yapmıştır. Araştırmada; en verimli çeşit Şarabi üzüm çeşidi olarak saptanırken, Erkenisi üzüm çeşidi ise en kaliteli üzüm çeşidi olarak, saptanmıştır. Ayrıca; salkım ağırlığı en az olan çeşit 73.24 g ile Çevga üzüm çeşidi olarak, salkım ağırlığı en fazla olan çeşit ise 276.80 g ile Şire üzüm çeşidi olarak belirlenmiştir.

Özdemir ve Çakır (2018), Güneydoğu Anadolu Bölgesinde organik üzüm yetiştiriciliği üzerine araştırma yapmışlardır. Organik yetiştiriciliğin ülkemizde 515.268 ha alanda yapıldığını ve 1.829.291 ton ürün üretildiğini aktaran araştırmacılar; bu üretimin 117.993 tonunun organik üzümden oluştuğunu bildirmişlerdir. Ayrıca; GAP illerinde organik üzüm üretiminin 15.383 ton olduğunu ve yalnızca Mardin ilinde 956 ton organik üzüm yetiştiriciliği yapıldığını aktarmışlardır. Mardin ilinde üretilen organik üzümleri ticari değerlendirme şekillerine göre sınıflandırdıklarında; 360 ton sofralık ve 541 ton kurutmalık üzümün üretildiğini saptamışlardır. Organik bağcılık açısından GAP bölgesinin olanaklarının yüksek olduğuna, organik bağcılık çalışmaların çok az olduğuna, mevcut bağların yerine Amerika asma anaçlarına aşılı çeşitlerin yetiştirilmesi gerektiğine ve organik yetiştiricilik tekniklerinin geliştirilip üretime bu yönde hız verilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır.

Öz (2018), Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yetiştirilen önemli sayılabilecek kurutmalık üzüm çeşitleri üzerinde araştırma yapmıştır. Çeşitlerin fitokimyasal özellikleri dışında fiziksel özelliklerini de inceleyen araştırmacı; ABTS yöntemine göre çeşitlerin çekirdek ekstrelerinin antioksidan aktivitelerinin, yaprak ve tane eti ile kabuk ekstrelerinden daha yüksek bulunmasından dolayı Horoz Karası, Banazı Karası, Besni ve Kerküş kuru üzümlerinin çekirdekleri ile birlikte yenilmesinin daha iyi olacağı kanısına varmıştır.

Aslan (2018a), üzüm verimi ve kalitesi üzerine yaptığı çalışmayı; Siirt ili ve ilçeleri ile Batman ili ve ilçelerinde 28 üzüm çeşidi üzerinde yürütmüştür. Araştırmacının incelediği çeşitlerden; verimi en yüksek bulunanı 840 kg/da ile Tayfi olmuştur. Drejik üzüm çeşidinin ise 27.95 mm ile tane uzunluğu kıyaslamasında 2. sırayı aldığını belirtmiştir. Bunların yanı sıra bölgede en çok yetiştirilen ilk üç çeşit arasında; Tayfi ve Mezrumi çeşitlerinin bulunduğunu, yörede bağların çoğunun yaşlı olmasından dolayı verimliliğin düşük olduğunu bildirmiştir. Üreticilerin Siirt'te genellikle bağcılık yerine Siirt Fıstığı yetiştirdiklerini, Batman'da azda olsa modern bağcılık yapıldığını belirtmiştir.

Aslan (2018b), Gaziantep Antep Fıstığı Araştırma Enstitüsü'ne ait bağlarda araştırmasını 5 standart çeşit ile 9 yerel çeşit olmak üzere toplam 14 çeşit üzerinde yapmıştır. Çalışmasında; yörede yetiştirilen bazı çeşitlerin göz verimliği üzerine yaptığı incelemelerin yanı sıra salkım ağırlığı, tane ağırlığı gibi pomolojik özellikleri de belirlemeye çalışmıştır. Hatun Parmağı çeşidinin ortalama salkım ağırlığının 325 g olduğunu, ortalama tane ağırlığının ise 4-6 g

arasında olduğunu ve kış budamasında çubukların 5 göz üzerinden budanması gerektiğini belirlemiştir.

Kılıç (2019), Diyarbakır ilinin bağcılık açısından mevcut durumunu belirlemek amacıyla bölgede bağcılık yapan 100 üreticiyle anket yapmıştır. Araştırmacı; bağ alanlarının bağcılığın yapıldığı diğer bölgelere göre 5- 20 da alan ile küçük olduğunu, bağlarda yapılması gerekli olan kültürel uygulamalarına yeterince uygulanmadığını, her iki bağdan birinde Mazrone üzüm çeşidinin bulunduğunu, Boğazkere, Öküzgözü gibi şaraplık çeşitlerin bölge ekolojisine uyumu yüksek olduğundan şarap kalitesinin de yüksek olduğunu ve bu nedenler ile şarapçılığın kalkınması için özel bir desteğin verilmesi gerektiğini saptamıştır.

Yıldız (2019), Diyarbakır ilinin bağcılık varlığını belirlemek amacıyla anket düzenlemiş ve sorulara aldığı yanıtlar sonucu değerlendirmeler yapmıştır. Araştırmacı; bağcılık yapan kişilerin genellikle kendi tüketimleri için yaptığını, eğitim düzeylerinin düşük olduğunu (ilkokul ve altı), yaş aralığının ortalama (21-60) düzeyde olduğunu, yetiştiricilik yaptıkları bağ alanlarının çoğunlukla 1- 30 da arasında olduğunu, bağ tesisinden önce yapılması gereken toprak analizinin çiftçiler tarafından yapılmadığını (%77.1), büyük çoğunluğun (%90.1) bağlarında sulama yapmadığını, üzümleri hemen hemen aynı oranda sofralık, kurutmalık ve şıralık olarak değerlendirdiklerini saptamış olup, üzümlerin pazarlama koşullarının iyileştirilmesi gerektiği kanısına varmıştır.

Kırs (2019), Batman'ın Gercüş ilçesinde yaptığı çalışmada; 12 çeşit üzerinde çalışmasını yapmış olmakla birlikte, bölge bağcılığının sorunlarına da değinmiştir. Üreticilerin üzüm yetiştiriciliğini geleneksel tekniklerle yaptıklarını, hastalık ve zararlılarla mücadelenin istenilen düzeyde gerçekleşmediğini, küllemenin çok sık görüldüğünü, bağların çoğunun engebeli arazilere kurulduğu için makine kullanımın yapılamadığını ve bağların yaşlı olmasıyla beraber verimliliğin yeterli düzeyde gerçekleşmediğini saptamıştır.

Ünal (2019a), Şırnak iline bağlı İdil ilçesinde yetiştirilen çeşitlerin Etkili Sıcaklık Toplamı (EST) üzerinde yaptığı bir araştırmada; ilçenin sıcak iklim grubunda yer aldığını, geçci üzüm çeşitleri ile kurutmalık çeşitlerin rahatlıkla yörede yetiştirilebileceğini bildirmiştir. Ayrıca, bağ alanlarının genişletilmesi, verim ve kalite yönünde yeni çalışmaların yapılması gerektiğini bildirmiştir.

Ünal (2019b) Şırnak ili ve ilçelerinde yaptığı çalışmada; yörede en yaygın çeşitlerin Tayifi, Mazrone ve Kıtılnefis üzüm çeşitleri olduğunu bildirmiştir. Bunun yanısıra; yörede bağların eski olduğu, bağlarda gübreleme ile sulamanın yapılmadığı ve hastalık olarak ise küllemenin yaygın olduğu neticesine ulaşmıştır.

Ünal ve ark. (2019), Şırnak ili İdil ilçesinde yürüttükleri çalışmada; 19 üzüm çeşidinin değerlendirme şekillerini ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Araştırmacılar; üreticilerin üzüm çeşitlerini sofralık, kurutmalık ve şıralık (pekmez, pestil vb.) olarak değerlendirdiklerini bildirmekle birlikte bölgenin modern bağcılığa geçmesi gerektiği önerisinde de bulunmuşlardır.

Eser (2019), Şanlıurfa ili bağlarını terbiye sistemleri yönünden ekonomik olarak karşılaştırmıştır. Araştırmacı; üreticilerin çoğunun Antep fıstığı yetiştiriciliğinin dışında, bahçelerinde ara tarım ürünü olarak üzüm yetiştiriciliği de yaptıklarını belirtmiştir. Bağların %55.56'sında Çiloreş ve %22.22' sinde ise Horoz Karası çeşidinin yetiştiriciliğinin yapıldığını aktarmıştır. Bunlara ek olarak; üreticilerin, hangi asma anacını kullandıklarını bilmediklerini, Şanlıurfa koşullarında üzüm yetiştiriciliğinde en fazla kullanılan terbiye sistemlerinin serpene (%50) ve goble (44.44) olduğunu belirlemiştir. Araştırmacı, yöre bağlarında her ne kadar telli terbiye sisteminin brüt verimi yüksek olsa da masrafının çok olması gibi sebeplerden dolayı bölgeye en uygun terbiye sisteminin goble olduğu kanısına varmıştır.

Yıldırım (2019), Şırnak'a bağlı İdil ilçesinde gerçekleştirdiği çalışmayı; ilçede yetiştiriciliği yapılan üzümlerin ampelografik özelliklerini ortaya çıkarmak amacı ile yapmıştır. Bağların yaşlı olduğunu, üreticilerin çoğunun serbest goble terbiye sistemini tercih ettiklerini, bağlarda sulama yapılmadığını, üreticilerin çeşitleri çoğunlukla sofralık değerlendirdiklerini ve az da olsa üzümlerin şıralık olarak da değerlendirildiğini bildirmiştir.

Ünal ve Yıldırım (2019)'ın Şırnak ilinin İdil ilçesinde yürüttükleri çalışmada; 20 farklı üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri belirlenmiştir. İncelenen çeşitlerin tamamının *V.vinifera* L. türüne ait olduğunu saptanmıştır. Araştırmacılar; yaprak sap uzunluğu bakımından 19 çeşidin kısa, Tayifi çeşidinin ise orta değere sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Ünal (2020), Şırnak ili ve ilçelerinde yaptığı çalışmada tespit ettiği 16 üzüm çeşidinin bazı ampelografik özelliklerini belirlemeye çalışmıştır. Tespit edilen çeşitler arasında Kerküş, Sinceri, Bilbizeki, Tayfi, Reşik ve Zeynebi gibi çeşitler bulunmaktadır.

Ünal ve ark. (2020), Mardin ilinin Midyat ilçesinde yaptıkları çalışmada tespit ettikleri 22 farklı üzüm çeşidinin değerlendirme şekillerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmacılar; bu çeşitlerin 14'ünü sofralık, 2'sini sadece kurutmalık, 4'ünü sofralık ve kurutmalık, geriye kalan 2 üzüm çeşidini ise sofralık ve şıralık değerlendirmeye uygun çeşitler olarak tespit etmişlerdir.

Gazioğlu Şensoy ve ark. (2020), yaptıkları araştırmada; Siirt bağcılık işletmelerinin potansiyelini ortaya çıkarmak amacıyla üreticilerle anket yapmışlar, alınan yanıtlar sonucu değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Yörenin bağcılık için uygun olmasına karşın; geleneksel yöntemlerle yetiştiricilik yapıldığından sorunların sürdüğü ve bunların çözümünün ancak teknik desteklerin sağlanması ile mümkün olduğu kanısına varmışlardır. Yörede en yaygın yetiştirilen çeşidin Tayifi olduğuna ve bağlarda en yaygın görülen hastalığın külleme olduğuna değinmişlerdir. Yörede bağların yenilenmesi, üreticilere sağlanan desteklerin arttırılması yoluyla bağların aile işletmeciliğinden çıkıp ekonomik açıdan önemli gelir elde edilmesini sağlayacak büyük işletmelere çevrilmesi gerektiği önerilerinde bulunmuşlardır.

Uçaş (2021), Mardin ili Midyat ilçesinde yaptığı çalışmayı 28 üzüm çeşidi ile yürütmüştür. Tespit ettiği bu çeşitlerin genotipleri ile ampelografik özelliklerini çalışmada ortaya koymuştur. Yörede yetiştirilen çeşitlerin genellikle sofralık olduğunu ve şıralık çeşitlerin farklı şekillerde (pestil, sucuk vb. gibi) değerlendirildiğini belirtmiştir.

Ünal ve ark. (2021), Mardin ilinin Nusaybin ilçesinde yaptıkları çalışmada; yöre bağlarının sulanmadığını ve bunun yanında gübrelemenin de yapılmadığını tespit etmişlerdir. Ayrıca; bağların eski olduğunu ve düz alanlara bağ kurulumunun yapıldığını da belirtmişlerdir. Yaptıkları bu çalışmada 16 üzüm çeşidine ulaşmış olan araştırmacılar; yörede en çok Mazrone ve Kerküş üzüm çeşitlerinin yetiştirildiğini tespit etmişlerdir.

Yurtgül (2021), Şırnak ili Güçlükonak ilçesinde yaptığı çalışmada; 7 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini 74 kriter üzerinden belirlemeye çalışmıştır. Bunun dışında incelediği çeşitlerin değerlendirme şekillerini de belirlemiştir. Yörede en çok yetiştirilen çeşitlerin Kerküş, Tayifi ve Sinceri üzüm çeşitleri olduğunu bildiren araştırmacı; bölge bağlarında sulamanın yapılmadığını ve gübreleme yapılan az sayıdaki bağlarda çiftlik gübresinin kullanıldığını bildirmiştir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu çalışma TUİK verileri doğrultusunda Mardin ilinde bağcılığın yoğun yapıldığı Midyat, Ömerli, Savur, Dargeçit, Artuklu ile en az üzüm yetiştiriciliği yapılan Kızıltepe ilçesine bağlı mahallelerde yapılmıştır. 2020 yılında üreticilerle yapılan yüz yüze anket çalışması 35 sorudan oluşmakta olup 83 kişi ile yapılmıştır. Anket yapılırken belirlenen çiftçilerin bağlarından alınan numuneler Mardin Artuklu Üniversitesi laboratuvarında analizleri yapılarak kısa ampelografik özelliklerinin belirlenmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir.

3.2. Yöntem

Mardin ili ve ilçelerine bağlı mahallelerde; üzüm yetiştiriciliği ile ilgili anket sorularını, çiftçilerin bulunduğu yerleşkelere gidilerek yanıtlamaları sağlanmıştır. Anket sorularının hazırlanmasında ve uygulanmasında; kültürel işlemlerin uygulanma düzeyinin ve ne şekilde uygulandığının belirlenmesi, bağcılığın mevcut durumu ön planda tutularak yörenin bağcılık yapısının ortaya çıkarılması vb. amaçlarıyla 35 sorudan oluşan anket hazırlanmıştır. Örnek hacmi belirlemek için gayeli örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Sadece bağcılık yapan işletmelerden oluşan 2 528 evren büyüklüğünden %95 güven seviyesi ve %10.58 hata payı ile 83 üreticiye anket uygulanmıştır. Yapılan anket çalışmasında, çiftçiler ile birebir görüşülerek anket verileri bilgisayar ortamında hazırlanan veri tabanına girilmiş ve analiz edilmiştir.

Anket çalışması sırasında belirlenen bağlara hasat zamanında gidilerek verim çağında kendi köklerinde yetişen sağlıklı omcalardan salkım ve yaprak numuneleri alınmıştır. Mardin ili ve ilçelerine bağlı mahallelerdeki bağlardan alınan 42 çeşidin analizi yapılmıştır. Alınan örnekler Mardin Artuklu Üniversitesi Merkez Araştırma Laboratuarında analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında üzüm çeşitlerinin kısa ampelografik özellikleri belirlemek amacıyla salkım boyu (cm), salkım eni (cm), salkım ağırlığı (g), tane boyu (mm), tane eni (mm), tane ağırlığı (g), yaprak boyu (cm), yaprak eni (cm) ve yaprak ayasının büyüklüyü (cm^2) ölçülmüştür. Ölçümü yapılan ve gözlemlenen çeşitler; International Organisation of Vine and Wine (Uluslararası Bağcılık ve Şarapçılık Ofisi) (OIV) ölçütlerine göre belirlenip sınıflandırılmıştır (OIV, 2009).

3.2.1. Salkım ağırlığı (g)

Her çeşit için hasat zamanı gelmiş farklı omcalardan rastgele alınan 6 salkım laboratuvara getirilip enleri ve boyları belirlendikten sonra 0.01 g duyarlılıkla tartım yapan hassas terazide tek tek tartılmış ve ortalama ağırlıkları saptanmıştır (Odabaşıoğlu, 2020).

3.2.2. Salkım eni (cm)

Salkım enini belirlemek için salkımın en geniş iki noktası belirlenerek cetvel ile noktalar arası ölçülmüştür (Odabaşıoğlu, 2020).

3.2.3. Salkım boyu (cm)

Salkım boyunu belirlemek için salkım sapına en yakın tane ile salkım ucundaki son tane belirlenerek iki tane uçlarından dik doğru olacak şekilde cetvel ile ölçülmüştür (Odabaşıoğlu, 2020).

3.2.4. 100 tane ağırlığı (g)

Hasat sonrası, laboratuvarda ağırlıkları belirlenmiş salkımlardan rastgele seçilen 25 tanenin ağırlıkları 0.01 g duyarlılıkla tartım yapan hassas terazi ölçülmüştür. Ölçülen 25 tanenin ağırlığı dört ile çarpılarak 100 tanenin ortalama ağırlığına ulaşılmıştır (Odabaşıoğlu, 2020).

3.2.5. Tane eni (mm)

Her salkımdan ayrı ayrı alınan 18 tanenin enini belirlemek için tanenin en geniş iki noktası belirlenerek 0.01 mm duyarlılıkla ölçüm yapan dijital kumpas kullanılarak ölçülmüştür (Odabaşıoğlu, 2020).

3.2.6. Tane boyu (mm)

Her salkımdan ayrı ayrı alınan 18 tanenin boyunu belirlemek için tanenin salkıma bağlandığı nokta ile tanenin en uç noktası belirlenerek 0.01 mm duyarlılıkla ölçüm yapan dijital kumpas kullanılarak ölçülmüştür (Odabaşıoğlu, 2020).

3.2.7. Yaprak eni (cm)

Her çeşit için 6 farklı omcadan 6'şar yaprak alınmıştır. Alınan yaprakların enini belirlemek için yaprağın en geniş iki noktası belirlenip işaretlenerek iki nokta arası cetvel ile ölçülmüştür (Bekişli, 2014).

3.2.8. Yaprak boyu (cm)

Her çeşit için 6 farklı omcadan 6'şar yaprak alınmıştır. Alınan yaprakların boyunu belirlemek için yaprağın en alt noktası ile yaprağın en uç noktası işaretlenerek iki nokta arası cetvel yardımı ile ölçülmüştür (Bekişli, 2014).

3.2.9. Yaprak ayasının büyüklüğü (cm²)

Her çeşit için 6 farklı omcadan 6'şar yaprak alınmıştır. Alınan yaprakların yaprak ayası büyüklüklerini belirlemek için; yaprak boyu değerleri ile yaprak en değerlerinin birbirleri ile çarpılması sonucu bulunmuştur (Ünal ve Yıldırım, 2019; Ersayar ve ark., 2011; Uyak ve ark., 2011a; Uyak ve ark., 2011c; Uyak ve ark., 2011d).

Şekil 3.1. Mardin Artuklu Üniversitesi laboratuvarında yapılan çalışmadan görüntüler

4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

4.1. Anket Analizleri

4.1.1. Bağcılık tercih sebepleri

Araştırmada, bağcılık üretim faaliyetinin tercih sebepleri belirlenmiş olup üreticilerin yarısından fazlasının (%51.8) kendi tüketimleri için bağcılık yaptığı saptanmıştır. Çakır ve ark. (2015)'nın Mardin iline bağlı Savur ilçesinde yürüttükleri çalışmada bu oran %80 olarak saptanmıştır. Çakır ve ark. (2017a), Mardin iline bağlı Nusaybin ilçesinde yaptıkları araştırmada çiftçilerin tamamının kendi tüketimleri için bağcılık yaptıklarını bildirmişlerdir. Gürsöz (1993), Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaptığı çalışmada ise Mardin ilinde bağcılığın aile gereksinimini karşılamak amacıyla yürütüldüğünü saptamıştır. Mardin ilinde bağcılık ile uğraşan çiftçilerin %26.5'lık bölümü ise; bağcılığın ekonomik getirisinin yüksek olması ve ek gelir sağlaması nedeniyle bu üretimi sürdürdüklerini ifade etmişlerdir. İklim ve toprak koşullarının bağcılık için uygun olması nedeniyle üzüm yetiştiriciliği yaptığını ifade eden üreticilerin oranı %10.8 olarak saptanmıştır. İlde bağcılık yapan üreticilerin, bağcılığı sürdürme nedenlerinden bir diğeri; bağların miras olarak ebeveynlerinden çocuklarına kalması ve yeni mülkiyet sahiplerinin mirasa sahip çıkıp yetiştiriciliğe devam etmeleridir (Çizelge 4.1.).

Çizelge 4.1. Üreticilerin bağcılığı tercih sebebi

Üreticilerin bağcılığı tercih sebebi	Kişi	Yüzde (%)
İklim ve toprak koşulları uygun olduğu için	9	10.8
Ekonomik getirisi yüksek olduğu için	22	26.5
Kendi tüketimim için	43	51.8
Aileden kalan mirası devam ettirmek için	9	10.8
Toplam	83	100.0

4.1.2. Üzüm değerlendirme şekilleri

Ankete katılan üreticilerin cevapları doğrultusunda incelenen verilere göre; üreticilerin üzümü birçok şekilde değerlendirdikleri saptanmıştır. Üreticilerin neredeyse tamamı (%93.97) üzümlerini şıralık olarak değerlendirmektedir. Bunun yanı sıra çiftçilerin %66.26'sı üzümlerini sofralık olarak, %60.24'ü kurutmalık olarak ve %6.02'si ise üzümlerini şaraplık olarak değerlendirmektedir. Çakır ve ark. (2015)'nın Mardin iline bağlı Savur ilçesinde yürüttükleri araştırma ile Çakır ve ark. (2017a)'nın Mardin iline bağlı Nusaybin ilçesinde yaptıkları

araştırmada; üreticilerin üzümü şaraplık olarak değerlendirmedikleri saptanmıştır. Kılıç (2019), Diyarbakır ilinde yaptığı araştırmada; çiftçilerin %11'inin sadece şaraplık amaçlı yetiştiricilik yaptığını belirlemiştir. Üreticilerle yapılan görüşmeler neticesinde; çiftçilerin genellikle üzümden pekmez yaptıkları, bunun yanında pestil, sucuk gibi alternatifler dahilinde üzümü değerlendirdikleri belirlenmiştir (Çizelge 4.2.).

Çizelge 4.2. Üreticilerin üzümü değerlendirme şekilleri

Üreticilerin üzümü değerlendirme şekilleri	Kişi	Yüzde (%)
Şıralık	78	93.97
Sofralık	55	66.26
Kurutmalık	50	60.24
Şaraplık	5	6.02
Toplam	83	100.0

4.1.3. Bağcılık yapılan arazi varlığı

Yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bulgulara göre; üreticiler, genellikle kendi tüketimleri için bağcılık yapmaktadırlar. Sahip oldukları bağ alanı %54.2 ile 0.1-10 da arasındadır. Çakır ve ark. (2015)'nın Mardin iline bağlı Savur ilçesinde yaptığı incelemelerde bu oran %26 olarak, 11-30 da alanda yetiştiricilik yapanların ise üreticilerin yarısını (%50) oluşturduğu tespit edilmiştir. Çakır ve ark. (2017a), Mardin iline bağlı Nusaybin ilçesinde yürüttüğü araştırmada ise; 0-10 da arası bağ alanı bulunanlar üreticilerin %38'ini oluştururken, 11-30 da arası bağ alanı bulunan üreticilerin oranının %50 olduğunu bildirilmiştir. Bununla beraber Çakır ve ark. (2017b), Diyarbakır iline bağlı Dicle ilçesinde 0-10 da arası üzüm üretimi yapan çiftçilerin oranını %96 olarak saptamıştır. İncelenen verilere göre 11-25 da arası alanlarda yetiştiricilik yapılan bağların oranı ise %30.1'dir. Üreticilerin ticari amaçla yetiştiricilik yaptıkları alanlar biraz daha büyük olabilmektedir. Nitekim 26-50 da arası yetiştiricilik yapan üreticiler, anket yapılan üreticilerin %8.4'ünü oluştururken, 51-80 da arasında bağı olanların oranı ise %7.2 olarak saptanmıştır (Çizelge 4.3.).

Çizelge 4.3. Üreticilerin bağcılık yaptığı arazi varlığı (da)

Üreticilerin bağcılık yaptığı arazi varlığı (da)	Kişi	Yüzde (%)
0.1-10	45	54.2
11-25	25	30.1
26-50	7	8.4
51-80	6	7.2
Toplam	83	100.0

4.1.4. Bağcılık üretim faaliyetinin verimi

Üreticilerle yapılan görüşmeler ve anket verilerinin incelenmesinin sonucunda bağcılık yapan yetiştiricilerin tahminen verdiği cevaplara göre; 250-500 kg/da aralığında ürün elde edenlerin oranı %44.6, 500-750 kg/da aralığında ürün elde edenlerin oranı %43.4 olarak saptanmıştır. Üreticilerden, bağcılık yaptığı alanın az olduğunu ifade eden ve kendi tüketimini karşılamak amacı ile üretim yaptığını belirtenler; verimliliğe dikkat etmediklerini bu nedenle net bir cevap beyan edemeyeceklerini bildirmişlerdir (Çizelge 4.4.). Akaalp (2007), Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışmada; 100-250 kg/da arası verim elde eden üreticilerin oranının %27, 300-400 kg/da arası verim elde eden üreticilerin oranının %29, 400-500 kg/da arası verim elde eden üreticilerin oranının %27 ve son olarak 500 kg/da arası verim elde eden üreticilerin oranının %17 olduğunu bildirmiştir.

Çizelge 4.4. İncelenen işletmelerde bağcılık üretim faaliyetinin verimi (kg/da)

İncelenen işletmelerde bağcılık üretim faaliyetinin verimi (kg/da)	Kişi	Yüzde (%)
250-500	37	44.6
500-750	36	43.4
Bilmiyorum	10	12.0
Toplam	83	100.0

4.1.5. Bağcılık ile ilgili kurs veya seminere katılma durumu

Kurs veya seminer vb. eğitim, bilgilendirme çalışmalarının sık sık düzenlenmesi durumunda; bazı üreticiler bu kurslara katılabileceklerini ifade etmişler bazıları ise kendi deneyimine güvendiğini ve katılmayacağını ifade etmişlerdir. Ancak ilde bağcılığın gelişmesi için tarımsal yayım çalışmaları ile insan kaynağını geliştirme oldukça önemlidir (Çizelge 4.5.).

Çizelge 4.5. Üreticilerin bağcılık ile ilgili seminer veya kursa katılma durumu

Üreticilerin bağcılık ile ilgili seminer veya kursa katılma durumu	Kişi	Yüzde (%)
Hayır	83	100.0
Toplam	83	100.0

4.1.6. Bağ kurulumunda uzman yardımı durumu

Üreticiler geleneksel yöntemlerle bağcılık faaliyetini gerçekleştirdiklerinden kurulum aşamasında da uzman yardımına gereksinim duymamışlardır. Bu nedenle il genelinde yetiştiricilikte benzer sorunlarla karşılaşılmaktadır (Çizelge 4.6.). Bu çalışma; söz konusu

yönüyle, önceki çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Nitekim Kılıç (2019), Diyarbakır'da yaptığı araştırmada; uzman yardımı almayan çiftçilerin oranını %84, Çakır ve ark. (2017b) ise %98 olarak bulmuştur.

Çizelge 4.6. Üreticilerin bağ kurulumunda uzman yardımı alma durumu

Üreticilerin bağ kurulumunda uzman yardımı alma durumu	Kişi	Yüzde (%)
Evet	4	4.8
Hayır	79	95.2
Toplam	83	100.0

Üreticilerin bağ kurulumunda yardım aldıkları uzman kişilerin niteliklerine bakacak olursak; %50 oran ile Tarım Bakanlığına bağlı ziraat mühendislerinden ve %50 oran ile özel danışmanlık hizmeti veren ziraat mühendislerinden yardım aldıkları saptanmıştır (Çizelge 4.7.).

Çizelge 4.7. Bağ kurulumunda yardım alınan uzmanın niteliği

Bağ kurulumunda yardım alınan uzmanın niteliği	Kişi	Yüzde (%)
Tarım bakanlığına bağlı ziraat mühendisleri	2	50.0
Özel danışmanlık yapan zir. Müh /Özel teşebbüs	2	50.0
Toplam	4	100.0

Uzman yardımı alan üreticilerin, kaç yıl boyunca yardım alındığına bakacak olursak; 1-3 yıl aralığında yardım alanlar toplam örneklem grubunun %75'ini oluştururken, 3-6 yıl aralığında uzman yardımı alan üreticilerin oranı ise toplam örneklem grubunun %25'ini oluşturmaktadır (Çizelge 4.8.).

Çizelge 4.8. Bağ kurulumunda uzmandan kaç yıl yardım alındığı durumu

Bağ kurulumunda uzmandan kaç yıl yardım alındığı durumu	Kişi	Yüzde (%)
1-3 yıl	3	75.0
3-6 yıl	1	25.0
Toplam	4	100.0

Yetiştiricilerin %43,4'ünün bağlarındaki verim 500-750 kg/da arasında olmaktadır (Çizelge 4.4.). Uzman yardımı alan üreticilerin anket verileri incelendiğinde; bu oranın %75 çıktığı yapılan çalışmalar sonucunda ulaşılmıştır.

4.1.7. Bağ kurulumunda kullanılan bitki materyali durumu

İncelenen işletmelerin %20.5'i miras kaldığından dolayı bağ kurulumunda kullanılmış olan bitki materyalini üreticilerin bilmediği saptanmıştır. İşletmelerin büyük çoğunluğunda (%68.7) ise bağların "çelik" kullanılarak kurulmuş olduğu belirlenmiştir. İşletmelerin %10.8'in de ise bağlar aşısız fidanlar ile kurulmuştur (Çizelge 4.9.).

Çizelge 4.9. Bağ kurulumunda kullanılan bitki materyali

Bağ kurulumunda kullanılan bitki materyali	Kişi	Yüzde (%)
Çelik	57	68.7
Aşısız fidan	9	10.8
Bilmiyorum (aileden kalma)	17	20.5
Toplam	83	100.0

Bitki materyalini çelik ve aşısız kullananların verdikleri cevaplar niteliğinde %86.4 gibi büyük çoğunluğu eş dost gibi komşu köylerden temin etmişlerdir. Geriye kalan üreticiler yani %13.6'sı aşısız fidanları özel sektörden almışlardır (Çizelge 4.10.).

Çizelge 4.10. Bağ kurulumunda kullanılan bitki materyali temin şekli

Bağ kurulumunda kullanılan bitki materyali temin şekli	Kişi	Yüzde (%)
Özel sektör	9	13.6
Eş dost ve komşu köyler	57	86.4
Toplam	66	100.0

4.1.8. Bağlarda uygulanan terbiye sistemi durumu

İncelenen anketler sonucunda; üreticilerin büyük çoğunluğunun (%83.1) bağlarında omcalarına serpene terbiye şeklini uyguladıklarını ifade ettikleri görülse de incelenen bağların dağınık goble terbiye şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Anket sonuçlarına göre; goble ile çardak terbiye şeklini uygulayanların oranı aynı olup, bu oran %7.2'dir. Telli terbiye sistemi kullananlar ise %2.4 oranındadır (Çizelge 4.11.). Odabasioglu ve ark. (2018), Güneydoğu Anadolu Bölgesinde mevcut bağlarda yerel ve geleneksel terbiye şekillerinin uygulandığını aktarmıştır. Çakır ve ark. (2015)'nın Mardin iline bağlı Savur ilçesinde yaptıkları araştırma ile Çakır ve ark. (2017a)'nın Mardin iline bağlı Nusaybin ilçesinde yaptığı çalışmada; telli terbiye sistemi ile çardak dışındaki terbiye sistemlerini üreticilerin tercih ettikleri saptanmıştır. Bunun dışında, İlhan (2016)'ın Adıyaman'da yürüttüğü araştırmada, bağların büyük bir bölümünde goble terbiye şeklini, Kılıç (2019)'ın Diyarbakır'da yürüttüğü araştırmada, çiftçilerin %72'sinin

bağında yöresel terbiye şekillerini ve Eser (2019)'in Şanlıurfa'da yürüttüğü çalışmada ise çiftçilerin %50'sinin bağlarında serpene terbiye şeklini uyguladıkları saptamıştır.

Çizelge 4.11. Üreticilerin bağlarında kullandıkları terbiye sistemi

Üreticilerin bağlarında kullandıkları terbiye sistemi	Kişi	Yüzde (%)
Telli terbiye	2	2.4
Çardak	6	7.2
Goble	6	7.2
Serpene	69	83.1
Toplam	83	100.0

Üreticilerden, seçtikleri terbiye sistemini tavsiye edildiği için uygulayanlar büyük çoğunluğu (%45.8) oluşturmaktadır. Üreticilerin %26.5'i ise seçtikleri terbiye sistemini neden uyguladıklarını bilmemektedir. Bunları takiben verim ve kaliteyi arttırdığından dolayı seçenler %10.8, hasadı kolaylaştırdığından seçenlerin oranı %7.2, ekonomik yetersizlikten dolayı seçenler %6, ve son olarak kültürel işlemleri kolaylaştırmak amacıyla seçenlerin oranı ise %3,6 olarak saptanmıştır (Çizelge 4.12.). Çakır ve ark. (2017a), Mardin iline bağlı Nusaybin ilçesinde üreticilerin bağlarında tercih ettikleri terbiye sistemini geleneksellikten dolayı tercih ettiklerini, Çakır ve ark. (2015) ise Mardin iline bağlı Savur ilçesinde yaptığı çalışmada üreticilerin terbiye sistemi tercihine neden olarak; tavsiye edilmesi, verim ve kaliteyi arttırması, kültürel işlemleri kolaylaştırması ile hasadı kolaylaştırması gibi nedenleri öne sürdüklerini saptamışlardır.

Çizelge 4.12. Üreticilerin bağlarında kullandıkları terbiye sistemini seçme sebebi

Üreticilerin bağlarında kullandıkları terbiye sistemini seçme sebebi	Kişi	Yüzde (%)
Verim ve kaliteyi arttırmak	9	10.8
Kültürel işlemleri kolaylaştırmak	3	3.6
Hasadı kolaylaştırmak	6	7.2
Tavsiye edildiği için	38	45.8
Ekonomik yetersizlik	5	6.0
Bilmiyorum (aileden kalma)	22	26.5
Toplam	83	100.0

4.1.9. Bağların sulanma durumu

Yapılan anketlerin incelenmesiyle beraber üreticilerin büyük çoğunluğunun %88'inin bağlarında sulama yapmadıkları, sulama yapanların ise %12 oranında olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.13.). Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bağların çoğu sulanmamaktadır. Nitekim Akaalp (2007) Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışmada bağların %71 oranında sulanmadığını, Özel ve Eser (2021) Şanlıurfa ilinde yaptığı çalışmada %79, Kılıç (2019)

Diyarbakır'da yaptığı araştırmada %80, İlhan (2016) Adıyaman'da yürüttüğü çalışmada %85 oranında sulama yapılmadığını, Temel (2016) Mardin ili Midyat ilçesinde yürüttüğü araştırma, Bekişli ve ark. (2015) Şanlıurfa ilinde yaptığı çalışma, Ünal (2019b) Şırnak ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma ile Uyak ve ark. (2011b) Siirt'te yürüttükleri çalışmada bağların tamamının sulanmadığı belirlenmiştir.

Çizelge 4.13. Üreticilerin bağlarını sulaması durumu

Üreticilerin bağlarını sulaması durumu	Kişi	Yüzde (%)
Evet	10	12.0
Hayır	73	88.0
Toplam	83	100.0

Bağlarında sulama yapan üreticilerin %70'inin 6-8 gün aralıklarla sulama yaptıkları görülmüştür. 2-5 gün aralığında sulama yapanların oranı %20, 9 gün ve üzeri aralıklarla sulama yapanların oranı ise %10 olarak saptanmıştır (Çizelge 4.14.).

Çizelge 4.14. Üreticilerin bağlarını sulama sıklığı

Üreticilerin bağlarını sulama sıklığı	Kişi	Yüzde (%)
2-5 gün	2	20.0
6-8 gün	7	70.0
9 ve üzeri gün	1	10.0
Toplam	10	100.0

Üreticiler arasında sulama yapanların tercih ettikleri yöntemlere bakıldığında; %70'inin damla sulama yöntemi tercih ettikleri ve bunu takiben %30'unun ise salma sulama yöntemini tercih ettikleri belirlenmiştir (Çizelge 4.15.).

Çizelge 4.15. Üreticilerin bağlarını suladığı yöntem

Üreticilerin bağlarını suladığı yöntem	Kişi	Yüzde (%)
Damla sulama	7	70.0
Salma sulama	3	30.0
Toplam	10	100.0

Üreticilerin %43.4'ü yetiştiricilik yaptıkları bağlardan 500-750 kg/da arasında verim almaktadır (Çizelge 4.4.). Sulama yapan üreticilerin anket verileri incelendiğinde; bu oran %70 olurken, damla sulama yapılan bağlarda %72 ve salma sulama yapılanlarda ise %50 olmaktadır.

4.1.10. Bağların sulanmasının verim ve kaliteye etki durumu

Üreticilere yöneltilen anket sorularının cevapları niteliğinde incelenen verilere bakıldığında; üreticilerin %49.39'u sulamanın verimi artırdığını bildirmiştir. Yetiştiricilerin %43.4'ü fikrinin olmadığını belirtmiş, sulamanın kaliteyi düşürdüğünü belirten üreticilerin oranı ise %27.7 olarak saptanmıştır (Çizelge 4.16.).

Çizelge 4.16. Üreticilerin bağlarını sulamasının verim ve kaliteye etkisi

Üreticilerin bağlarını sulamasının verim ve kaliteye etkisi	Kişi	Yüzde (%)
Verim artar	41	49.39
Fikrim yok	36	43.4
Kalite azalır	23	27.7
Kalite artar	18	21.7
Verim ve kalite değişmez	6	7.2
Toplam	83	100.0

4.1.11. Bölgeye düşen yağış miktarının etki durumu

İncelenen anket verilerine göre; üreticilerin yarısından fazlası yani %66.3'ü bağlarına düşen yağışın, ekonomik olarak bağcılık yapmak için yeterli olduğunu düşünmektedir. Yağışın yeterli olmadığını ifade edenlerin oranı ise %33.7'dir (Çizelge 4.17.).

Çizelge 4.17. Üreticilerin bağcılık yaptığı bölgeye düşen yağış miktarının üzüm yetiştiriciliği için yeterliliği

Üreticilerin bağcılık yaptığı bölgeye düşen yağış miktarının üzüm yetiştiriciliği için yeterliliği	Kişi	Yüzde (%)
Evet	55	66.3
Hayır	28	33.7
Toplam	83	100.0

4.1.12. Bağ tesisi öncesi ve sonrasında toprak analizi durumu

Elde edilen bulgular; üreticilerin bağ tesis ederken, tesis yapılacak alanın toprak analizini yaptırmadıklarını göstermektedir. Dahası; üreticiler bağ tesisi sonrasında da toprak analizi yapmamaktadırlar (Çizelge 4.18.). Akaalp (2007) Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışmada; bağ tesisi öncesi üreticilerin %94'ünün toprak analizi yapmadığını saptamıştır. Elde edilen bulgular; Akaalp (2007) ile uyumludur.

Çizelge 4.18. Üreticilerin bağ kurulumu öncesinde ve sonrasında toprak analizi yapma durumu

Üreticilerin bağ kurulumu öncesinde ve sonrasında toprak analizi yapma durumu	Kişi	Yüzde (%)
Hayır	83	100.0
Toplam	83	100.0

4.1.13. Bağlarda gübre kullanım durumu

Üreticiler ile yapılan görüşmeler neticesinde; bağlarda gübre kullanımının yaygın olmadığı (%79.5) saptanmıştır. Gübre kullananların oranı ise %20.5 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.19.). Akaalp (2007), Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışmada; üreticilerin %67'sinin gübre kullanmadığını belirlemiştir. Kılıç (2019), Diyarbakır'da yaptığı araştırmada; üreticilerin gübre kullanmama oranını %66 olarak belirlemiştir. Ünal (2019b)'ın Şırnak ili ve ilçelerinde yaptığı çalışmada, İlhan (2016)'ın Adıyaman'da yaptığı çalışmada ve Uyak ve ark. (2011b)'nın Siirt ilinde yaptıkları çalışmada ise çiftçilerin bağlarında gübre kullanmadıkları saptanmıştır.

Çizelge 4.19. Üreticilerin bağlarında gübre kullanımı

Üreticilerin bağlarında gübre kullanımı	Kişi	Yüzde (%)
Evet	17	20.5
Hayır	66	79.5
Toplam	83	100.0

Bağlarında gübre kullanan üreticilerin anket sorularına verdiği cevaplara bakıldığında ise üreticilerin tamamının bağlarında çiftlik gübresi kullandıkları saptanmıştır (Çizelge 4.20.). Akaalp (2007), Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışmada; yörede, bağlarına gübre uygulayan üreticilerin çoğunun hayvan gübresi kullandığını saptamıştır. Bu durumun aksine Gazioğlu Şensoy ve ark. (2020), çiftçilerin organik gübrenin yanı sıra suni gübre de kullandıklarını bildirmiştir.

Çizelge 4.20. Üreticilerin bağlarında kullandıkları gübre türü

Üreticilerin bağlarında kullandıkları gübre türü	Kişi	Yüzde (%)
Çiftlik gübresi	17	100.0
Toplam	83	100.0

4.1.14. Bağlardaki budama durumu

İncelenen anket verilerine göre; üreticilerin büyük bölümü (%88) aile fertlerinin de yardımıyla budamayı kendisi yapmaktadır. Üreticilerin geriye kalan yani %12'lik bölümü ise yevmiyeli işçi vasıtasıyla bağlarında budama yapmaktadırlar (Çizelge 4.21.).

Çizelge 4.21. Üreticilerin bağlarında budamayı yapan kişi

Üreticilerin bağlarında budamayı yapan kişi	Kişi	Yüzde (%)
İşçi tutuyorum	10	12.0
Kendim (aile fertleri) yapıyorum	73	88.0
Toplam	83	100.0

Üreticilerin budama zamanı konusundaki tercihleri incelendiğinde; üreticilerin büyük çoğunluğunun (%78.3) mart ayında budama yapmayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Kasım ve mart ayı ile şubat-mart aylarında budama yapanların oranı %9.6 olarak, şubat ayında budama yapanların oranı ise %2.4 olarak saptanmıştır (Çizelge 4.22.).

Çizelge 4.22. Üreticilerin bağlarında budamayı hangi ayda veya aylarda yapma durumu

Üreticilerin bağlarında budamayı hangi ayda veya aylarda yapma durumu	Kişi	Yüzde (%)
Şubat	2	2.4
Mart	65	78.3
Şubat ve mart	8	9.6
Kasım ve mart	8	9.6
Toplam	83	100.0

4.1.15. Üretimi yapılan çeşitler

Üreticilerin, bağlarında 1.çeşit (ana çeşit) olarak yetiştirdikleri üzüm çeşidinin Mazrone olduğu belirlenmiştir. Çakır ve ark. (2015)'nın Mardin ilinin Savur ilçesinde yaptığı çalışmada ise 1. çeşit olarak Kırfok, Tulani ve Zeyti çeşitleri saptanmış olup, Çakır ve ark. (2017a)'nın Mardin iline bağlı olan Nusaybin ilçesinde yürüttükleri araştırmada ise 1.çeşit olarak Kerküç ve Mazrone üzüm çeşitlerinin bağlarda yer aldığı belirlenmiştir. Çalışmamızda elde edilen bulgulara göre; yöre bağlarında 2. ve 3. çeşit olarak en fazla yetiştirilen üzüm çeşidi Zeyti'dir. Ayrıca; 4. çeşit olarak üreticilerin bağlarında en fazla tercih ettiği çeşidin Kırfok üzüm çeşidi olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.23.).

Çizelge 4.23. Üreticilerin üretimini yaptıkları çeşitler

Üreticilerin üretimini yaptıkları çeşitler	Kişi	Yüzde (%)
1. çeşit		
Mazrone	60	72.28
Tayfi	11	13.25
Zeyti	8	9.63
Diğer	4	4.84
2. çeşit		
Zeyti	28	35.89
Mazrone	11	14.10
Paizi	9	11.53
Diğer	30	38.48
3. çeşit		
Zeyti	16	25.80
Kerküş	9	14.51
Kırfok	5	8.06
Diğer	32	51.63
4. çeşit		
Kırfok	6	15
Kerküş	4	10
Drejik	4	10
Diğer	26	65

4.1.16. Bağların hastalık, zararlı ile ilaçlama durumu

Elde edilen bulgulara göre; bağlarında ilaçlama yapan üreticilerin oranı %61.4, ilaçlama yapmayanların oranı ise %38.6 olarak saptanmıştır (Çizelge 4.24.). Akaalp (2007), Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışmada; bağların %43'ünde, hastalık ve zararlılara karşı ilaçlama yapıldığını saptamıştır. İlaçlama yapan üreticilerin oranının artışı; tarım ilaçlarına erişimin kolaylaşmasından ve/veya üreticilerin hastalık ve zararlılar konusunda bilinç düzeylerinin artmasından kaynaklanmış olabilir.

Çizelge 4.24. Üreticilerin bağlarını ilaçlama durumu

Üreticilerin bağlarını ilaçlama durumu	Kişi	Yüzde (%)
Evet	51	61.4
Hayır	32	38.6
Toplam	83	100.0

Üreticilerin büyük bir çoğunluğu (%62.7) bir yetiştirme sezonunda 3 defa ilaçlama yapmaktadır. Bir sezonda 2 defa ilaçlama yapanların oranı %15.7, 4 defa ilaçlama yapanların oranı %13.7 ve geriye kalan üreticilerin (bir sezonda 5 defa ilaçlama yapan) oranı ise %7.8 olarak saptanmıştır (Çizelge 4.25.).

Çizelge 4.25. Üreticilerin bağlarında sezonluk ilaçlama durumu

Üreticilerin bağlarında sezonluk ilaçlama durumu	Kişi	Yüzde (%)
2	8	15.7
3	32	62.7
4	7	13.7
5	4	7.8
Toplam	51	100.0

Bağda ilaçlama yapan üreticilerin %41.2'si ilaç bayisinin önerisi ile kullanacakları ilaçları seçmektedir. Aynı orana sahip üreticiler ise aile geleneği haline gelen ilacı alıp geleneği sürdürmektedir. Bunların dışında; üreticilerin, komşu bağlarda kullanılan ilaçları temin ettikleri de görülmektedir (Çizelge 4.26.).

Çizelge 4.26. Üreticilerin bağlarında uyguladıkları ilaçların temini

Üreticilerin bağlarında uyguladıkları ilaçların temini	Kişi	Yüzde (%)
İlaç bayi önerisiyle	21	41.2
Bakanlıktan gelen mühendislerin önerisi ile	1	2.0
Komşu bağlarda uygulanan ilacı alıyorum	8	15.7
Aile geleneğini sürdürüyorum(kükürt kullanıyorum)	21	41.2
Toplam	51	100.0

Bağlarında ilaçlama yapan üreticilere yöneltilen anket sorularının yanıtları incelendiğinde; bağların neredeyse tamamında (%98.03) külleme hastalığı görülmektedir. Bağ thripslerinin bulunduğu bağların oranı %9.8 olarak; salkım güvesi zararlısının bulunduğu bağların oranı ise %7.8 olarak saptanmıştır. Mildiyö hastalığının ise; ilaçlama yapan üreticilerin yalnızca birinin bağında bulunduğu saptanmıştır (Çizelge 4.27.). Külleme hastalığını; Güneydoğu Anadolu Bölgesinin birincil (ana) bağ hastalığı olarak nitelendirmek mümkündür. Nitekim Gürsöz (1993), Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yürüttüğü araştırmada; Mardin bağlarında bulunan en yaygın hastalığın külleme olduğunu, İlhan (2016) Adıyaman'da yürüttüğü çalışmada bağlarda en çok rastlanan hastalığın külleme ve mildiyö olduğunu, Uyak ve ark. (2011b) Siirt'te yaptıkları araştırmada bağlarda ilk sırada külleme hastalığının olduğunu, Ünal (2019b) Şırnak ili ve ilçelerinde yaptığı çalışmada külleme hastalığının yaygın olduğunu, Akın ve ark. (2013) Diyarbakır ili Çüngüş ilçesinde yaptıkları çalışmada üreticilerin %56'sının bağlarında en çok külleme hastalığının bulunduğunu, Gazioğlu Şensoy (2020) Siirt'te yürüttüğü araştırmada ise külleme hastalığının %44 oran ile birinci sırada yer aldığını bildirmiştir.

Çizelge 4.27. Üreticilerin bağlarındaki hastalık ve zararlı tipi

Üreticilerin bağlarındaki hastalık ve zararlı tipi	Kişi	Yüzde (%)
Külleme	41	98.03
Bağ thripsleri	5	9.8
Salkım güvesi	4	7.8
Mildiyö	1	2.0
Toplam	51	100.0

Üreticilerin filoksera zararlısı ile ilgili bilgiye sahip olmadıkları saptanmıştır (Çizelge 4.28.). Çakır ve ark. (2015)'nın Mardin iline bağlı Savur ilçesinde yaptıkları çalışmada ve Çakır ve ark. (2017a)'nın Mardin iline bağlı Nusaybin ilçesinde yürüttükleri çalışmada; üreticilerin filoksera zararlısı ile ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmadıkları saptanmıştır.

Çizelge 4.28. Üreticilerin filoksera bilgisi

Üreticilerin filoksera bilgisi	Kişi	Yüzde (%)
Hayır	83	100.0
Toplam	83	100.0

4.1.17. Hasat ile ilgili durum

İncelenen anket verilerine göre üreticilerin yarısına yakını (%42.2); hasat zamanının gelip gelmediğini saptamak için üzümün hem rengine hem de tadına bakmaktadır. Üzümün sadece tadına bakıp hasat zamanını belirleyen üreticilerin oranı %26.5'tir. Sadece iklimi göz önünde bulunduranların oranı ise %14.5 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.29.).

Çizelge 4.29. Üreticilerin üzümü hasat etme zamanının kriterleri

Üreticilerin üzümü hasat etme zamanının kriterleri	Kişi	Yüzde (%)
Renk	12	14.5
Tat	22	26.5
İklim	12	14.5
Renk ve tat	35	42.2
İklim ve tat	2	2.4
Toplam	83	100.0

Üreticiler, ürettikleri üzümlerin hasat işlemini çoğunlukla (%88) ailesinin yardımıyla veya tek başına kendisi yapmaktadır. Hasat işlemi için işçi tutanların oranı ise %12 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.30.).

Çizelge 4.30. Üreticilerin üzümlerinin hasat işlemini yapan kişi

Üreticilerin üzümlerinin hasat işlemini yapan kişi	Kişi	Yüzde (%)
Kendiniz (aile fertleri)	73	88.0
Sezonluk işçi	10	12.0
Toplam	83	100.0

Hasat işleminden sonra üzümlerin pazarlandığı yere bakacak olursak; üreticilerin %15.7'sinin üzümlerini toptancıya pazarladığı görülmektedir. Geriye kalan üreticilerin yarısının kendi olanakları ile üzümlerini sattığı, diğer yarısının ise üzümlerini hiçbir yere satmadığı saptanmıştır (Çizelge 4.31.). Çakır ve ark. (2015), Mardin iline bağlı olan Savur ilçesinde, üreticilerin %66'sının üzümlerini satmadığını bildirmiştir.

Çizelge 4.31. Üreticilerin hasat edilen üzümleri pazarlandığı yer

Üreticilerin hasat edilen üzümleri pazarlandığı yer	Kişi	Yüzde (%)
Toptancıya (aracılara/hale)	13	15.7
Kendi olanaklarımla satıyorum	35	42.2
Satmıyorum	35	42.2
Toplam	83	100.0

4.1.18. Bölgeye şaraphane açılması durumu

Üreticiler ile yapılan görüşmeler ile yapılan anketlerin incelenmesi neticesinde; üreticilerin bölgeye şaraphane açılması durumunda yöre bağcılığına katkısı olup olmayacağı konusunda herhangi bir fikri olmayanların %42.2 oranında sahip olduğu görülmektedir. Dini inanışları nedeniyle; bölgeye şaraphane açılmasının kötü olacağını belirtenlerin oranı %34.9 olarak, iyi olacağını belirtenlerin oranı ise %22.9 olarak saptanmıştır (Çizelge 4.32.).

Çizelge 4.32. Üreticilerin yetiştiricilik yaptığı bölgeye şaraphane açılması

Üreticilerin yetiştiricilik yaptığı bölgeye şaraphane açılması	Kişi	Yüzde (%)
İyi olur	19	22.9
Kötü olur	29	34.9
Fikrim yok	35	42.2
Toplam	83	100.0

4.1.19. Bölgeye kuru üzüm işleme ve paketleme tesisi açılması durumu

Bölgede kuru üzüm işleme ve paketleme tesisi açılmasının yöre bağcılığına katkısı olacağını ve diğer üreticilerin de bu durumdan memnun olacağını belirten üreticilerin oranı %60.24 olarak saptanmıştır. Bölgede kuru üzüm işleme ve paketleme tesisi açılması durumunda

üzüm fiyatlarının artacağını düşünen üreticilerin oranı ise %42.2 olarak saptanmıştır. Yetiştiricilerin %31.3'ünün ise bölgeye kuru üzüm işleme ve paketleme tesisi açılması hakkında bir fikrinin olmadığı saptanmıştır (Çizelge 4.33.).

Çizelge 4.33. Üreticilerin yetiştiricilik yaptığı bölgeye kuru üzüm işleme ve paketleme tesisi açılması

Üreticilerin yetiştiricilik yaptığı bölgeye kuru üzüm işleme ve paketleme tesisi açılması	Kişi	Yüzde (%)
Üretici memnun olur	50	60.24
Fiyatlar artar	35	42.2
Fikrim yok	26	31.3
Fiyatlar değişmez	15	18.1
Fiyatlar düşer	7	8.4
Üretici memnun olmaz	7	8.4
Toplam	83	100.0

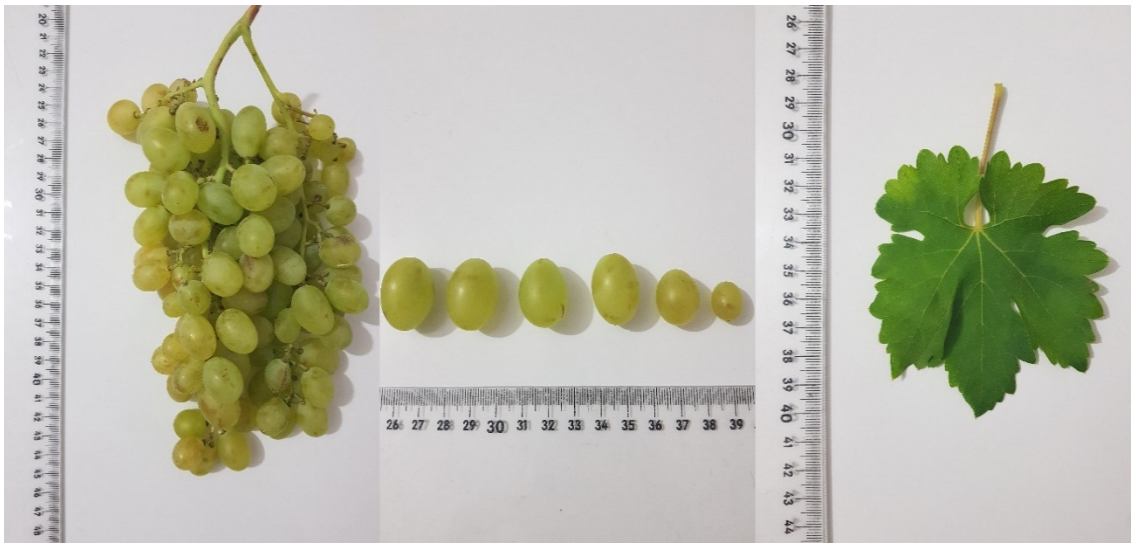
4.2. Ampelografik Özellikler

4.2.1. Antebi üzüm çeşidi

Yörede, sofralık olarak değerlendirilen Antebi üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.34.'te sunulmuştur.

Çizelge 4.34. Antebi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Antebi
İli	Mardin
İlçesi	Savur
Mahalle	Kayadere
Koordinatlar	37°26'55.93''K - 40°51'19.20''D

Şekil 4.1. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden alınan Antebi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.35. ile Çizelge 4.36.'da Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden örnekleri alınan Antebi üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 126.68 cm² olarak, yaprak uzunluğu 11.51 cm, salkım uzunluğu 15.05 cm, salkım genişliği 10.28 cm, salkım ağırlığı 287.43 g, tane uzunluğu 22.91 mm, tane genişliği 18.12 mm ve tane ağırlığı ise 3.97 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.35.).

Çizelge 4.35.'de sunulan, Antebi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular, (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu ve genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "geniş" ve tane ağırlığı ise "orta" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.35. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden alınan Antebi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm²)	95	158.4	126.68	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	9.5	12.5	11.51	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	13.3	19.1	15.05	5-orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	8.6	12.7	10.28	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	202	430.19	287.43	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	18.31	26.39	22.91	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	14.95	22.92	18.12	7-geniş
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3.73	4.18	3.97	5-orta

Çizelge 4.36'da sunulan, Antebi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular, (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "beşgen şekilli", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "kapalı", yaprak sap cebinin şekli "parantez şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "silindirik", tane şekli "dar elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.36. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden alınan Antebi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	3-beşgen şekilli
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	5-kapalı
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	2-parantez şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	4-dar elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

4.2.2. Beyrudi üzüm çeşidi

Yörede, sofralık olarak değerlendirilen Beyrudi üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.37.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.37. Beyrudi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Beyrudi
İli	Mardin
İlçesi	Ömerli
Mahalle	Kaynakkaya
Koordinatlar	37°20'49.53''K - 40°56'37.38''D

Şekil 4.2. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Beyrudi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.38. ile Çizelge 4.39.'da Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden örnekleri alınan Beyrudi üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 112.50 cm² olarak, yaprak uzunluğu 10.78 cm, salkım uzunluğu 19.10 cm, salkım genişliği 7.41 cm, salkım ağırlığı 176.78 g, tane uzunluğu 20.61 mm, tane genişliği 18.27 mm ve tane ağırlığı ise 3.79 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.38.).

Çizelge 4.38.'de sunulan, Beyrudi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "uzun", salkım genişliği "dar", salkım ağırlığı

"düşük", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "geniş" ve tane ağırlığı "orta" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.38. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Beyrudi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	101.65	125.4	112.50	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	9.8	11.4	10.78	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	13.5	21.9	19.10	7-uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	5.2	9.5	7.41	3-dar
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	104.13	212.23	176.78	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	14.6	23.77	20.61	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	11.7	21.9	18.27	7-geniş
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3.48	4.19	3.79	5-orta

Çizelge 4.39.'da sunulan, Beyrudi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "beşgen şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "soluk yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "silindirik", tane şekli "küresel", tane kabuk rengi "koyu kırmızı mor" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.39. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Beyrudi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	3-beşgen şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	3-soluk yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	2-küresel
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	5-koyu kırmızı mor

4.2.3. Bılbiziki üzüm çeşidi

Yörede, sofralık ve kurutmalık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimlerinin Bılbızeki, Bilbizeki, Bılbizeki ve Belbezik olduğu Bılbiziki üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.40.'ta sunulmuştur. Bılbiziki üzüm çeşidinin değerlendirme şekli; Ünal (2019a), Ünal ve ark. (2019), Yıldırım (2019) Şırnak ili İdil ilçesinde yaptıkları çalışma, Ünal (2020) Şırnak ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma, Yurtgül (2021) Şırnak ilinin Güçlükonak ilçesinde yaptığı çalışma ve Cuma (2021) Mardin ilinin Midyat ilçesinde yürüttüğü araştırma ile değerlendirme şekli benzerlik göstermektedir.

Çizelge 4.40. Bılbiziki üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Bılbiziki (Bılbızeki, Bilbizeki, Bılbizeki, Belbiziki)
İli	Mardin
İlçesi	Midyat, Dargeçit
Mahalle	Gülveren, Ilısu
Koordinatlar	37°29'19.11''K - 41°29'27.59''D, 37°32'10.22''K - 41°49'04.95''D

Şekil 4.3. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.41. ile Çizelge 4.42.'de Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden örnekleri alınan Bılbiziki üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 58.75 cm² olarak, yaprak uzunluğu 7.81 cm, salkım uzunluğu 18.4 cm, salkım genişliği 8.43 cm, salkım ağırlığı 237.39 g, tane uzunluğu 18.33 mm, tane genişliği 14.75 mm ve tane ağırlığı ise 2.95 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.41.).

Çizelge 4.41.'de sunulan, Bılbiziki üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "çok kısa", salkım uzunluğu "uzun", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.41. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	47.52	70.52	58.75	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.2	8.2	7.81	1-çok kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	13.5	23.5	18.4	7-uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	6.5	10.5	8.43	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	150.97	328.82	237.39	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	13.06	23.77	18.33	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	11.51	20.62	14.75	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.71	3.25	2.95	3-düşük

Çizelge 4.42.'de sunulan, Bılbiziki üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "dairesel", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "dar elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.42. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	4-dar elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Şekil 4.4. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.43. ile Çizelge 4.44.'te Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden örnekleri alınan Bılbiziki üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 64.45 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.31 cm, salkım uzunluğu 16.8 cm, salkım genişliği 5.6 cm, salkım ağırlığı 110.01 g, tane uzunluğu 18.83 mm, tane genişliği 13.31 mm ve tane ağırlığı ise 2.14 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.43.).

Çizelge 4.43.'te sunulan, Bılbiziki üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "orta/uzun", salkım genişliği "dar", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.43. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	56	81	64.45	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	6.7	9	8.31	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	13.5	19.5	16.8	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	4.9	7.2	5.6	3-dar
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	90.7	147.22	110.01	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	16.14	24.82	18.83	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	9.7	16	13.31	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	1.88	2.4	2.14	3-düşük

Çizelge 4.44.'te sunulan, Bılbiziki üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "üç", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "V şekilli", salkım yoğunluğu "çok seyrek", salkım şekli "silindirik", tane şekli "parmak şekilli", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.44. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	2-üç
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	3-V şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	1-çok seyrek
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	10-parmak şekilli
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Mardin ilçelerine bağlı farklı mahallelerden alınan Bılbiziki üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri karşılaştırıldığında; yaprak ayası büyüklükleri, salkım

ağırlıkları, tane uzunlukları, tane genişlikleri, tane ağırlıkları, yaprak sap cebinin açıklık dereceleri ile tane kabuk renkleri benzerlik göstermekte olup geriye kalan özellikler birbirinden farklıdır Çizelge (4.45.).

Çizelge 4.45. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Bılbiziki üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular	
		Gülveren	Ilısu
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm²)	1-çok küçük	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	1-çok kısa	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	7-uzun	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	5-orta	3-dar
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	3-düşük	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	7-uzun	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	5-orta	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3-düşük	3-düşük
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş	2-üç
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-orta yeşil	5-orta yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli	3-V şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta	1-çok seyrek
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	4-dar elipsoit	10-parmak şekilli
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı	1-yeşil sarı

Bılbiziki üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür çalışmaları ile karşılaştırıldığında; yapılan çalışmada yaprak ayası büyüklükleri "çok küçük" olarak bulunmuşken; Yıldırım (2019), Yurtgül (2021) ve Cuma (2021) yaptıkları çalışmalarda yaprak ayası büyüklüğünü "orta" olarak saptamışlardır. Bu çalışmada Bılbiziki çeşidinin yaprak uzunluğu "çok kısa" ve "kısa" olarak bulunmuştur. Buna karşın; Yıldırım (2019), Yurtgül (2021), Cuma (2021) yaptıkları çalışmalarda, bu çeşidin yaprak uzunluğunu "kısa" olarak saptamışlardır. Yaprak ayası şekli bu çalışmada "dairesel" ve "kama" şeklinde bulunmuş olup;

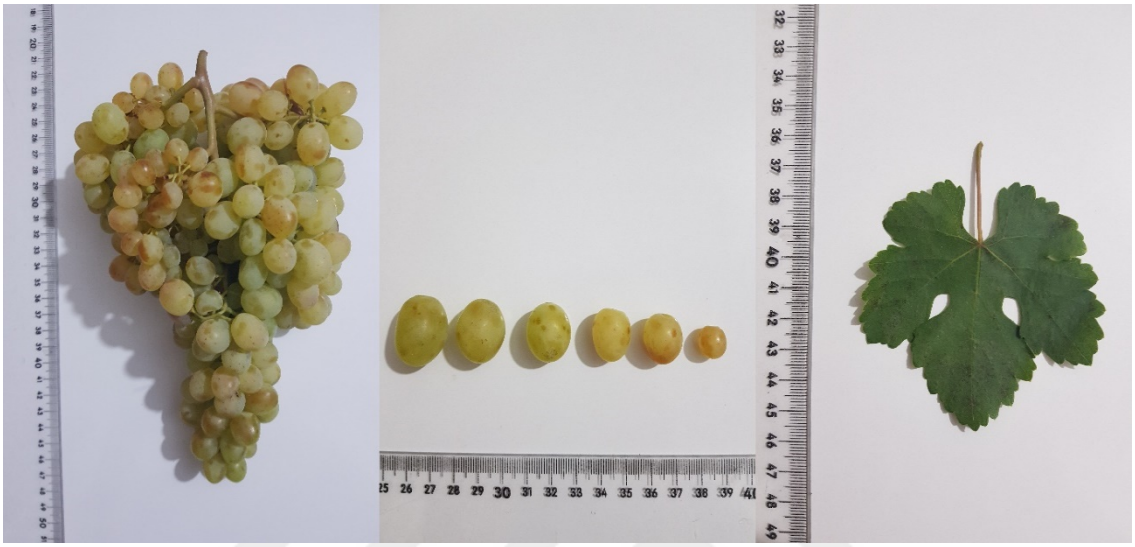
Yıldırım (2019), Yurtgül (2021) ve Cuma (2021) yaptıkları çalışmalarda yaprak ayası şeklini "beşgen" olarak saptamışlardır. Yaprak dilim sayısı bu çalışmada "beş" ve "üç" olarak bulunmuş ancak; Yıldırım (2019), Yurtgül (2021) ve Cuma (2021) ise "beş" olarak belirtmişlerdir. Yaprak sap cebinin şekli "U" ve "V" şeklinde bulunmuş buna karşın; Yıldırım (2019) ve Yurtgül (2021) yaptıkları çalışmalarda "U" şeklinde, Cuma (2021) ise "V" şeklinde bulmuştur. İncelenen çeşidin (Bılbiziki) yaprak üst yüzey rengi bu çalışmada "yeşil" olarak bulunmuştur. Yıldırım (2019) ve Yurtgül (2021) ise yaptıkları çalışmalarda "açık yeşil" olarak saptamışlar, Cuma (2021) ise "yeşil" olarak tespit etmiştir. Bu çalışmada Bılbiziki çeşidinin salkımlarının uzunluğu "uzun" ve "orta/uzun" olarak bulunmuştur. Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020)'ın Şırnak ili İdil ilçesinde yaptıkları çalışmalarda ve Yurtgül (2021)'ün yaptığı çalışmada; "uzun", Cuma (2021)'nın yaptığı çalışmada ise "kısa" olarak saptanmıştır. Salkım yoğunluğu "orta" ve "çok seyrek" şeklinde bulunmuş olup; Cuma (2021), Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) "orta", Ünal (2020) ve Yurtgül (2021) ise "orta-sık" olarak belirtmiştir. Tane uzunluğu ile tane genişliği, Yıldırım (2019), Yurtgül (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalar ile benzer bulunmuş; tane uzunluğu "uzun" ve tane genişliği ise "orta" olarak saptanmıştır. Tane şekli "dar elipsoit" ve "parmak" şeklinde bulunmuştur. Yıldırım (2019), Yurtgül (2021), Cuma (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalarda tane şeklini "yuvarlak", Ünal (2020) ise "oval" olarak tanımlamıştır. Tane kabuk rengi; Yıldırım (2019), Yurtgül (2021), Cuma (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020)'ın yaptıkları çalışmalar ile benzer (yeşil sarı) olarak bulunmuş buna karşın; Ünal (2020) bu çeşidin tane kabuk rengini "beyaz" olarak saptamıştır. Bılbiziki çeşidinin tane ağırlığı, bu çalışmada "düşük" olarak saptanmış olup; Yıldırım (2019), Yurtgül (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) "orta" olarak belirtmişlerdir. Cuma (2021) ise; aynı özelliği "hafif" olarak saptamıştır.

4.2.4. Bineytati üzüm çeşidi

Yörede, sofralık ve kurutmalık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimlerinin Benitaht, Binitat, Binetahti ve Binitati olduğu Bineytati üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.46.'da sunulmuştur. Bineytati üzüm çeşidinin değerlendirme şekli; Aslan (2018a) tarafından Siirt ve Batman illerinde yürütülen çalışma ile benzer bulunmuştur. Cuma (2021)'nın Mardin ili Midyat ilçesinde yaptığı çalışmada kurutmalık ve şıralık, Gürsöz (1993)'ün Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaptığı çalışma ile Tanrısever (2016)'in Mardin ili ve ilçelerinde yapılan çalışmada Bineytati çeşidinin yörede sofralık olarak değerlendirildiğini bildirmişlerdir.

Çizelge 4.46. Bineytati üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Bineytati (Benitaht, Binitat, Binetahti, Binitati)
İli	Mardin
İlçesi	Dargeçit
Mahalle	Sümer, Ilısu
Koordinatlar	37°32’06.47’’K - 41°39’16.90’’D, 37°32’10.22’’K - 41°49’04.95’’D

Şekil 4.5. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.47. ile Çizelge 4.48.’de Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden örnekleri alınan Bineytati üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 65.33 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.1 cm, salkım uzunluğu 17.43 cm, salkım genişliği 12.36 cm, salkım ağırlığı 567.12 g, tane uzunluğu 19.95 mm, tane genişliği 15.94 mm ve tane ağırlığı ise 3.43 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.7.).

Çizelge 4.47.’de sunulan, Bineytati üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular, (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü “çok küçük”, yaprak uzunluğu “kısa”, salkım uzunluğu “orta/uzun”, salkım genişliği “geniş”, salkım ağırlığı “yüksek”, tane uzunluğu “uzun” ve tane genişliği ile tane ağırlığı “orta” olarak belirlenmiştir.

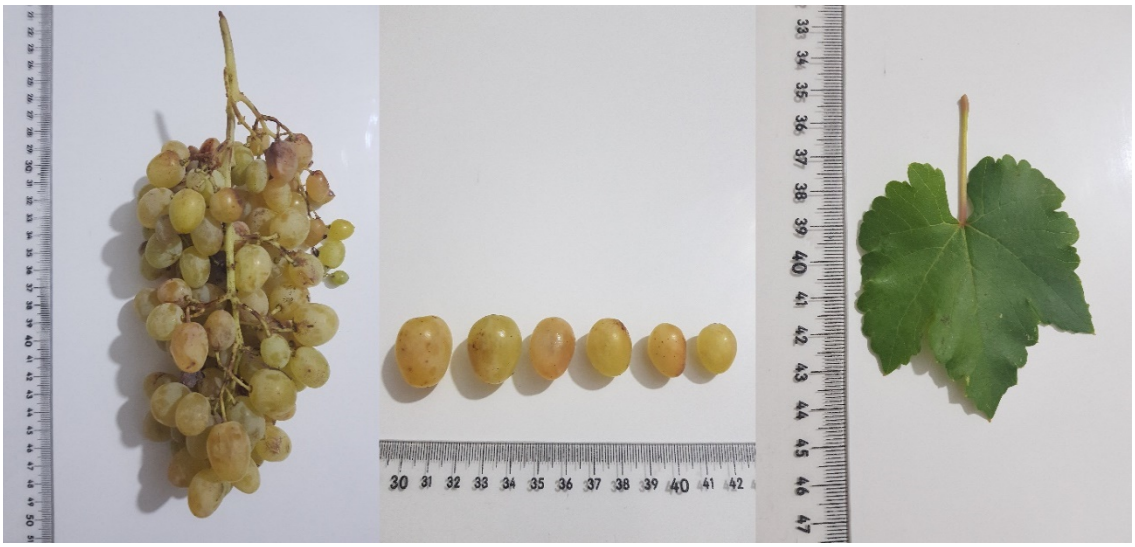
Çizelge 4.47. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	48.99	81	65.33	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	6.9	9	8.1	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	12	21.5	17.43	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	10	13.5	12.36	7-geniş
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	307.78	774.25	567.12	7-yüksek
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	12.25	23.02	19.95	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	9.82	18.1	15.94	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.88	3.75	3.43	5-orta

Çizelge 4.48.'de sunulan, Bineytati üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular, (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "dairesel", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "yoğun", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş yumurta", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.48. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	7-yoğun
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	6-geniş yumurta
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Şekil 4.6. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.49. ile Çizelge 4.50.'de Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden örnekleri alınan Bineytati üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 64.26 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.08 cm, salkım uzunluğu 22.55 cm, salkım genişliği 8.61 cm, salkım ağırlığı 236.96 g, tane uzunluğu 20.04 mm, tane genişliği 15.52 mm ve tane ağırlığı ise 4.06 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.49.).

Çizelge 4.49.'da sunulan, Bineytati üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular, (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "çok uzun", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "uzun" ve tane genişliği ile tane ağırlığı "orta" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.49. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	52.5	76.5	64.26	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.5	9	8.08	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	18.3	30.5	22.55	9-çok uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	6	11.2	8.61	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	136.8	377.81	236.96	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	13.41	25.32	20.04	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	11.54	20.1	15.52	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3.05	4.85	4.06	5-orta

Çizelge 4.50.'de sunulan, Bineytati üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular, (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "üç", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "silindirik", tane şekli "geniş yumurta", tane kabuk rengi ise "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.50. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	2-üç
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	6-geniş yumurta
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Farklı mahallelerden alınan Bineytati üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri karşılaştırıldığında; salkım uzunlukları, salkım genişlikleri, salkım ağırlıkları, yaprak

ayası şekilleri, yaprak dilim sayıları, salkım yoğunlukları ile salkım şekilleri farklılık göstermektedir. Geri kalan özellikler ise benzerlik göstermektedir (Çizelge 4.51.).

Çizelge 4.51. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Bineytati üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular	
		Sümer	Ilısu
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm²)	1-çok küçük	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	3-kısa	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	6-orta/uzun	9-çok uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	7-geniş	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	7-yüksek	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	7-uzun	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	5-orta	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	5-orta	5-orta
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş	2-üç
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	7-yoğun	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	6-geniş yumurta	6-geniş yumurta
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı	1-yeşil sarı

Bineytati üzüm çeşidi ortalama verilere göre literatür ile karşılaştırıldığında; Salkım ağırlığı yapılan çalışmada 236.96 g ve 567.12 g olarak bulunmuşken; Aslan (2018a) yaptığı çalışmada 288.88 g, Tanrısever (2016) 284 g olarak saptamışlardır. Bu çalışmada tane ağırlığı 3.43 g ve 4.06 g olarak ölçülmesine karşın; Aslan (2018) yaptığı çalışmada 3.15 g, Tanrısever (2016) yaptığı çalışmada ise 2 g olarak bulunmuştur. Tane genişliği yapılan araştırmada 15.52 mm ile 15.94 mm olarak bulunmasına karşın; Aslan (2018a) yaptığı çalışmada 16.78 mm, Tanrısever (2016) ise 12.7 mm olarak saptamıştır. Tane boyu 19.95 mm ve 20.04 mm olarak

belirlenmiştir. Aslan (2018a) ise tane boyunu yaptığı çalışmada 19.91 mm, Tanrısever (2016) yaptığı çalışmada ise 14.7 mm olarak bulunmuştur.

Bineytati üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yaprak ayası büyüklükleri "çok küçük" olarak bulunmuşken; Kırs (2019) Batman ilinin Gercüş ilçesinde yaptığı çalışmada "büyük", Cuma (2021) yaptığı çalışmada "orta" ve Güler (2007) Siirt ilinin Pervari ilçesinde yaptığı çalışmada ise "küçük" olarak saptamıştır. Bu çalışmada Bineytati üzüm çeşidinin yaprak uzunluğu "kısa" olarak bulunmuştur. Yaprak uzunluğu Güler (2007) ile Cuma (2021) yaptıkları araştırmalar ile benzer bulunmasına karşın; Kırs (2019) yaptığı çalışmada "orta" olarak bulmuştur. Yaprak ayası şekli bu çalışmada "dairesel" ve "kama" şeklinde bulunmuş olup; Cuma (2021) "yuvarlak", Güler (2007) ve Kırs (2019) ise yaptıkları çalışmada yaprak ayası şeklini "beşgen" olarak saptamışlardır. Yaprak dilim sayısı bu çalışmada "beş" ve "üç" olarak bulunmuş ancak; Güler (2007), Cuma (2021) ve Kırs (2019) yaptıkları çalışmalarda "beş" olarak belirtmişlerdir. Yaprak sap cebinin açıklık derecesi yapılan çalışmada "açık" olarak bulunurken; Güler (2007) yaptığı çalışmada "hafif açık" olarak saptamıştır. Yaprak sap cebinin şekli "U" şeklinde bulunması Güler (2007) yaptığı çalışma ile aynı olmasına karşın; Kırs (2019) ve Cuma (2021) yaptıkları çalışmada "V" şeklinde belirtilmiştir. İncelenen çeşidin (Bineytati) yaprak üst yüzey rengi bu çalışmada "yeşil" olarak bulunması Kırs (2019) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Güler (2007) yaptığı çalışmada "koyu yeşil", Cuma (2021) ise yaprak üst yüzey rengini "açık yeşil" olarak saptamıştır.

Salkım şekilleri "huni" ve "silindirik" şekilli bulunmuştur. Gürsöz (1993) yaptığı çalışmada ise salkım şeklini "dallı omuzlu konik" olarak bildirmiştir. Salkım uzunluğu "orta/uzun" ve "çok uzun" olarak saptanmıştır. Güler (2007) ve Kırs (2019) salkım uzunluğunu "orta", Cuma (2021) ise "kısa" olarak belirtmiştir. Salkım yoğunluğu "yoğun" ve "orta" olarak bulunmuş olup; Güler (2007) ve Kırs (2019) yaptıkları çalışmada "sık" olarak, Cuma (2021) ise "orta" olarak belirtmiştir. Tane uzunluğu "uzun" olarak bulunması Güler (2007) çalışması ile benzerlik göstermektedir. Kırs (2019) yaptığı çalışmada tane uzunluğunu "orta", Cuma (2021) ise "kısa" olarak saptamıştır. Tane genişliği "orta" olarak belirtilmesi Kırs (2019) ile Cuma (2021) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermesine karşın; Güler (2007) yaptığı çalışmasında "enli" olarak belirtmiştir. Tane şekli "geniş yumurta" olarak bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda tane şeklini Gürsöz (1993) "uzun oval", Kırs (2019) "kısa oval", Cuma (2021) "uzun elips" ve Güler (2007) ise "hafif kasık" olarak saptamıştır. Tane kabuk rengi

"yeşil sarı" olarak belirtilmesi Kırs (2019), Tanrısever (2016), Gürsöz (1993) ve Güler (2007) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermesine karşın, Cuma (2021) yaptığı çalışmada "sarı" olarak saptamıştır. Salkım ağırlığı yapılan çalışmada "yüksek" ve "düşük" olarak bulunurken, Kırs (2019) "büyük", Güler (2007) ise "orta" olarak bulmuştur. Bineytati üzüm çeşidinin tane ağırlığı "orta" olarak bulunması Kırs (2019) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bunun dışında tane ağırlığını Cuma (2021) "hafif", Güler (2007) ise "büyük" olarak saptamıştır.

4.2.5. Çavga üzüm çeşidi

Yörede, sofralık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimi Çave Ga olduğu Çavga üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.52.'de yer almaktadır. Çavga üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Kaya (2018)'nın Diyarbakır'da yürüttüğü çalışma ile benzer bulunmuştur.

Çizelge 4.52. Çavga üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Çavga (Çave Ga)
İli	Mardin
İlçesi	Artuklu
Mahalle	Eskikale
Koordinatlar	37°18'09.62''K - 40°46'18.47''D

Şekil 4.7. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Çavga üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.53. ile Çizelge 4.54.'te Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale mahallesinden örnekleri alınan Çavga üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 64.92 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.15

cm, salkım uzunluğu 12.4 cm, salkım genişliği 9.48 cm, salkım ağırlığı 115.04 g, tane uzunluğu 18.65 mm, tane genişliği 15.24 mm ve tane ağırlığı ise 2.34 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.53.).

Çizelge 4.53.'te sunulan, Çavga üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "kısa/orta", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.53. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Çavga üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	54	77.43	64.92	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.5	9	8.15	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	9.6	17.2	12.4	4-kısa/orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	8	11.1	9.48	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	80	153.63	115.04	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	16.6	21.45	18.65	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	13.73	16.96	15.24	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.13	2.57	2.34	3-düşük

Çizelge 4.54.'te sunulan, Çavga üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "beşgen" şeklinde, yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "koyu yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "yumurta" ve tane kabuk rengi "mavi siyah" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.54. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Çavga üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	3-beşgen şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	7-koyu yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	1-yumurta
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	6-mavi siyah

Çavga üzüm çeşidi ortalama verilere göre literatür ile karşılaştırıldığında; salkım ağırlığı 64.92 g bulunmasına karşın; Kaya (2018) Diyarbakır ilinde yürüttüğü çalışmada 73.74 g olarak saptamıştır. Salkım uzunluğu 12.4 cm bulunmuştur. Kaya (2018) yaptığı çalışmada ise salkım uzunluğunu 9.61 cm olarak belirtmiştir. Salkım genişliği 9.48 cm olarak ölçülürken, Kaya (2018) 5.31 cm olarak ölçmüştür. Tane ağırlığı 2.34 g olarak bulunmuş olup; Kaya (2018) 3.37 g olarak bulmuştur. Tane uzunluğu 18.65 mm olarak ölçülürken, Kaya (2018) 17.82 mm olarak ölçmüştür. Çavga üzüm çeşidinin tane genişliği 15.34 mm olarak belirtilirken, Kaya (2018) ise yaptığı çalışmada tane genişliğini 14.32 mm olarak belirtmiştir.

Çavga üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; salkım uzunluğu "kısa/orta" olarak bulunmuştur. Güler ve ark. (2013) Mardin ili Artuklu ilçesine bağlı Elmabahçe Mahallesinde yaptıkları çalışmada "uzun" olarak saptanmıştır. Salkım genişliği "orta" olarak bulunmasına karşın; Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada "geniş" olarak saptamışlardır. Yapılan çalışmada tane uzunluğu "uzun" ve tane genişliğinin "orta" olarak belirtilmesi, Güler ve ark. (2013) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Yaprak ayasının şekli "beşgen" ve yaprak dilim sayısının "beş" olarak bulunması, Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermektedir. Salkım yoğunluğu "orta" olarak saptanmıştır. Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada ise salkım yoğunluğunu "seyrek" olarak belirtmişlerdir. Salkım şekli "huni şekilli" olarak bulunmuş buna karşın; Güler ve ark. (2013) "dallı" olarak bulmuştur. Tane şekli "yumurta" olarak bulunmuştur.

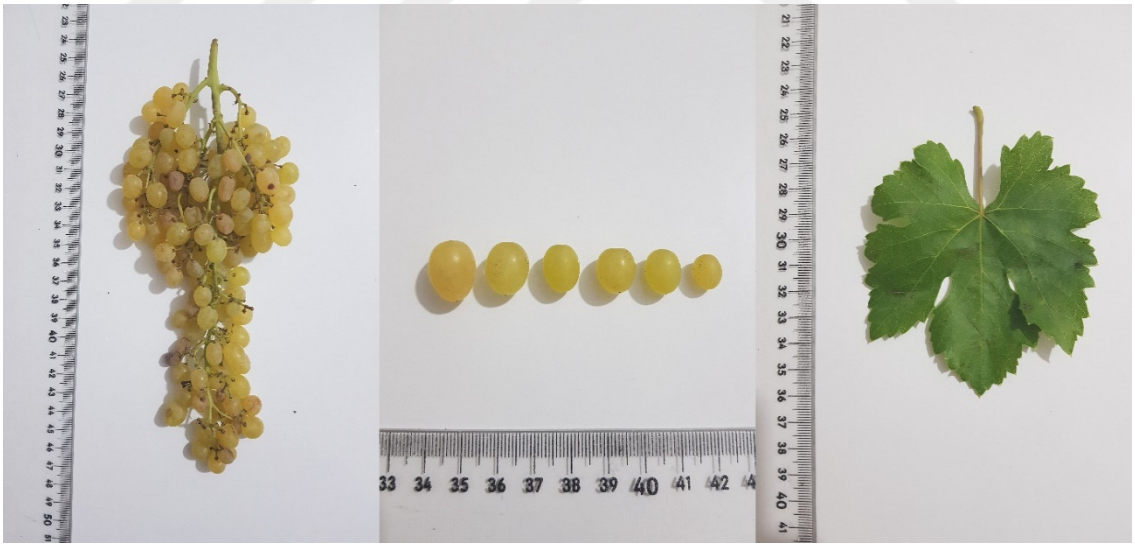
Güler ve ark. (2013) ise Çavga üzüm çeşidinin tane şeklini "yuvarlakça" olarak saptamışlardır. Tane kabuk rengi "mavi siyah" olarak bulunması, Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermesine karşın; Kaya (2018) yaptığı çalışmada tane kabuk rengini "siyah" olarak saptamıştır.

4.2.6. Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidi

Yörede, sofralık ve kurutmalık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimi Çekirdeksiz olduğu Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.55.'te sunulmuştur. Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Gürsöz (1993)'ün Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Çizelge 4.55. Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Sultani Çekirdeksiz (Çekirdeksiz)
İli	Mardin
İlçesi	Dargeçit
Mahalle	Ilısu
Koordinatlar	37°32'10.22''K - 41°49'04.95''D

Şekil 4.8. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.56. ile Çizelge 4.57.'de Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu mahallesinden örnekleri alınan Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 93.43 cm² olarak, yaprak uzunluğu 9.58 cm, salkım uzunluğu 17.85 cm, salkım genişliği 6.16 cm, salkım ağırlığı 103.25

g, tane uzunluğu 12.41 mm, tane genişliği 10.47 mm ve tane ağırlığı ise 1.06 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.56.).

Çizelge 4.56.'da sunulan, Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "orta/uzun", salkım genişliği "dar", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "kısa", tane genişliği "dar" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.56. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	80.75	100	93.43	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	8.5	10.5	9.58	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	11.5	20.5	17.85	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	4.1	7.3	6.16	3-dar
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	73.91	133.21	103.25	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	8.64	16.18	12.41	3-kısa
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	8.63	15.55	10.47	3-dar
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	0.8	1.31	1.06	3-düşük

Çizelge 4.57.'de sunulan, Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "dairesel", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "seyrek", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "oval", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.57. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	3-seyrek
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	7-oval
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yapılan çalışmada salkım şekli "huni şekilli" olarak bulunmuştur. Gürsöz (1993) yaptığı çalışmada ise salkım şeklini "konik" şeklinde bulmuştur. Tane şekli "oval" olarak belirlenmesine karşın; Gürsöz (1993) "hafif oval" olarak belirtmiştir. Tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak belirlenmesi, Gürsöz (1993) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir.

4.2.7. Daşi üzüm çeşidi

Yörede, sofralık ve kurutmalık olarak değerlendirilen Daşi üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.58.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.58. Daşi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Daşi
İli	Mardin
İlçesi	Artuklu
Mahalle	Kabala
Koordinatlar	37°20'41.85''K - 40°47'11.36''D

Şekil 4.9. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Daşi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.59. ile Çizelge 4.60.'da Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden örnekleri alınan Daşi üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 60.04 cm² olarak, yaprak uzunluğu 7.6 cm, salkım uzunluğu 16.05 cm, salkım genişliği 10.63 cm, salkım ağırlığı 264.39 g, tane uzunluğu 17.57 mm, tane genişliği 15.37 mm ve tane ağırlığı ise 3.16 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.59.).

Çizelge 4.59.'da sunulan, Daşi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "çok kısa", salkım uzunluğu "orta/uzun", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük" ve tane uzunluğunun yanında tane genişliği ile tane ağırlığı "orta" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.59. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Daşi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	41.58	67.24	60.04	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	6.3	8.2	7.6	1-çok kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	14	16.7	16.05	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	9.5	12.2	10.63	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	227.35	294.8	264.39	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	12.05	20.95	17.57	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	9.75	18.74	15.37	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.69	4.4	3.16	5-orta

Çizelge 4.60.'da sunulan, Daşi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "dairesel", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "yoğun", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "küresel", tane kabuk rengi "koyu kırmızı mor" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.60. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Daşi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	7-yoğun
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	2-küresel
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	5-koyu kırmızı mor

4.2.8. Deyvani üzüm çeşidi

Yörede, sofralık olarak değerlendirilen Deyvani üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.61.'de sunulmuştur. Cuma (2021) yaptığı çalışmada Deyvani üzüm çeşidinin sofralık ve kurutmalık olarak değerlendirildiğini belirtilmiştir.

Çizelge 4.61. Deyvani üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Deyvani
İli	Mardin
İlçesi	Midyat
Mahalle	Gülveren
Koordinatlar	37°29'19.11''K - 41°29'27.59''D

Şekil 4.10. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Deyvani üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.62. ile Çizelge 4.63.'te Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden örnekleri alınan Deyvani üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 57.99 cm² olarak, yaprak uzunluğu 7.76 cm, salkım uzunluğu 17.71 cm, salkım genişliği 10.75 cm, salkım ağırlığı 355.17 g, tane uzunluğu 23.82 mm, tane genişliği 17.89 mm ve tane ağırlığı ise 4.38 g olarak belirtilmiştir (Çizelge 4.62.).

Çizelge 4.62.'de sunulan, Deyvani üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "çok kısa", salkım uzunluğu "orta/uzun", salkım genişliği "orta",

salkım ağırlığı "orta", tane uzunluğu "çok uzun", tane genişliği ile tane ağırlığı ise "orta" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.62. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Deyvani üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	49	69.72	57.99	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7	8.4	7.76	1-çok kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	15	21	17.71	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	8	14.5	10.75	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	278.33	449.21	355.17	5-orta
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	19.33	28.39	23.82	9-çok uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	13.4	20.85	17.89	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3.81	4.91	4.38	5-orta

Çizelge 4.63.'te sunulan, Deyvani üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "dairesel", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "koyu yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "silindirik", tane şekli "dar elipsoit", tane kabuk rengi ise "yeşil sarı" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.63. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Deyvani üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	7-koyu yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	4-dar elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Deyvani üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yaprak ayası büyüklüğü "çok küçük" olarak bulunmuşken, Cuma (2021) "orta" olarak saptamıştır. Yaprak ayasının şekli "dairesel" olarak bulunmuş buna karşın Cuma (2021) yaptığı çalışmada "beşgen" olarak saptamıştır. Yaprak uzunluğu "çok kısa" olarak saptanmıştır. Cuma (2021) ise Deyvani üzüm çeşidinin yaprak uzunluğunu "kısa" olarak belirtmiştir. Yaprak dilim sayısı "beş" olarak bulunması, Cuma (2021) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Yaprak üst yüzey rengi "koyu yeşil" olarak bulunmasına karşın; Cuma (2021) yaptığı çalışmada "yeşil" olarak saptamıştır. Yaprak sap cebinin şekli "U şekilli" olması Cuma (2021) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Salkım uzunluğu "orta/uzun" olarak belirlenirken, Cuma (2021) "çok kısa" olarak belirlemiştir. Salkım yoğunluğu "orta" olarak bulunmuştur. Cuma (2021) yaptığı çalışmada ise salkım yoğunluğunu "sık değil" olarak belirtmiştir. Tane uzunluğu "çok uzun" olarak bulunmuş ancak; Cuma (2021) yaptığı çalışmada "orta" olarak belirtmiştir. Tane eni "orta", tane rengi "yeşil sarı" ve tane ağırlığı "orta" olarak bulunması Cuma (2021) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Tane şeklinin "dar elipsoit" olarak belirlenmesine karşın; Cuma (2021) "yuvarlak" olarak saptamıştır.

4.2.9. Direjik üzüm çeşidi

Yörede, sofralık ve kurutmalık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimlerinin Drejik, Dırejık, Hab Drej, Zeynebi ve Hatun Parmağı olduğu Direjik üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.64.'te sunulmuştur. Direjik üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Aslan (2018a)'ın Siirt ve Batman ilinde yürüttüğü çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Çizelge 4.64. Direjik üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Direjik (Drejik, Dırejık, Hab Drej, Zeynebi, Hatun Parmağı)
İli	Mardin
İlçesi	Kızıltepe, Artuklu
Mahalle	Hocaköy ,Eskikale
Koordinatlar	37°08'53.80''K - 40°30'29.65''D, 37°18'09.62''K - 40°46'18.47''D

Şekil 4.11. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Direjik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.65. ile Çizelge 4.66.'da Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden örnekleri alınan Direjik üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 82.49 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.96 cm, salkım uzunluğu 19.56 cm, salkım genişliği 7.25 cm, salkım ağırlığı 186.16 g, tane uzunluğu 24.03 mm, tane genişliği 14.38 mm ve tane ağırlığı ise 2.79 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.65.).

Çizelge 4.65.'de sunulan, Direjik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "uzun", salkım genişliği "dar", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "çok uzun", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı ise "düşük" olarak saptanmıştır.

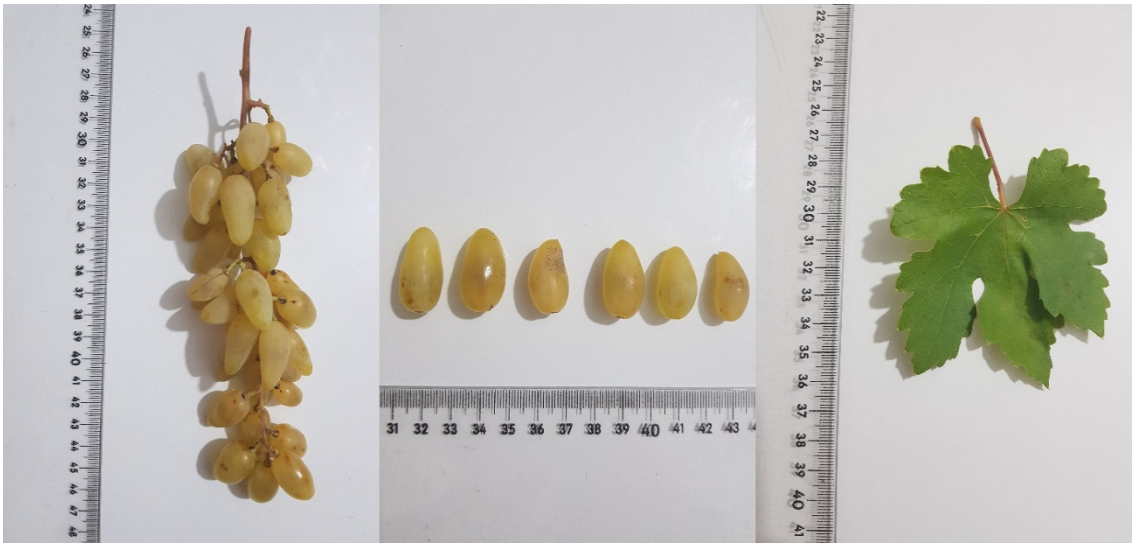
Çizelge 4.65. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Direjik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm²)	64.5	108.07	82.49	1-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.5	10.1	8.96	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	16	23	19.56	7-uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	5.5	9.2	7.25	3-dar
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	116	215	186.16	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	19.14	28.74	24.03	9-çok uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	12.8	16.32	14.38	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.3	3.19	2.79	3-düşük

Çizelge 4.66.'da sunulan, Direjik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "seyrek", salkım şekli "silindirik", tane şekli "parmak şekilli", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak belirtilmiştir.

Çizelge 4.66. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Direjik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	3-seyrek
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	10-parmak şekilli
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Şekil 4.12. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Direjik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.67. ile Çizelge 4.68.'de Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden örnekleri alınan Direjik üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 69.71 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.28 cm, salkım uzunluğu 14.06 cm, salkım genişliği 6.64 cm, salkım ağırlığı 98.86 g, tane uzunluğu 24.86 mm, tane genişliği 13.04 mm ve tane ağırlığı ise 2.68 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.67.).

Çizelge 4.67.'de sunulan, Direjik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "orta", salkım genişliği "dar", salkım ağırlığı "çok düşük", tane uzunluğu "çok uzun", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı ise "düşük" olarak belirtilmiştir.

Çizelge 4.67. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Direjik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm²)	49	83.83	69.71	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7	9	8.28	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	11.4	18.1	14.06	5-orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	5	7.95	6.64	3-dar
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	72.22	126.6	98.86	1-çok düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	22.74	28.11	24.86	9-çok uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	10.26	14.7	13.04	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.52	2.9	2.68	3-düşük

Çizelge 4.68.'de sunulan, Direjik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "dairesel", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "seyrek", salkım şekli "silindirik", tane şekli "boynuz şekilli", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.68. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Direjik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	3-seyrek
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	9-boynuz şekilli
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Mardin ilçelerine bağlı farklı mahallelerden alınan Direjik üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri karşılaştırıldığında; yaprak ayası büyüklükleri, salkım uzunlukları, salkım ağırlıkları, yaprak ayası şekilleri ile tane şekilleri farklılık göstermekte olup, diğer özellikler benzerlik göstermektedir (Çizelge 4.69.).

Çizelge 4.69. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Direşik üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular	
		Hocaköy	Eskikale
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm²)	1-küçük	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	3-kısa	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	7-uzun	5-orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	3-dar	3-dar
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	3-düşük	1-çok düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	9-çok uzun	9-çok uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	5-orta	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3-düşük	3-düşük
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	3-seyrek	3- seyrek
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	10-parmak şekilli	9-boynuz şekilli
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı	1-yeşil sarı

Direjik üzüm çeşidi ortalama verilere göre literatür ile karşılaştırıldığında; salkım ağırlığı 98.86 g ve 186.16 g olarak ölçülmüştür. Aslan (2018a) yaptığı çalışmada ise salkım ağırlığı 118.57 g olarak belirtilmiştir. Yapılan çalışmada tane ağırlığı 2.68 g ve 2.79 g olarak belirtilmesine karşın; Aslan (2018a) yaptığı çalışmada 3.83 g olarak saptamıştır. Tane eni 13.04 mm ve 14.38 mm arasında bulunurken, Aslan (2018a) yaptığı çalışmada 14.64 mm olarak saptamıştır. Tane boyu 24.03 mm ve 24.86 mm olarak saptanmıştır. Aslan (2018a) ise Direjik üzüm çeşidinin tane boyunu 27.95 mm olarak belirtmiştir.

Direjik üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yaprak ayası şekli bu çalışmada "kama" ve "dairesel" şekilde bulunmuş olup; Güler ve ark. (2013)'nın Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Elmabahçe Mahallesinde

yaptıkları çalışmada "kama" şeklinde, Kırs (2019) Batman ilinin Gercüş ilçesinde yaptığı çalışmada ise "beşgen" şekilli olarak saptanmıştır. Yaprak dilim sayısı Kırs (2019) ile Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmalar ile benzer olmakla birlikte, "beş" olarak belirtilmiştir. Yaprak ayası büyüklüğü "küçük" ve "çok küçük" olarak bulunmuşken, Kırs (2019) "çok büyük" olarak saptamıştır. Yaprak uzunluğu "kısa" olarak bulunmuştur. Kırs (2019) ise Direjik üzüm çeşidinin yaprak uzunluğunu "uzun" olarak saptamıştır. Yaprak üst yüzey rengi "yeşil" olarak bulunurken, Kırs (2019) "koyu yeşil" olarak belirlenmiştir. Yaprak sap cebinin şekli Kırs (2019)'ın yaptığı çalışma ile benzer bulunmuş olup, "U şekilli" olarak saptanmıştır.

Bu çalışmada Direjik üzüm çeşidinin salkımlarının uzunlukları "orta" ve "uzun" olarak bulunmuştur. Güler ve ark. (2013) "uzun", Kırs (2019) ise "orta" olarak saptamıştır. Salkım genişliği Güler ve ark. (2013) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermiş olup, salkım genişliği "dar" olarak belirtilmiştir. Salkım yoğunluğu "seyrek" olarak bulunmuş olup; Güler ve ark. (2013) ve Kırs (2019) yaptıkları çalışmada salkım yoğunluğunu "çok seyrek" olarak belirtmişlerdir. Salkım şekli "silindirik" olarak belirlenirken, Güler ve ark. (2013) "konik" olarak belirlemiştir. Tane uzunluğu "çok uzun" olarak bulunması Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermesine karşın; Kırs (2019) yaptığı çalışmada "uzun" olarak saptamıştır. Tane genişliği "orta" olarak bulunması Kırs (2019) yaptığı çalışma ile benzer bulunurken, Güler ve ark. (2013)'nın yaptığı çalışmada "dar" olarak belirtilmektedir. Tane şekli "parmak" ve "boynuz" şekilli olarak bulunmuştur. Güler ve ark. (2013) "parmak", Kırs (2019) ise tane şeklini "oval" olarak saptamıştır. Tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak bulunması Kırs (2019) ile Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermektedir. Tane ağırlığı Güler ve ark. (2013) yaptığı çalışma ile aynı "düşük" olarak bulunurken, Kırs (2019) yaptığı çalışmada "orta" olarak saptanmıştır.

4.2.10. Emobengi üzüm çeşidi

Yörede, sofralık olarak değerlendirilen Emobengi üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.70.'de sunulmuştur.

Çizelge 4.70. Emobengi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Emobengi
İli	Mardin
İlçesi	Kızıltepe
Mahalle	Hocaköy
Koordinatlar	37°08’53.80’’K - 40°30’29.65’’D

Şekil 4.13. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Emobengi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.71. ile Çizelge 4.72. ’de Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden örnekleri alınan Emobengi üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 71.8 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.56 cm, salkım uzunluğu 13.68 cm, salkım genişliği 9.11 cm, salkım ağırlığı 202.41 g, tane uzunluğu 22.49 mm, tane genişliği 18.72 mm ve tane ağırlığı ise 4.2 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.71.).

Çizelge 4.71.’de sunulan, Emobengi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü “çok küçük”, yaprak uzunluğu “kısa”, salkım uzunluğu “kısa/orta”, salkım genişliği “orta”, salkım ağırlığı “düşük”, tane uzunluğu “uzun”, tane genişliği “geniş” ve tane ağırlığı “orta” olarak belirtilmiştir.

Çizelge 4.71. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Emobengi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	64	87.4	71.81	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	8	9.4	8.56	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	8.2	17.1	13.68	4-kısa/orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	6.4	11	9.11	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	134.75	294.3	202.41	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	18.98	25.2	22.49	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	16.12	20.28	18.72	7-geniş
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3.47	5	4.2	5-orta

Çizelge 4.72.'de sunulan, Emobengi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "dairesel", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş yumurta", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak belirlenmektedir.

Çizelge 4.72. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Emobengi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

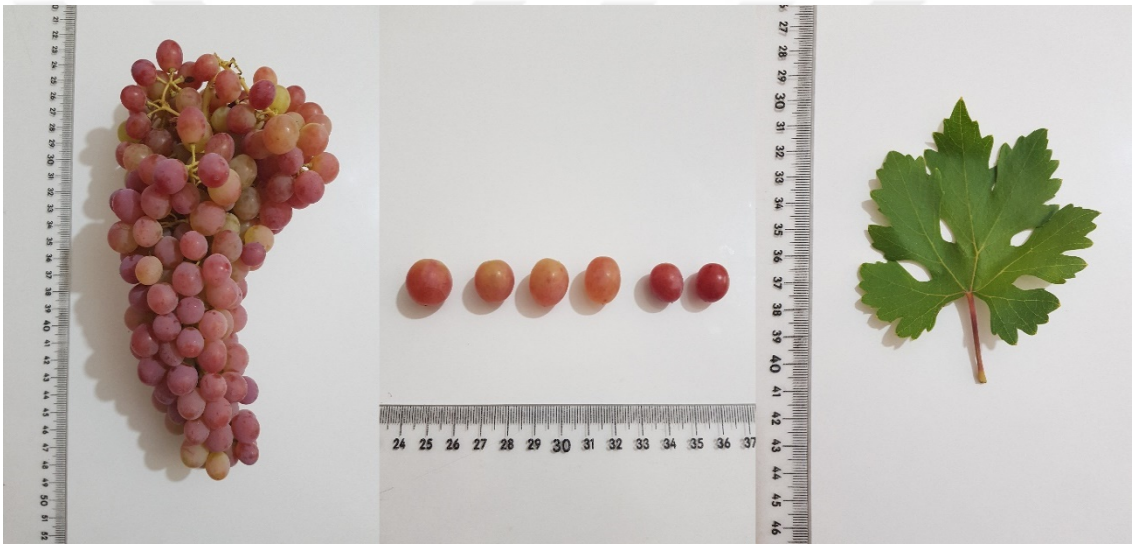
OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	6-geniş yumurta
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

4.2.11. Hımrani üzüm çeşidi

Yörede, sofralık olarak değerlendirilmektedir. Sinoniminin Hamrani olduğu Hımrani üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.73.'te sunulmuştur. Hımrani üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Gürsöz (1993) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Çizelge 4.73. Hımrani üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Hımrani (Hamrani)
İli	Mardin
İlçesi	Artuklu
Mahalle	Kabala
Koordinatlar	37°20'41.85''K - 40°47'11.36''D

Şekil 4.14. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Hımrani üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.74. ile Çizelge 4.75.'te Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden örnekleri alınan Hımrani üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 85.40 cm² olarak, yaprak uzunluğu 9.25 cm, salkım uzunluğu 17.75 cm, salkım genişliği 11.8 cm, salkım ağırlığı 287.11 g, tane uzunluğu 15.20 mm, tane genişliği 13.97 mm ve tane ağırlığı ise 2.24 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.74.).

Çizelge 4.74.'te sunulan, Hımrani üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "orta/uzun", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı

"düşük", tane uzunluğu "orta", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirtilmiştir.

Çizelge 4.74. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Hımrani üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	66.3	106.09	85.40	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.8	10.3	9.25	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	13.3	20.5	17.75	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	10.3	14.1	11.8	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	162.45	468.05	287.11	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	10.5	17.67	15.20	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	9.1	17.45	13.97	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2	2.45	2.24	3-düşük

Çizelge 4.75.'te sunulan, Hımrani üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "dairesel", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "yoğun", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "pembe" olarak saplanılmıştır.

Çizelge 4.75. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Hımrani üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

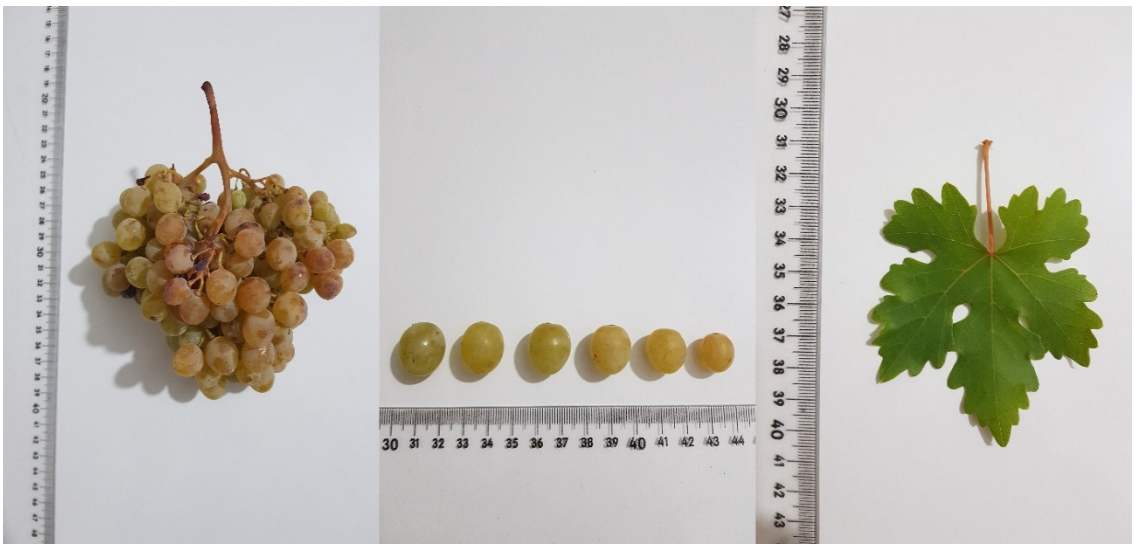
OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	7-yoğun
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	2-pembe

4.2.12. Kerküş üzüm çeşidi

Yörede, kurutmalık olarak değerlendirilmektedir. Sinoniminin Kerkuşi olduğu Kerküş üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.76.'da sunulmuştur. Kerküş üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Akkalp (2007) Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma ile Gürsöz (1993) Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Buna karşın Aslan (2018a) tarafından Siirt ve Batman illerinde yürütülen çalışmada sofralık ve kurutmalık olarak değerlendirildiği, Ünal (2020)'ın Şırnak ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma, Yurtgül (2021)'ün Şırnak ilinin Güçlükonak ilçesinde yaptığı çalışma, Cuma (2021)'nın Mardin ilinin Midyat ilçesinde yaptığı çalışma, Tanrısever (2016)'in Mardin ve ilçelerinde yaptığı çalışma ile Ünal (2019a) ve Yıldırım (2019)'ın Şırnak ilinin İdil ilçesinde yaptıkları çalışmada Kerküş üzüm çeşidinin şıralık ve kurutmalık olarak değerlendirildiğini tespit etmişlerdir.

Çizelge 4.76. Kerküş üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Kerküş (Kerkuşi)
İli	Mardin
İlçesi	Ömerli
Mahalle	Kaynakkaya
Koordinatlar	37°20'49.53''K - 40°56'37.38''D

Şekil 4.15. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Kerküş üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.77. ile Çizelge 4.78.'de Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden örnekleri alınan Kerküş üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 74 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.91

cm, salkım uzunluğu 12.93 cm, salkım genişliği 12.41 cm, salkım ağırlığı 328.98 g, tane uzunluğu 16.07 mm, tane genişliği 14.69 mm ve tane ağırlığı ise 2.88 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.77.).

Çizelge 4.77.'de sunulan, Kerküş üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "kısa/uzun", salkım genişliği "geniş", salkım ağırlığı "orta", tane uzunluğu "orta", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.77. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Kerküş üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	59.5	85.56	74	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	8.4	9.3	8.91	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	7.8	18.5	12.93	4-kısa/orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	9.5	15.1	12.41	7-geniş
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	236.9	442.21	328.98	5-orta
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	11.84	18.84	16.07	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	10.27	16.69	14.69	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.51	3.24	2.88	3-düşük

Çizelge 4.78.'de sunulan, Kerküş üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş yumurta", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.78. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Kerküş üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	6-geniş yumurta
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Kerküş üzüm çeşidi ortalama verilere göre literatür ile karşılaştırıldığında; salkım ağırlığı 328.98 g olarak bulunmuştur. Aslan (2018a) yaptığı çalışmada 292.93 g, Tanrısever (2016) yaptığı çalışmada ise 252.5 g olarak bulunmuştur. Tane ağırlığı 2.88 olarak bulunurken, Aslan (2018a) 3.25 g, Tanrısever (2016) ise 2.85 g olarak belirtmiştir. Tane eni 14.69 mm olarak saptandığı bu çalışmada; Aslan (2018a) tane enini 14.32 mm, Tanrısever (2016) ise 13.5 mm olarak belirtmiştir. Yapılan çalışmada Tane boyu 16.07 mm olarak ölçülürken; Aslan (2018a) 17.05 mm, Tanrısever (2016) ise 17.4 mm olarak ölçmüştür.

Kerküş üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük" olarak bulunmuşken, Cuma (2021) "orta", Yıldırım (2019) ve Yurtgül (2021) yaptıkları çalışmada ise yaprak ayası büyüklüğünü "büyük" olarak saptamışlardır. Bu çalışmada Kerküş çeşidinin yaprak uzunluğu "kısa" olarak bulunması Yurtgül (2021) ve Cuma (2021) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Buna karşın; Yıldırım (2019) bu çeşidin yaprak uzunluğunu "orta" olarak saptamıştır. Salkım uzunluğu "kısa/uzun" olarak bulunmuş olup; Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada "çok uzun", Cuma (2021) "uzun", Ünal ve Yıldırım (2020), Yurtgül (2021) ile Yıldırım (2019) yaptıkları çalışmalarda ise "orta" olarak belirtmiştir. Salkım genişliği "geniş" olarak bulunurken, Güler ve ark. (2013) "orta" olarak saptamıştır. Tane uzunluğunun "orta" olarak belirtilmesi Cuma (2021) ile Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermekle birlikte; Yıldırım (2019), Yurtgül (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalarda

"uzun" olarak saptamışlardır. Tane genişliği "orta" olarak bulunması Cuma (2021) ile Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışma ile benzerlik gösterirken, Yıldırım (2019), Yurtgül (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada ise "dar" olarak saptanmıştır. Tane ağırlığı "düşük" olarak bulunması Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermektedir. Buna karşın; Yıldırım (2019), Ünal (2020), Yurtgül (2021), Cuma (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalarda tane ağırlığını "orta" olarak saptamışlardır.

Yaprak ayasının şekli bu çalışmada "kama şeklinde" olarak bulunması Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermektedir. Yıldırım (2019) ve Yurtgül (2021) yaptığı çalışmada yaprak ayası şeklini "beşgen", Cuma (2021) ise "yuvarlak" olarak saptamıştır. Yaprak dilim sayısı "beş" olarak belirtilmesi Güler ve ark. (2013), Yurtgül (2021), Cuma (2021) ile Yıldırım (2019) yaptıkları çalışma benzerlik göstermektedir. Yaprak üst yüzey rengi "yeşil" olarak bulunması Cuma (2021) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermesine karşın; Yıldırım (2019) ile Yurtgül (2021) yaptıkları çalışmada "açık yeşil" olarak saptamışlardır. Yaprak sap cebinin şekli "U şekilli" olarak belirlenirken; Yıldırım (2019), Yurtgül (2021), Cuma (2021) yaptıkları çalışmada "V" şeklinde belirtmişlerdir. Salkım yoğunluğunun "orta" olması Akaalp (2007), Cuma (2021), Yıldırım (2019), Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışma ile benzerlik gösterirken, Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada "seyrek", Yurtgül (2021) ile Ünal (2020) yaptıkları çalışmada ise "orta-sık" olarak belirtilmektedir. Salkım şekli "huni" şeklinde bulunurken; Akkalp (2007) "dallı", Güler ve ark. (2013) "konik", Gürsöz (1993) ise "dallı" olarak saptamışlardır. Yapılan çalışmada tane şekli "geniş yumurta" olarak belirtilirken, Akaalp (2007) ile Gürsöz (1993) "uzun oval", Yıldırım (2019) ile Ünal ve yıldırım (2020) "elips şeklinde", Güler ve ark (2013), Cuma (2021), Ünal (2020) "yuvarlak", Yurtgül (2021) ise "elips" olarak saptamıştır. Tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak sınıflandırılması Akaalp (2007), Tanrısever (2016), Yıldırım (2019), Ünal ve Yıldırım (2020), Gürsöz (1993), Yurtgül (2021) ve Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Buna karşın; Ünal (2020) tane kabuk rengini "beyaz", Cuma (2021) ise "sarı" olarak saptamıştır.

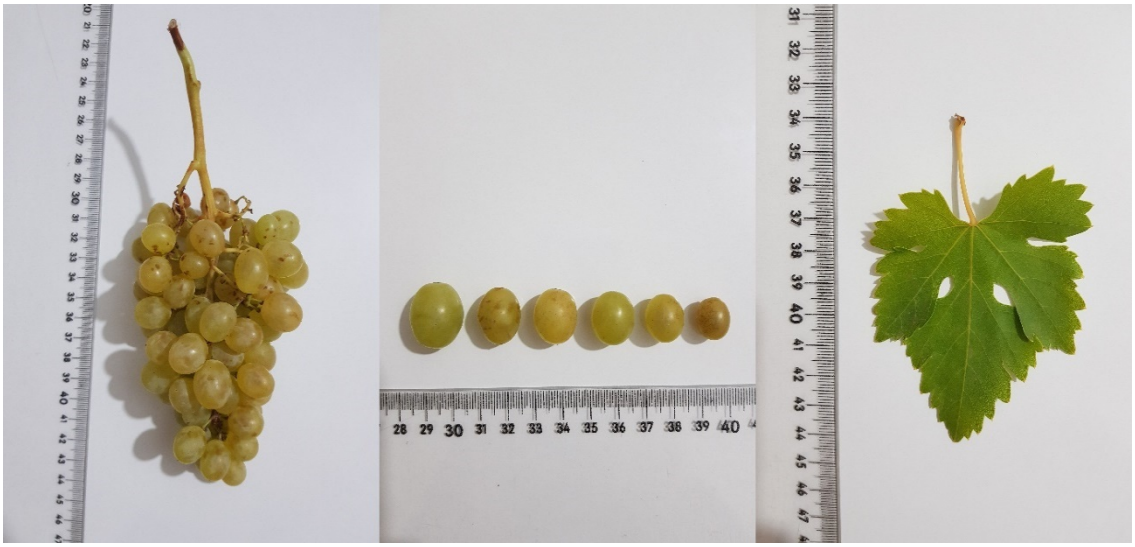
4.2.13. Kırfok üzüm çeşidi

Yörede, sofralık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimlerinin Korfoki, Karfoki, Karfuki ve Kurfok olduğu Kırfok üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.79.'da sunulmuştur. Kırfok üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Cuma (2021)'nın Mardin ili Midyat ilçesinde yaptığı çalışma, Gürsöz (1993) Güneydoğu'da yürüttüğü çalışma ile Akaalp (2007) Mardin

ilinde yaptığı çalışmada Kırfok üzüm çeşidinin değerlendirme şeklinin sofralık ve kurutmalık olduğu bildirilmiştir.

Çizelge 4.79. Kırfok üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Kırfok (Korfoki, Karfoki, Karfuki, Kurfok)
İli	Mardin
İlçesi	Ömerli, Artuklu
Mahalle	Havuzbaşı, Şeyhan
Koordinatlar	37°20’59.20’’K – 40°54’58.12’’D

Şekil 4.16. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Havuzbaşı Mahallesinden alınan Kırfok üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.80. ile Çizelge 4.81.’de Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Havuzbaşı Mahallesinden örnekleri alınan Kırfok üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 75.15 cm² olarak, yaprak uzunluğu 9 cm, salkım uzunluğu 11.36 cm, salkım genişliği 9.01 cm, salkım ağırlığı 151.09 g, tane uzunluğu 17.85 mm, tane genişliği 15.08 mm ve tane ağırlığı ise 2.38 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.80.).

Çizelge 4.80.’de sunulan, Kırfok üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü “küçük”, yaprak uzunluğu ve salkım uzunluğu “kısa”, salkım genişliği “orta”, salkım ağırlığı “düşük”, tane uzunluğu ile tane genişliği “orta” ve tane ağırlığı ise “düşük” olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.80. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Havuzbaşı Mahallesinden alınan Kırfok üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	59.28	81	75.15	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.8	9.6	9	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	6	15.4	11.36	3-kısa
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	7.9	10.5	9.01	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	114.28	192.21	151.09	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	13.81	20.61	17.85	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	11.73	16.9	15.08	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.17	2.84	2.38	3-düşük

Çizelge 4.81.'de sunulan, Kırfok üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kalp şekilli", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "soluk yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "çok açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "konik", tane şekli "dar elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.81. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Havuzbaşı Mahallesinden alınan Kırfok üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	1-kalp şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	3-soluk yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	1-çok açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	2-konik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	4-dar elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Şekil 4.17. Mardin ilinin Atuklu ilçesine bağlı Şeyhan Mahallesinden alınan Kırfok üzüm çeşidine ait salkım ve tane görüntüsü

Çizelge 4.82. ile Çizelge 4.83.'te Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Şeyhan Mahallesinden örnekleri alınan Kırfok üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; salkım uzunluğu 17.08 cm, salkım genişliği 9.21 cm, salkım ağırlığı 216.96 g, tane uzunluğu 17.6 mm, tane genişliği 15.49 mm ve tane ağırlığı ise 2.96 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.82.).

Çizelge 4.82.'de sunulan, Kırfok üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; salkım uzunluğu "orta/uzun", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu ile tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı ise "düşük" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.82. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Şeyhan Mahallesinden alınan Kırfok üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	11	20.5	17.08	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	7.1	13	9.21	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	135.22	436.21	216.96	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	12.84	20.64	17.6	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	11.49	18.37	15.49	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.67	3.28	2.96	3-düşük

Çizelge 4.83.'te sunulan, Kırfok üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "konik", tane şekli "dar elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak sınıflandırılmaktadır.

Çizelge 4.83. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Şeyhan Mahallesinden alınan Kırfok üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	2-konik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	4-dar elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Farklı mahallelerden alınan Kırfok çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri (yaprak özellikleri hariç) karşılaştırıldığında; salkım uzunluklarının farklı olduğu, diğer özelliklerin ise benzer olduğu saptanmıştır Çizelge (4.84.).

Çizelge 4.84. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Kırfok üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular	
		Havuzbaşı	Şeyhan
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	3-kısa	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	5-orta	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	3-düşük	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	5-orta	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	5-orta	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3-düşük	3-düşük
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	2-konik	2-konik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	4-dar elipsoit	4-dar elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı	1-yeşil sarı

Kırfok üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yaprak ayası şekli "kalp şeklinde" olarak bulunmuştur. Cuma (2021) "beşgen", Güler ve ark. (2013) ise yaprak ayası şeklini "kama" olarak saptamışlardır. Yaprak

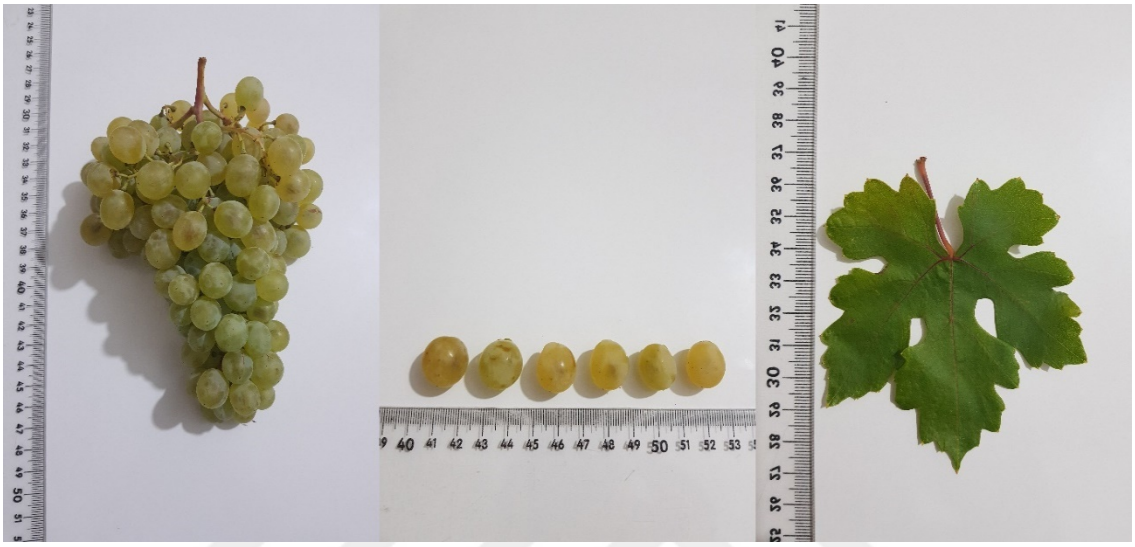
dilim sayısının "beş" olarak sınıflandırılması Güler ve ark. (2013), Cuma (2021) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermektedir. Salkım uzunluğu "kısa" ve "orta/uzun" bulunmuş buna karşın; Cuma (2021) "orta", Güler ve ark. (2013) "uzun" olarak bulunmuştur. Yapılan çalışmada salkım genişliğinin "orta" olarak belirtilmesi Güler ve ark. (2013) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Salkım yoğunluğu "orta" olarak bulunmasına karşın; Cuma (2021), Akaalp (2007) ile Güler ve ark. (2013) salkım yoğunluğunu "seyrek" olarak saptamışlardır. Bu çalışmada Kırfok üzüm çeşidinin salkım şekli "konik" olarak bulunurken; Akaalp (2007), Gürsöz (1993) ile Güler ve ark. (2013) salkım şeklini "dallı" olarak belirtmişlerdir. Tane şekli "dar elipsoit" olarak bulunmuştur. Akkalp (2007) ile Gürsöz (1993) yaptıkları çalışmalarda tane şeklini "oval", Güler ve ark. (2013), Cuma (2021) yaptıkları çalışmalarda ise "yuvarlak" olarak tanımlamışlardır. Tane ağırlığının "düşük" olarak belirlenmesi, Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışma ile benzerlik gösterirken, Cuma (2021) yaptığı çalışmada "hafif" olarak belirtilmiştir. Tane genişliği "orta" olarak saptanması Cuma (2021) yaptığı çalışma ile benzerlik gösterirken, Güler ve ark. (2013) yaptıkları bu çalışmada tane şeklini "dar" olarak saptamışlardır. Tane uzunluğu "orta" olarak bulunması Cuma (2021) yaptığı çalışma ile benzer bulunurken; Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada "kısa" olarak belirtmişlerdir. Tane kabuk renginin "yeşil sarı" olarak bulunması, Akaalp (2007), Gürsöz (1993) ile Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermesine karşın; Cuma (2021) tane kabuk rengini "sarı" olarak saptamıştır.

4.2.14. Mazrone üzüm çeşidi

Yörede, sofralık, şıralık ve şaraplık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimlerinin Mezrone, Mazrumi, Mazruma, Mazrona, Mazrome, Genç Mehmet ve Şire olduğu Mazrone üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.85.'te sunulmuştur. Mazrone üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Yıldırım (2019)'ın Şırnak ilinin İdil ilçesinde yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Buna karşın değerlendirme şeklinin Akaalp (2007) Mardin ilinde yaptığı çalışma ile Gürsöz (1993) Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaptığı çalışmada sofralık, Aslan (2018a)'ın Siirt ve Batman'da yürüttüğü çalışmada, Kaya (2018)'nın Diyarbakır'da yaptığı çalışmada, Cuma (2021)'nın Mardin ili Midyat ilçesinde yürüttüğü çalışmada, Tanrısever (2016)'in Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma ile Ünal (2019a)'nın Şırnak ilinin İdil ilçesinde yürüttüğü çalışmada Mazrone üzüm çeşidinin değerlendirme şeklinin sofralık ve şıralık olduğunu bildirmişlerdir.

Çizelge 4.85. Mazrone üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Mazrone (Mezrone, Mazrumi, Mazruma, Mazrona, Mazrome, Şire, Genç Mehmet)
İli	Mardin
İlçesi	Ömerli, Artuklu, Kızıltepe, Savur
Mahalle	Kaynakkaya, Akbağ, Hocaköy, Pınardere
Koordinatlar	37°20’49.53’’K - 40°56’37.38’’D, 37°21’37.38’’K - 40°37’27.71’’D, 37°08’53.80’’K - 40°30’29.65’’D, 37°28’08.37’’K - 40°50’41.98’’D

Şekil 4.18. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.86. ile Çizelge 4.87.’de Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden örnekleri alınan Mazrone üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 82.32 cm² olarak, yaprak uzunluğu 9.25 cm, salkım uzunluğu 14.43 cm, salkım genişliği 11.2 cm, salkım ağırlığı 282.63 g, tane uzunluğu 15.44 mm, tane genişliği 14.02 mm ve tane ağırlığı ise 2.14 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.86.).

Çizelge 4.86.’da sunulan, Mazrone üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü “küçük”, yaprak uzunluğu “kısa”, salkım uzunluğu ve genişliği “orta”, salkım ağırlığı “düşük”, tane uzunluğu ile genişliği “orta” ve tane ağırlığı “düşük” olarak belirlenmiştir.

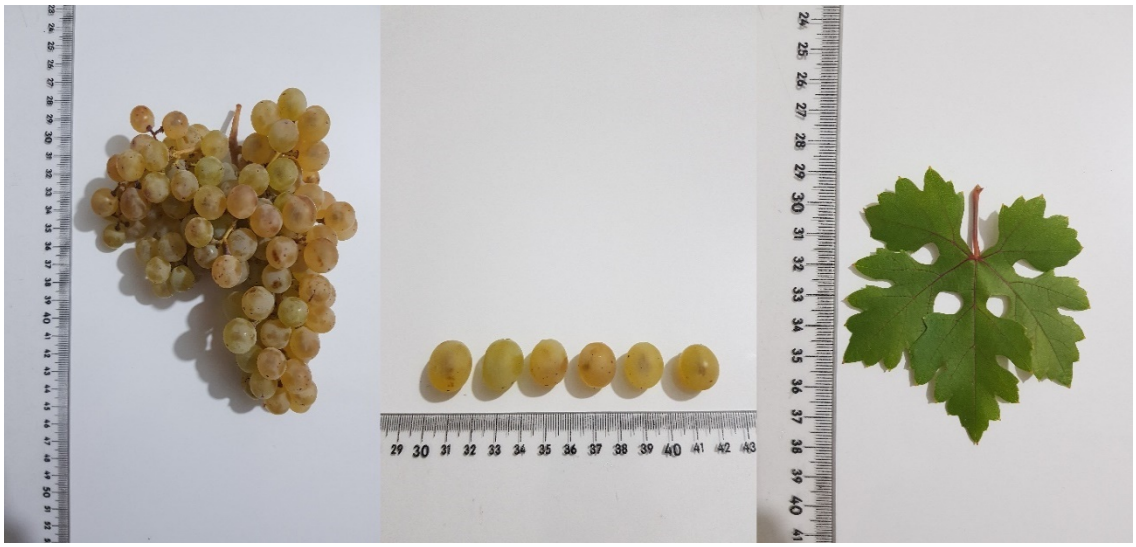
Çizelge 4.86. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	73.95	93.1	82.32	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	8.5	9.8	9.25	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	12.5	16.5	14.43	5-orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	9.1	12.7	11.2	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	194.32	342.71	282.63	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	12.62	17.81	15.44	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	11.45	15.61	14.02	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	1.92	2.56	2.14	3-düşük

Çizelge 4.87.'de sunulan, Mazrone üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "yoğun", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.87. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	7-yoğun
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Şekil 4.19. Mardin ilinin Artulu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.88. ile Çizelge 4.89.'da Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden örnekleri alınan Mazrone üzüm çeşidine ait ampelogafik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 77.29 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.76 cm, salkım uzunluğu 14.51 cm, salkım genişliği 14.39 cm, salkım ağırlığı 469.92 g, tane uzunluğu 15.41 mm, tane genişliği 14.39 mm ve tane ağırlığı ise 2.49 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.88.).

Çizelge 4.88.'de sunulan, Mazrone üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "orta", salkım genişliği "geniş", salkım ağırlığı "orta", tane uzunluğu ile genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmiştir.

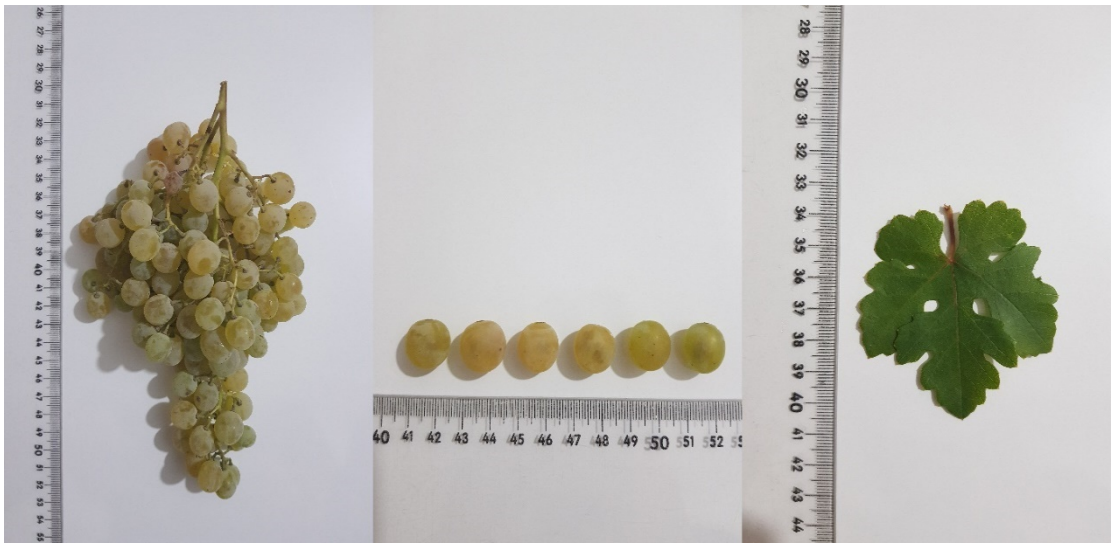
Çizelge 4.88. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	70.55	93.06	77.29	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	8.2	9.4	8.76	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	13.5	15.5	14.51	5-orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	10.5	18.05	14.39	7-geniş
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	274.32	649.71	469.92	5-orta
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	10.27	17.96	15.41	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	9.19	17.03	14.39	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.26	2.76	2.49	3-düşük

Çizelge 4.89.'da sunulan, Mazrone üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "yoğun", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.89. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şekli
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	7-yoğun
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Şekil 4.20. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.90. ile Çizelge 4.91. ’de Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden örnekleri alınan Mazrone üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Bulunan ortalama verilere göre; yaprak ayasının büyüklüğü 22.27 cm² olarak, yaprak uzunluğu 7.83 cm, salkım uzunluğu 16.83 cm, salkım genişliği 11.75 cm, salkım ağırlığı 331.98 g, tane uzunluğu 14.06 mm, tane genişliği 13.01 mm ve tane ağırlığı ise 1.61 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.90.).

Çizelge 4.90.’da sunulan, Mazrone üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü “çok küçük”, yaprak uzunluğu “çok kısa”, salkım uzunluğu “orta/uzun”, salkım genişliği “orta”, salkım ağırlığı “orta”, tane uzunluğu ile genişliği “orta” ve tane ağırlığı “düşük” olarak belirlenmiştir.

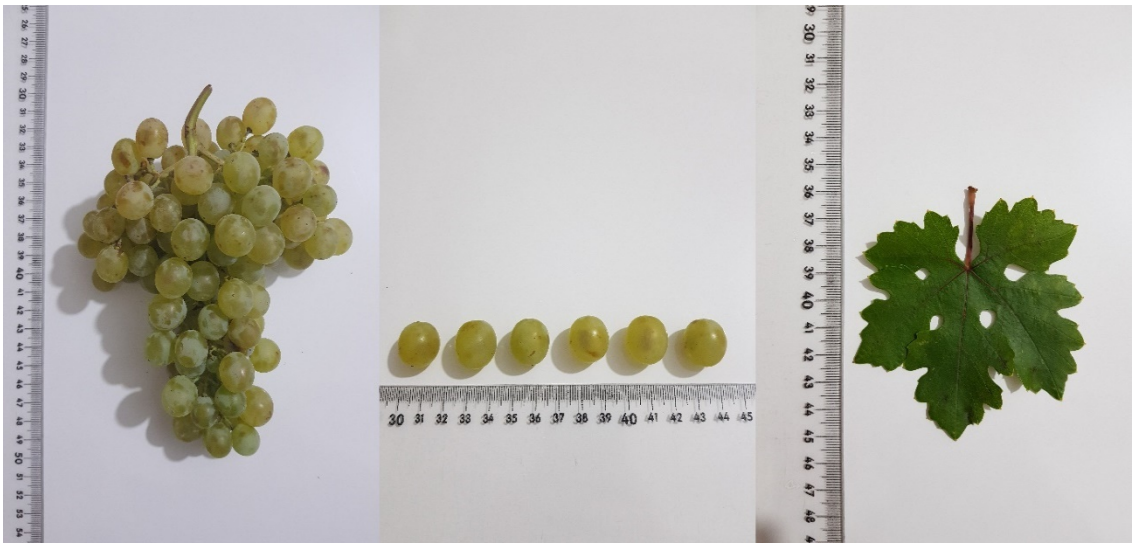
Çizelge 4.90. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	57.72	68.89	62.27	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.6	8.3	7.83	1-çok kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	14	20	16.83	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	9.5	15	11.75	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	218.79	482.23	331.98	5-orta
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	11.85	15.61	14.06	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	11.21	15.3	13.1	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	1.51	1.8	1.61	3-düşük

Çizelge 4.91.'de sunulan, Mazrone üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "beşgen şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.91. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	3-beşgen şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Şekil 4.21. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Pınardere Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.92. ile Çizelge 4.93.'te Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Pınardere Mahallesinden örnekleri alınan Mazrone üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 68.7 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.5 cm, salkım uzunluğu 16.5 cm, salkım genişliği 12.66 cm, salkım ağırlığı 395.84 g, tane uzunluğu 16.14 mm, tane genişliği 14.94 mm ve tane ağırlığı ise 2.56 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.92.).

Çizelge 4.92.'de sunulan, Mazrone üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "orta/uzun", salkım genişliği "geniş", salkım ağırlığı "orta", tane uzunluğu ile genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.92. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Pınardere Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	60.8	75.53	68.7	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	8	9.1	8.5	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	14	19	16.5	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	12	14.5	12.66	7-geniş
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	272.55	490.16	395.84	5-orta
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	12.83	18.41	16.14	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	12.37	17.19	14.94	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.4	2.95	2.56	3-düşük

Çizelge 4.93.'te sunulan, Mazrone üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.93. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Pınardere Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Farklı mahallelerden alınan Merzone üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri karşılaştırıldığında; yaprak ayasının büyüklükleri, yaprak uzunlukları, salkım

uzunlukları, salkım genişlikleri, salkım ağırlıkları, yaprak ayası şekilleri ile salkım yoğunlukları farklılık göstermekte olup, geriye kalan özellikler benzerlik göstermektedir Çizelge (4.94.).

Çizelge 4.94. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Mazrone üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular			
		Kaynakkaya	Akbağ	Hocaköy	Pınardere
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm²)	3-küçük	3-küçük	1-çok küçük	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	3-kısa	3-kısa	1-çok kısa	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	5-orta	5-orta	6-orta/uzun	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	5-orta	7-geniş	5-orta	7-geniş
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	3-düşük	5-orta	5-orta	5-orta
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	5-orta	5-orta	5-orta	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	5-orta	5-orta	5-orta	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3-düşük	3-düşük	3-düşük	3-düşük
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde	2-kama şeklinde	3-beşgen şeklinde	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş	3-beş	3-beş	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil	5-yeşil	5-yeşil	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık	3-açık	3-açık	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli	1-U şekilli	1-U şekilli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	7-yoğun	7-yoğun	5-orta	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli	3-huni şekilli	3-huni şekilli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit	3-geniş elipsoit	3-geniş elipsoit	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı	1-yeşil sarı	1-yeşil sarı	1-yeşil sarı

Mazrone üzüm çeşidinin ortalama verileri literatür ile karşılaştırıldığında; salkım ağırlığı yapılan çalışmada 282.63 g ile 469.92 g aralığında değişmekle beraber; Kaya (2018) 125.34 g, Tanrısever (2016) 114 g, Aslan (2018a) ise yaptığı çalışmada 210.35 g olarak saptamıştır. Salkım boyu 14.43 cm ile 16.83 cm aralığında değişmekte olup; Kaya (2018) 8.39 cm olarak bulmuştur. Salkım eni 11.2 cm ile 14.39 cm arasında değişmekte olup; Kaya (2018) yaptığı çalışmada 7.03 cm olarak saptamıştır. Tane ağırlığı 1.61 g ile 2.56 g arasındadır. Kaya (2018) 2.15 g, Aslan (2018a) 2.12 g ve Tanrısever (2016) ise 0.8 g olarak Mazrone çeşidinin tane ağırlığını ölçmüştür. Yapılan çalışmada tane boyu 14.06 mm ile 16.14 mm arasında

değişmesine karşın; Kaya (2018) 17.9 mm, Tanrısever (2016) 11.7 mm, Aslan (2018a) ise 16.20 mm olarak belirtmiştir. Tane eni 13.1 mm ile 14.94 mm arasında değerler almaktadır. Kaya (2018) 16.3 mm, Tanrısever (2016) 13.1 mm, Aslan (2018a) yaptığı çalışmada ise tane eni değerini 14.24 mm olarak saptamıştır.

Mazrone üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yaprak ayası büyüklükleri "küçük" ve "çok küçük" olarak bulunmuşken, Kırs (2019) "büyük", İlhan (2016) "küçük", Yıldırım (2019) ile Cuma (2021) ise yaptıkları çalışmalarda yaprak ayası büyüklüğünü "orta" olarak saptamışlardır. Yaprak ayası şekli bu çalışmada "kama", "beşgen" gibi farklı şekillerde bulunmuş olup; Yıldırım (2019), Cuma (2021), Kırs (2019) ve Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmalarda "beşgen" şeklinde, İlhan (2016) Adıyaman ilinde yaptığı çalışmada ise yaprak ayasının şeklini "kama" şeklinde olarak saptamıştır. Yaprak dilim sayısı "beş" olarak bulunması Güler ve ark. (2013), Kırs (2019), Cuma (2021), İlhan (2016) ve Yıldırım (2019) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Yaprak uzunluklarının "kısa" ve "çok kısa" olarak bulunması, İlhan (2016), Cuma (2021) ile Yıldırım (2019) yaptıkları çalışmada "kısa", Kırs (2019) yaptığı çalışmada ise yaprak uzunluğunu "orta" olarak saptamıştır. Bu çalışmada yaprak sap cebinin şekli "U şeklinde" olarak bulunması Cuma (2021) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermekte olup; Kırs (2019), İlhan (2016) ve Yıldırım (2019) yaptıkları çalışmada ise yaprak sap cebinin şekli "V" şeklinde olarak belirtilmiştir. Yapılan çalışmada yaprak üst yüzey rengi "yeşil" olarak belirlenmesi Yıldırım (2019), Cuma (2021) yaptıkları çalışma ile benzerlik gösterirken; Kırs (2019) ve İlhan (2016) yaptıkları çalışmalarda "çok koyu yeşil" olarak saptamışlardır.

Bu çalışmada Mazrone üzüm çeşidinin salkım uzunluğu "orta" ve "orta/uzun" olarak bulunmuştur. Güler ve ark. (2013) "orta", Kırs (2019) "uzun" İlhan (2016) "çok uzun", Yıldırım (2019), Cuma (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada ise salkım uzunluğunu "kısa" olarak belirtmişlerdir. Salkım genişliği "orta" ve "geniş" olarak değişmekle olup; Güler ve ark. (2013) "orta" olarak belirtmişlerdir. Salkım yoğunluğu bu çalışmada "orta" ve "yoğun" olarak değişmekte olup; Akaalp (2007), Kırs (2019), Yıldırım (2019), Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada "orta", Güler ve ark. (2013), Cuma (2021) yürüttükleri araştırmada "sık", İlhan (2016) ise yaptığı çalışmada salkım yoğunluğunu "çok sık" olarak saptamıştır. Salkım ağırlığı "düşük" ve "orta" olarak bulunurken, Kırs (2019) ve İlhan (2016) "orta" olarak belirtmiştir. Salkım şekli "huni" şeklinde bulunurken; Gürsöz (1993) "konik", Akaalp (2007) "omuzlu konik", Güler ve ark. (2013) ise "dallı" olarak saptamıştır.

Tane uzunluğunun "orta" olarak bulunması Güler ve ark. (2013), Cuma (2021), Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalar ile benzer bulunmasına karşın; Kırs (2019) ile İlhan (2016) "orta" olarak tane uzunluğunu belirtmişlerdir. Tane genişliği "orta" olarak belirlenmesi İlhan (2016), Cuma (2021), Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışma ile benzer olup; Güler ve ark. (2013) ile Kırs (2019) yaptıkları çalışmada "dar" olarak belirtilmiştir. Tane şekli "geniş elipsoit" olarak bulunmuştur. Tane şekli; Akaalp (2007), Gürsöz (1993), Güler ve ark. (2013), Kırs (2019), Cuma (2021), Yıldırım (2019), Ünal ve Yıldırım (2020), Tanrısever (2016) yaptıkları çalışmalarda "yuvarlak", İlhan (2016) yaptığı çalışmada ise "geniş oval" olarak tane şeklini bulmuşlardır. Tane ağırlığı "küçük" olarak belirlenmesi Güler ve ark. (2013), Kırs (2019), İlhan (2016) yaptıkları çalışma ile benzer bulunmuş olup; Yıldırım (2019), Cuma (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalarda Mazrone üzüm çeşidinin tane ağırlığını "hafif" olarak saptamışlardır. Tane kabuk renginin "yeşil sarı" olarak bulunduğu bu çalışma; Akaalp (2007), Cuma (2021), Gürsöz (1993), Güler ve ark. (2013), Kırs (2019), Yıldırım (2019), Ünal ve Yıldırım (2020), Tanrısever (2016) ve İlhan (2016) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermektedir.

4.2.15. Musabbak üzüm çeşidi

Yörede, sofralık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimlerinin Mısapk, Musabbık, Misabk, Mısabık ve Misabık olduğu Musabbak üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.95.'te verilmiştir. Musabbak üzüm çeşidinin değerlendirme şekli; Akaalp (2007) tarafından Mardin ilinde yürütülen çalışma, Gürsöz (1993)'ün Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaptığı araştırma ve Yıldırım (2019) ile Ünal (2019a)'ın Şırnak ilinin İdil ilçesinde yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Çizelge 4.95. Musabbak üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Musabbak (Mısapk, Musabbık, Misabk, Mısabık ve Misabık)
İli	Mardin
İlçesi	Midyat
Mahalle	Gülveren
Koordinatlar	37°29'19.11''K - 41°29'27.59''D

Şekil 4.22. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Musabbak üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.96. ile Çizelge 4.97.'de Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden örnekleri alınan Musabbak üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 61.35 cm² olarak, yaprak uzunluğu 7.76 cm, salkım uzunluğu 9.73 cm, salkım genişliği 6.83 cm, salkım ağırlığı 91.09 g, tane uzunluğu 12.08 mm, tane genişliği 11.73 mm ve tane ağırlığı ise 1.29 g olarak ölçülmüştür (Çizelge 4.96.).

Çizelge 4.96'da sunulan, Musabbak üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "çok kısa", salkım uzunluğu "kısa", salkım genişliği "dar", salkım ağırlığı "çok düşük", tane uzunluğu "kısa", tane genişliği "dar" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.96. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Musabbak üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	49	76.54	61.35	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7	8.9	7.76	1-çok kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	8	12	9.73	3-kısa
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	6	8.5	6.83	3-dar
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	44.17	123.2	91.09	1-çok düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	10.25	16.23	12.08	3-kısa
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	9.57	14.14	11.73	3-dar
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	1.03	1.52	1.29	3-düşük

Çizelge 4.97'de sunulan, Musabbak üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kalp şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "koyu yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "silindirik", tane şekli "küresel", tane kabuk rengi "mavi siyah" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.97. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Musabbak üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	1-kalp şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	7-koyu yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	2-küresel
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	6-mavi siyah

Musabbak üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yapılan çalışmada yaprak ayası büyüklüğü "çok küçük" olarak

bulunmuşken, Yıldırım (2019) yaptığı çalışmada "büyük" olarak saptamıştır. Yaprak uzunluğu "çok kısa" olarak bulunurken, Yıldırım (2019) "orta" olarak belirtmiştir. Salkım uzunluğunun "kısa", tane uzunluğunun "kısa" ve tane genişliğinin "dar" olarak bulunması, Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmesine karşın; Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalarda "çok hafif" olarak saptanmıştır.

Yaprak ayasının şekli "kalp şeklinde" olarak belirlenmiştir. Yıldırım (2019) ise yaprak ayası şeklini "beşgen" olarak belirtmiştir. Yaprak dilim sayısı "beş" ve yaprak sap cebinin şeklinin "U" olarak bulunması, Yıldırım (2019) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Yaprak üst yüzey rengi "koyu yeşil" olarak belirlenmesine karşın; Yıldırım (2019) yaptığı çalışmada "yeşil" olarak saptamaktadır. Bu çalışmada salkım yoğunluğu "orta" olarak bulunmuştur. Akaalp (2007) ile Yıldırım (2019) yaptıkları çalışma ile salkım yoğunları benzerlik göstermesine karşın; Ünal ve Yıldırım (2020) yaptığı çalışmada "sık" olarak saptanmıştır. Musabbak üzüm çeşidinin salkım şekli "silindirik" şeklinde bulunurken, Akaalp (2007) yaptığı çalışmada "konik" olarak, Gürsöz (1993) yaptığı çalışmada ise "Konik çift salkım" şeklinde bulmuştur. Tane şekli "küresel" olarak belirlenirken; Akaalp (2007), Yıldırım (2019), Gürsöz (1993) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalarda "yuvarlak" olarak saptamışlardır. Tane kabuk rengi "mavi siyah" olarak tanımlandığı çalışmada, Akaalp (2007) ve Gürsöz (1993) "yeşil sarı" olarak, Yıldırım (2019), Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalarda "siyah" olarak tane kabuk rengini saptamışlardır.

4.2.16. Paizi üzüm çeşidi

Yörede, sofralık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimlerinin Paize ve Payizi olduğu Paizi üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.98.'de sunulmuştur. Paizi üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Aslan (2018a)'ın Siirt ve Batman illerinde yürüttüğü çalışma ile Ünal (2019a) ve Yıldırım (2019) Şırnak ili İdil ilçesinde yaptıkları çalışmalar benzerlik göstermektedir.

Çizelge 4.98. Paizi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Paizi (Paize ve Payizi)
İli	Mardin
İlçesi	Dargeçit
Mahalle	Ilısu
Koordinatlar	37°32’10.22’’K - 41°49’04.95’’D

Şekil 4.23. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Paizi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.99. ile Çizelge 4.100.’de Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden örnekleri alınan Paizi üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 62.76 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.13 cm, salkım uzunluğu 12.18 cm, salkım genişliği 8.38 cm, salkım ağırlığı 129.69 g, tane uzunluğu 14.09 mm, tane genişliği 12.86 mm ve tane ağırlığı ise 1.54 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.99.).

Çizelge 4.99.’da sunulan, Paizi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü “çok küçük”, yaprak uzunluğu “kısa”, salkım uzunluğu “kısa/orta”, salkım genişliği “orta”, salkım ağırlığı “düşük”, tane uzunluğu “orta”, tane genişliği “dar” ve tane ağırlığı “düşük” olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.99. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Paizi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	54.67	76.5	62.76	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.6	9	8.13	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	7	18	12.18	4-kısa/orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	4.5	10.4	8.38	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	87.33	204.57	129.69	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	10.31	17.07	14.09	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	9.33	16.86	12.86	3-dar
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	1.06	2.06	1.54	3-düşük

Çizelge 4.100'de sunulan, Paizi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "üç", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "V şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "silindirik", tane şekli "yumurta", tane kabuk rengi "koyu kırmızı mor" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.100. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Paizi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	1-üç
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	3-V şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	1-yumurta
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	5-koyu kırmızı mor

Paizi üzüm çeşidinin ortalama verileri literatür ile karşılaştırıldığında; yapılan çalışmada salkım ağırlığı 129.69 g olarak bulunurken, Aslan (2018a) 305.94 g olarak saptanmıştır. Tane

uzunluğu 14.09 mm olarak belirlenmiştir. Aslan (2018a) yaptığı çalışmada ise 21.75 mm olarak bulmuştur. Tane genişliği 12.86 mm bulunmuş olup; Aslan (2018a) yaptığı araştırmada 14.03 mm olarak saptamıştır. Tane ağırlığı ise 1.54 g olarak belirlenirken, Aslan (2018a) yaptığı çalışmada ise 2.60 g olarak belirtilmiştir.

Paizi üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yaprak ayası büyüklüğü "çok küçük" olurken, Yıldırım (2019) yaptığı çalışmada "orta" olarak saptanmıştır. Paizi üzüm çeşidinin yaprak uzunluğunun "kısa" olarak bulunması Yıldırım (2019) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermekte olup; Kırs (2019) yaptığı çalışmada "uzun" olarak saptamıştır. Salkım uzunluğu "kısa/orta" olarak bulunurken; Kırs (2019), Yıldırım (2019), Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada "orta" olarak bulmuşlardır. Salkım ağırlığının "düşük" çıkması Kırs (2019) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Tane uzunluğu "orta" olarak belirlenmesi Kırs (2019) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermesine karşın; Yıldırım (2019), Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada "uzun" olarak saptanmıştır. Tane genişliği "dar" olarak bulunduğu çalışmada, Kırs (2019) "orta", Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada ise tane genişliğini "enli" olarak belirtmişlerdir. Tane ağırlığı "düşük" olarak bulunurken, Kırs (2019) yaptığı araştırmada "orta" olarak, Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada ise "ağır" olarak saptamışlardır.

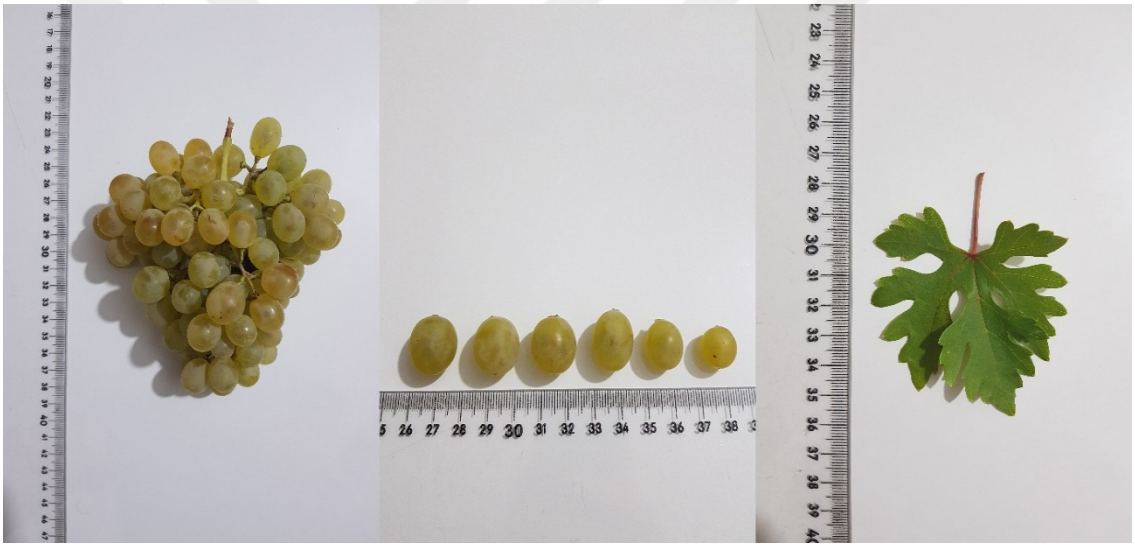
Yaprak ayası şekli bu çalışmada "kama şeklinde" bulunması Kırs (2019) yaptığı çalışma ile benzer bulunmuş olup; Yıldırım (2019) ise yaprak ayası şeklini "beşgen" olarak saptamıştır. Yaprak dilim sayısı "üç" olarak bulunurken, Kırs (2019) ve Yıldırım (2019) "beş" olarak belirtmişlerdir. Paizi üzüm çeşidinin yaprak üst yüzey rengi "yeşil" olarak belirlenmesi Yıldırım (2019) yaptığı çalışma ile benzer bulunmuş olup; Kırs (2019) yaptığı çalışmada "çok koyu yeşil" olarak saptamıştır. Yaprak sap cebinin şekli "V şekilli" olarak belirlenmesi Kırs (2019) yaptığı çalışma ile benzer olup, Yıldırım (2019) yaptığı çalışmada "U şekilli" olarak bulunmuştur. Salkım yoğunluğu "orta" olarak saptanması Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalar ile benzer bulunup; Kırs (2019) yaptığı çalışmada "seyrek" olarak ortaya çıkmaktadır. Tane şekli "yumurta" olarak saptanmıştır. Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) "yuvarlak", Kırs (2019) ise tane şeklini "silindirik" olarak belirtmişlerdir. Tane kabuk rengi "koyu kırmızı mor" olarak bulunması Kırs (2019) yaptığı çalışma ile benzer bulunup, Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalarda ise "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

4.2.17. Pelbıçuk üzüm çeşidi

Yörede, sofralık olarak değerlendirilmektedir. Sinoniminin Pelhurik olduğu Pelbıçuk üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.101.'de sunulmuştur. Pelbıçık üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Akaalp (2007) Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Çizelge 4.101. Pelbıçuk üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Pelbıçuk (Pelhurik)
İli	Mardin
İlçesi	Artuklu
Mahalle	Akbağ
Koordinatlar	37°21'37.38''K - 40°37'27.71''D

Şekil 4.24. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden alınan Pelbıçuk üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.102. ile Çizelge 4.103.'te Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden örnekleri alınan Pelbıçuk üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 67.06 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.38 cm, salkım uzunluğu 12.38 cm, salkım genişliği 10.75 cm, salkım ağırlığı 270.72 g, tane uzunluğu 17.21 mm, tane genişliği 14.59 mm ve tane ağırlığı ise 2.78 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.102.).

Çizelge 4.102.'de sunulan, Pelbıçuk üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok

küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "kısa/orta", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu ile genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.102. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden alınan Pelbıçuk üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	57.75	79.9	67.06	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.5	9.4	8.38	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	11	14	12.38	4-kısa/orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	7.5	12.5	10.75	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	148.93	278.19	270.72	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	10.98	20.44	17.21	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	9.13	17.98	14.59	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.65	2.89	2.78	3-düşük

Çizelge 4.103.'te sunulan, Pelbıçuk üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "yoğun", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "dar elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.103. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Akbağ Mahallesinden alınan Pelbıçuk üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	7-yoğun
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	4-dar elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Pelbıçık üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; salkım şekli "huni şeklinde" olarak bulunurken, Akaalp (2007) "konik" olarak saptamıştır. Bu çalışmada salkım yoğunluğu "yoğun" olarak bulunurken, Akaalp (2007) "sık" olarak saptamıştır. Tane şekli "dar elipsoit" olarak bulunmasına karşın; Akaalp (2007) "uzun silindirik" olarak bulmuştur. Tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanırken; Akaalp (2007) yaptığı çalışmada "sarımsı" olarak belirtmiştir.

4.2.18. Reşik üzüm çeşidi

Yörede, kurutmalık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimlerinin Reşık ve Reş olduğu Reşik üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.104.' te sunulmuştur. Reşik üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Ünal (2020) Şırnak ili ve ilçelerinde yaptığı çalışmada sofralık, Cuma (2021) Mardin ili Midyat ilçesinde yürüttüğü çalışmada ise Reşik üzüm çeşidinin değerlendirme şeklinin sofralık, şıralık ve kurutmalık olduğunu bildirmiştir.

Çizelge 4.104. Reşik üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Reşik (Reşık, Reş)
İli	Mardin
İlçesi	Dargeçit, Midyat, Kızıltepe, Artuklu, Ömerli
Mahalle	Sümer, Gülveren, Hocaköy, Eskikale, Kaynakkaya
Koordinatlar	37°32'06.47''K - 41°39'16.90''D, 37°29'19.11''K - 41°29'27.59''D, 37°08'53.80''K - 40°30'29.65''D, 37°18'09.62''K - 40°46'18.47''D, 37°20'49.53''K - 40°56'37.38''D

Şekil 4.25. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.105. ile Çizelge 4.106.'da Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden örnekleri alınan Reşik üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 90.04 cm² olarak, yaprak uzunluğu 9.7 cm, salkım uzunluğu 15.58 cm, salkım genişliği 12.25 cm, salkım ağırlığı 446.53 g, tane uzunluğu 20.31 mm, tane genişliği 18.57 mm ve tane ağırlığı ise 5.1 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.105.).

Çizelge 4.105.'te sunulan, Reşik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "orta", salkım genişliği "geniş", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "geniş" ve tane ağırlığı "yüksek" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.105. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	78.3	100.1	90.04	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	9	11	9.7	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	11	20	15.58	5-orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	8.5	15	12.25	7-geniş
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	252.7	800.21	446.53	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	16.81	23.24	20.31	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	16.06	22.14	18.57	7-geniş
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	4.6	5.49	5.1	7-yüksek

Çizelge 4.106.'da sunulan, Reşik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "dairesel", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "çok yoğun", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "mavi siyah" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.106. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Sümer Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	9-çok yoğun
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	6-mavi siyah

Şekil 4.26. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.107. ile Çizelge 4.108.'de Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden örnekleri alınan Reşik üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 80.22 cm² olarak, yaprak uzunluğu 9.13 cm, salkım uzunluğu 12.15 cm, salkım genişliği 8.95 cm, salkım ağırlığı 195.80 g, tane uzunluğu 20.09 mm, tane genişliği 18.28 mm ve tane ağırlığı ise 4.71 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.107.).

Çizelge 4.107.'de sunulan, Reşik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "kısa/orta", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "geniş" ve tane ağırlığı "orta" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.107. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	55.5	99	80.22	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.5	9.9	9.13	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	6	14.2	12.15	4-kısa/orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	8.2	9.5	8.95	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	150.21	240.66	195.80	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	17.38	23.02	20.09	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	12.72	23.01	18.28	7-geniş
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	4.15	5.32	4.71	5-orta

Çizelge 4.108.'de sunulan, Reşik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "dairesel", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "silindirik", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "mavi siyah" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.108. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	6-mavi siyah

Şekil 4.27. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.109. ile Çizelge 4.110.'da Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden örnekleri alınan Reşik üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 63.31 cm² olarak, yaprak uzunluğu 7.83 cm, salkım uzunluğu 15.06 cm, salkım genişliği 10.48 cm, salkım ağırlığı 242.64 g, tane uzunluğu 17 mm, tane genişliği 15 mm ve tane ağırlığı ise 2.54 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.109.).

Çizelge 4.109.'da sunulan, Reşik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "çok kısa", salkım uzunluğu ve genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu ile genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.109. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hoaköy Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	44.02	80.91	63.31	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	6.2	9	7.83	1-çok kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	13.3	18.2	15.06	5-orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	8.2	13	10.48	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	166.97	309.91	242.64	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	12.7	19.44	17	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	10.52	17.13	15	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.05	2.99	2.54	3-düşük

Çizelge 4.110.'da sunulan, Reşik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "dairesel", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "örtüşen", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "yoğun", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "mavi siyah" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.110. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	7-örtüşen
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	7-yoğun
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	6-mavi siyah

Şekil 4.28. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.111. ile Çizelge 4.112.'de Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden örnekleri alınan Reşik üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 77.74 cm² olarak, yaprak uzunluğu 9.2 cm, salkım uzunluğu 12.98 cm, salkım genişliği 9.15 cm, salkım ağırlığı 177.02 g, tane uzunluğu 15.72 mm, tane genişliği 15.18 mm ve tane ağırlığı ise 2.56 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.111.).

Çizelge 4.111.'de sunulan, Reşik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "kısa/orta", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu ile genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.111. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	59.76	103.79	77.74	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.8	10.7	9.2	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	10	15.7	12.98	4-kısa/orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	7	10.3	9.15	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	101	286	177.02	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	11.8	18.72	15.72	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	11.12	17.33	15.18	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.21	3.15	2.56	3-düşük

Çizelge 4.112.'de sunulan, Reşik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "soluk yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "yoğun", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "mavi siyah" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.112. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	3-soluk yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	7-yoğun
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	6-mavi siyah

Şekil 4.29. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.113. ile Çizelge 4.114.'te Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden örnekleri alınan Reşik üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 79.94 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.86 cm, salkım uzunluğu 13.3 cm, salkım genişliği 10.25 cm, salkım ağırlığı 251.21 g, tane uzunluğu 16.39 mm, tane genişliği 15.09 mm ve tane ağırlığı ise 2.76 g olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.113.).

Çizelge 4.113.'te sunulan, Reşik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "kısa/orta", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu ile genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.113. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	68.8	89.3	79.94	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	8	9.5	8.86	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	9	16.5	13.3	4-kısa/orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	7.5	12.5	10.25	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	191.41	376.52	251.21	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	14.36	19.64	16.39	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	11.81	18.89	15.09	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.37	3.24	2.76	3-düşük

Çizelge 4.114.'te sunulan, Reşik üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "dairesel", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "çok yoğun", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "mavi siyah" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.114. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	9-çok yoğun
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	6-mavi siyah

Farklı mahallelerden alınan Reşik üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri karşılaştırıldığında; salkım ağırlıkları, yaprak dilim sayıları, yaprak sap cebi şekilleri,

tane şekli ile tane kabuk rengi benzerlik göstermekte olup, geriye kalan özellikler farklılık göstermektedir Çizelge (4.115.).

Çizelge 4.115. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Reşik üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular				
		Sümer	**Gülveren**	**Hocaköy**	**Eskikale**	**Kaynakkaya**
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm²)	3-küçük	3-küçük	1-çok küçük	3-küçük	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	3-kısa	3-kısa	1-çok kısa	3-kısa	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	5-orta	4-kısa/orta	5-orta	4-kısa/orta	4-kısa/orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	7-geniş	5-orta	5-orta	5-orta	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	3-düşük	3-düşük	3-düşük	3-düşük	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	7-uzun	7-uzun	5-orta	5-orta	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	7-geniş	7-geniş	5-orta	5-orta	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	7-yüksek	5-orta	3-düşük	3-düşük	3-düşük
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel	4-dairesel	4-dairesel	2-kama şeklinde	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş	3-beş	3-beş	3-beş	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil	5-yeşil	5-yeşil	3-soluk yeşil	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık	3-açık	7-örtüşen	3-açık	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli	1-U şekilli	1-U şekilli	1-U şekilli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	9-çok yoğun	5-orta	7-yoğun	7-yoğun	9-çok yoğun
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli	1-silindirik	3-huni şekilli	3-huni şekilli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit	3-geniş elipsoit	3-geniş elipsoit	3-geniş elipsoit	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	6-mavi siyah	6-mavi siyah	6-mavi siyah	6-mavi siyah	6-mavi siyah

Reşik üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yapılan çalışmada yaprak ayası şekli "dairesel" ve "kama" şekilde bulunurken, Cuma (2021) yaptığı çalışma ile Güler ve ark. (2013) Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Elmabahçe Mahallesinde yaptıkları çalışmada "beşgen" olarak bulunmuştur. Yaprak dilim sayısı "beş" olup, Cuma (2021) ile Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermektedir. Salkım uzunluğu "kısa" ve "çok kısa" olarak saptanmıştır. Güler ve ark. (2013) "orta", Cuma (2021) ise salkım uzunluğunu "kısa" olarak belirtmiştir. Reşik çeşidinin salkım

genişliği "geniş" ve "orta" olarak bulunmuş olup; Güler ve ark. (2013) yaptıkları araştırmada "orta" olarak saptamışlardır. Salkım yoğunluğu "orta", "yoğun" ve "çok yoğun" olarak belirlenirken, Güler ve ark. (2013), Cuma (2021), Ünal (2020), yaptıkları çalışmalarda "orta" olarak saptamışlardır. Salkım şekli "huni" ve "silindirik" olarak belirlenmiştir. Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada ise salkım şeklini "konik" olarak saptamışlardır. Yapılan çalışmada tane uzunluğu "uzun" ve "orta" olarak saptanırken, Güler ve ark. (2013) "orta", Cuma (2021) ise "uzun" olarak belirtmiştir. Tane genişliği "geniş" ve "orta" olarak bulunurken, Güler ve ark. (2013) ile Cuma (2021) yaptıkları çalışmada "orta" olarak bulunmuştur. Reşik üzüm çeşidinin tane şekli "geniş elipsoit" olarak belirlenmiştir. Cuma (2021) ile Ünal (2020) "elips", Güler ve ark. (2013) ise "yuvarlakça" olarak tane şeklini belirtmişlerdir. Bu çalışmada tane ağırlığı "düşük", "orta" ve "yüksek" olarak bulunmasına karşın; Güler ve ark. (2013) ile Cuma (2021) "orta" olarak saptamıştır. Tane kabuk rengi "mavi siyah" olarak belirlenmesi Güler ve ark. (2013) yaptığı çalışma ile benzerlik gösterirken, Cuma (2021) ile Ünal (2020) ise "siyah" olarak saptamışlardır.

4.2.19. Sinceri üzüm çeşidi

Yörede, sofralık, şıralık ve şaraplık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimlerinin Sıncıri, Sincari ve Sinciri olduğu Sinceri üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.116.'da yer almaktadır. Sinceri üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Gürsöz (1993) Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaptığı araştırma ile benzerlik göstermektedir. Buna karşın; Cuma (2021) Mardin ili Midyat ilçesinde yaptığı çalışma, Aslan (2018a) Siirt ve Batman illerinde yaptığı çalışmada Sinceri üzüm çeşidinin sofralık olarak, Ünal (2020) Şırnak ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma, Ünal (2019a) Şırnak ilinin İdil ilçesinde yaptığı çalışmada sofralık ve şıralık olarak, Yurtgül (2021) Şırnak ilinin Güçlükonak ilçesinde yaptığı çalışmada sofralık ve kurutmalık olarak, Yıldırım (2019) Şırnak ilinin İdil ilçesinde yaptığı çalışmada ise Sinceri üzüm çeşidinin sofralık ve şaraplık olarak değerlendirildiğini bildirilmiştir.

Çizelge 4.116. Sinceri üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Sinceri (Sıncıri, Sincari, Sinciri)
İli	Mardin
İlçesi	Midyat
Mahalle	Gülveren
Koordinatlar	37°29'19.11''K - 41°29'27.59''D

Şekil 4.30. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Sinceri üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.117. ile Çizelge 4.118.'de Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden örnekleri alınan Sinceri üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 75.19 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.91 cm, salkım uzunluğu 13.36 cm, salkım genişliği 8.25 cm, salkım ağırlığı 185.3 g, tane uzunluğu 17.4 mm, tane genişliği 16.53 mm ve tane ağırlığı ise 3.03 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.117.).

Çizelge 4.117.'de sunulan, Sinceri üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "kısa/orta", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu ile genişliği "orta" ve tane ağırlığı "orta" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.117. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Sinceri üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	58.4	90.21	75.19	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	8	9.7	8.91	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	11.5	15.7	13.36	4-kısa/orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	6	10.5	8.25	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	121.34	282.71	185.3	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	16.3	18.86	17.4	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	15	17.8	16.53	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.69	3.84	3.03	5-orta

Çizelge 4.118.'de sunulan, Sinceri üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "koyu yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "çok açık", yaprak sap cebinin şekli "V şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "konik", tane şekli "küresel", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.118. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Sinceri üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	7-koyu yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	1-çok açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	3-V şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	2-konik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	2-küresel
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Sinceri üzüm çeşidinin ortalama verileri literatür ile karşılaştırıldığında; salkım ağırlığı 185.3 g olarak bulunurken, Aslan (2018a) yaptığı çalışmada 323.05 g olarak bulmuştur. Tane uzunluğu 17.4 mm olarak ölçülürken, Aslan (2018a) 17.26 mm olarak ölçülmüştür. Tane

genişliği 16.53 mm olarak bulunurken, Aslan (2018a) çalışmasında 16.25 mm olarak bulmuştur. Tane ağırlığı ise 3.03 g olarak ölçülürken, Aslan (2018a) yaptığı çalışmada 2.78 g olarak ölçülmüştür.

Sinceri üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yapılan çalışmada yaprak ayasının büyüklüğü "küçük" olarak bulunmasına karşın; Yıldırım (2019), Yurtgül (2021), Cuma (2021) ve Güler (2007) yaptıkları çalışmada "orta" olarak saptamışlardır. Yaprak uzunluğu "kısa" olarak belirlenmesi Yıldırım (2019), Yurtgül (2021) ve Güler (2007) yaptıkları çalışma ile benzerlik gösterirken, Cuma (2021) yaptığı çalışmada "orta" olarak bulmuştur. Bu çalışmada salkım uzunluğu "kısa/orta" olarak saptanırken; Güler (2007), Yurtgül (2021) yaptıkları çalışmada "orta", Ünal ve Yıldırım (2020), Cuma (2021) ile Yıldırım (2019) yaptıkları çalışmada ise "kısa" olarak saptamışlardır. Tane uzunluğu, tane genişliği ile tane ağırlığının "orta" olarak belirtilmesi Yıldırım (2019), Yurtgül (2021), Ünal ve Yıldırım (2020) ile Güler (2007) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermektedir.

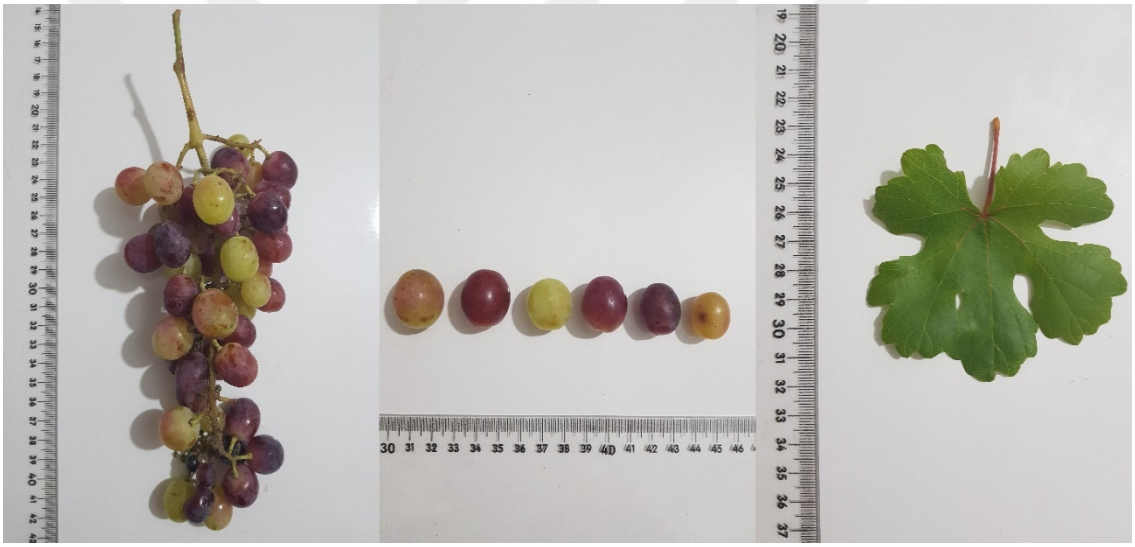
Yaprak ayası şekli bu çalışmada "kama şeklinde" bulunmuş olup; Yıldırım (2019), Yurtgül (2021), Cuma (2021) ve Güler (2007) yaptıkları çalışmalarda yaprak ayası şeklini "beşgen" olarak bulunmuştur. Yaprak üst yüzey rengi "koyu yeşil" olarak bulunurken, Yıldırım (2019), Yurtgül (2021) ve Cuma (2021) "yeşil" olarak, Güler (2007) ise "çok koyu yeşil" olarak saptamıştır. Yaprak dilim sayısı "beş" olarak belirlenmesi, yaprak sap cebinin şeklinin "V şekilli" olarak bulunması Yıldırım (2019), Yurtgül (2021) ve Güler (2007) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermektedir. Salkım yoğunluğunun "orta" olarak saptanması Güler (2007) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermekte olup, Yıldırım (2019), Yurtgül (2021), Cuma (2021) yaptığı çalışmada "sık", Ünal (2020) yaptığı çalışmada ise "orta-sık" olarak belirtmektedir. Salkım şekli "konik" olarak saptanmıştır. Gürsöz (1993) yaptığı çalışmada ise Sinceri üzüm çeşidinin salkım şeklini "çift salkımlı omuzlu konik" olarak saptamıştır. Tane şekli "küresel" olarak bulunmasına karşın; Gürsöz (1993), Yurtgül (2021), Cuma (2021), Yıldırım (2019), Ünal (2020) Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada "yuvarlak" olarak, Güler (2007) ise "kısa oval" olarak bulmuşlardır. Bu çalışmada Sinceri üzüm çeşidinin tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak bulunmuştur. Bu çalışma ayrıca Gürsöz (1993), Yurtgül (2021), Yıldırım (2019), Ünal ve Yıldırım (2020) ile Güler (2007) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik gösterirken, Ünal (2020) "beyaz", Cuma (2021) ise "sarı" olarak tane kabuk rengini belirtmiştir.

4.2.20. Sorava üzüm çeşidi

Yörede, sofralık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimi Sorave olduğu Sorava üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.119.'da sunulmuştur. Sorava üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Akaalp (2007)'ın Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma ile Gürsöz (1993)'ün Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yürüttüğü çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Çizelge 4.119. Sorava üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Sorava (Sorave)
İli	Mardin
İlçesi	Artuklu, Savur
Mahalle	Eskikale, Kayadere
Koordinatlar	37°18'09.62''K - 40°46'18.47''D, 37°26'55.93''K - 40°51'19.20''D

Şekil 4.31. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Sorava üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.120. ile Çizelge 4.121.'de Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden örnekleri alınan Sorava üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 93.39 cm² olarak, yaprak uzunluğu 9.43 cm, salkım uzunluğu 14.1 cm, salkım genişliği 9.01 cm, salkım ağırlığı 150.01 g, tane uzunluğu 21.3 mm, tane genişliği 18.36 mm ve tane ağırlığı ise 4.33 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.120.).

Çizelge 4.120.'de sunulan, Sorava üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük",

yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu ve genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "geniş" ve tane ağırlığı "orta" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.120. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Sorava üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	74.7	127.2	93.39	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	8.4	10.6	9.43	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	10.3	20	14.1	5-orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	7.8	10.6	9.01	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	120.04	218	150.31	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	17	24.28	21.3	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	13.51	21.44	18.36	7-geniş
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3.93	4.81	4.33	5-orta

Çizelge 4.121.'de sunulan, Sorava üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "dairesel", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "soluk yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "silindirik", tane şekli "küresel", tane kabuk rengi "koyu kırmızı mor" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.121. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Sorava üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	3-soluk yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	2-küresel
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	5-koyu kırmızı mor

Şekil 4.32. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden alınan Sorava üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.122. ile Çizelge 4.123.'te Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden örnekleri alınan Sorava üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 100.81 cm² olarak, yaprak uzunluğu 9.9 cm, salkım uzunluğu 17.88 cm, salkım genişliği 6.93 cm, salkım ağırlığı 159.30 g, tane uzunluğu 19.21 mm, tane genişliği 18.74 mm ve tane ağırlığı ise 4.1 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.122.).

Çizelge 4.122.'de sunulan, Sorava üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "orta/uzun", salkım genişliği "dar", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "geniş" ve tane ağırlığı "orta" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.122. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden alınan Sorava üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	73.6	125.35	100.81	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	8	11.5	9.9	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	20.5	14.2	17.88	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	4.3	10	6.93	3-dar
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	94.33	251.02	159.30	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	13.67	23.3	19.21	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	13	22.56	18.74	7-geniş
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3.56	4.49	4.1	5-orta

Çizelge 4.123.'te sunulan, Sorava üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kalp şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "seyrek", salkım şekli "konik", tane şekli "küresel", tane kabuk rengi ise "kırmızı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.123. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Kayadere Mahallesinden alınan Sorava üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	1-kalp şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	3-seyrek
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	2-konik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	2-küresel
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	3-kırmızı

Mardin ilçelerine bağlı farklı mahallelerden alınan Sorava üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri karşılaştırıldığında; salkım uzunlukları, salkım

genişlikleri, yaprak ayası şekilleri, yaprak üst yüzey renkleri, salkım yoğunlukları, salkım şekilleri ile tane kabuk renkleri birbirlerinden farklıdır. Geriye kalan özellikler ise benzerlik göstermektedir. Çizelge (4.124.).

Çizelge 4.124. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Sorava üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerinin karşılaştırılması

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular	
		Eskikale	Kayadere
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	3-küçük	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	3-kısa	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	5-orta	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	5-orta	3-dar
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	3-düşük	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	7-uzun	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	7-geniş	7-geniş
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	5-orta	5-orta
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	4-dairesel	1-kalp şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	3-soluk yeşil	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta	3-seyrek
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik	2-konik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	2-küresel	2-küresel
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	5-koyu kırmızı mor	3-kırmızı

Sorava üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yapılan çalışmada yaprak ayası büyüklüğü "küçük" olarak belirlenmesi Kırs (2019) Batman ilinin Gercüş ilçesinde yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Yaprak uzunluğu "uzun" olarak bulunmuşken, Kırs (2019) yaptığı çalışmada ise "orta" olarak saptanmıştır. Bu çalışmada yaprak ayasının şekli "dairesel" ve "kalp" şeklinde belirlenmiştir. Güler ve ark. (2013) "kama", Kırs (2019) ise "beşgen" olarak yaprak ayası şeklini saptamışlardır. Yaprak dilim sayısının "beş" olması Güler ve ark. (2013) ile Kırs (2019) ile

yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermektedir. Yaprak üst yüzey rengi "soluk yeşil" ve "yeşil" olarak bulunmasına karşın; Kırs (2019) "açık yeşil" olarak bulmuştur. Salkım uzunluğu "orta" ve "orta/uzun" olarak belirlenirken, Güler ve ark. (2013) "orta", Kırs (2019) "kısa" olarak belirtmişlerdir. Salkım genişliği "dar" ve "orta" olarak saptanırken, Güler ve ark. (2013) "orta" olarak belirtmişlerdir. Salkım yoğunluğu "orta" ve "seyrek" olarak bulunmuş buna karşın; Güler ve ark. (2013) ile Akaalp (2007) yaptığı çalışmada "orta", Kırs (2019) yaptığı çalışmada ise "seyrek" olarak saptamıştır.

Salkım şekli "silindirik" ve "konik" olarak belirlenirken, Gürsöz (1993) yaptığı çalışmada "silindirik kanatlı konik", Akaalp (2007) ile Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada ise "dallı" olarak belirtilmiştir. Sorava üzüm çeşidinin salkım ağırlığı "düşük" olarak bulunması Kırs (2019) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Tane uzunluğunun "uzun" olarak belirtildiği çalışma Güler ve ark. (2013) yaptığı çalışma ile benzerlik gösterirken, Kırs (2019) yaptığı çalışmada "kısa" olarak saptamıştır. Tane genişliği "geniş" olarak belirtilirken, Güler ve ark. (2013) "dar", Kırs (2019) ise "orta" olarak belirtmişlerdir. Tane şekli "küresel" olarak saptanması literatür ile farklılık göstermektedir. Nitekim; Akaalp (2007) "oval", Gürsöz (1993) "hafif oval", Güler ve ark. (2013) ve Kırs (2019) ise "yuvarlak" olarak saptamıştır. Tane ağırlığı "orta" olarak bulunmuş buna karşın; Güler ve ark. (2013) ile Kırs (2019) "düşük" olarak saptamışlardır. Tane kabuk rengi "koyu kırmızı mor" ile "kırmızı" olarak belirtilirken, Akaalp (2007) ve Gürsöz (1993) yaptıkları çalışmada "kırmızı", Güler ve ark. (2013) ile Kırs (2019) yaptıkları çalışmalarda ise "pembe" olarak belirtmişlerdir.

4.2.21. Soromori üzüm çeşidi

Yörede, sofralık olarak değerlendirilen Soromori üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.125.'te sunulmuştur.

Çizelge 4.125. Soromori üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Soromori
İli	Mardin
İlçesi	Dargeçit
Mahalle	Ilısu
Koordinatlar	37°32'10.22''K - 41°49'04.95''D

Şekil 4.33. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Soromori üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.126. ile Çizelge 4.127.'de Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden örnekleri alınan Soromori üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 118.86 cm² olarak, yaprak uzunluğu 11.26 cm, salkım uzunluğu 19.47 cm, salkım genişliği 9.81 cm, salkım ağırlığı 270.36 g, tane uzunluğu 18.59 mm, tane genişliği 15.34 mm ve tane ağırlığı ise 3.88 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.126.).

Çizelge 4.126.'da sunulan, Soromori üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "uzun", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı "orta" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.126. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Soromori üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	94	149.5	118.86	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	10	13	11.26	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	17	21	19.47	7-uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	8	12.2	9.81	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	187.78	342.13	270.36	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	15.11	22.9	18.59	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	12.14	20.4	15.34	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3.57	4.68	3.88	5-orta

Çizelge 4.127.'de sunulan, Soromori üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "koyu yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş yumurta", tane kabuk rengi "koyu kırmızı" olarak belirlenmektedir.

Çizelge 4.127. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Soromori üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	7-koyu yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	6-geniş yumurta
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	5-koyu kırmızı

4.2.22. Şıtvi üzüm çeşidi

Yörede, sofralık ve kurutmalık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimlerinin Şitvi ve Şitu olduğu Şıtvi üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.128.'de sunulmuştur. Şıtvi üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Akaalp (2007) Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma, Gürsöz (1993) Güneydoğu Anadolu bölgesinde yürüttüğü çalışma, Tanrısever (2016) Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma ile benzerlik göstermesine karşın; Kaya (2018) Diyarbakır ilinde yaptığı çalışmada sofralık olarak, Cuma (2021) Mardin ili Midyat ilçesinde gerçekleştirdiği çalışmada ise Şıtvi üzüm çeşidinin sofralık ve şaraplık olarak değerlendirildiğini belirtmiştir.

Çizelge 4.128. Şıtvi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Şıtvi (Şitvi ve Şitu)
İli	Mardin
İlçesi	Artuklu
Mahalle	Kabala
Koordinatlar	37°20'41.85''K - 40°47'11.36''D

Şekil 4.34. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Şıtvi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.129. ile Çizelge 4.130.'da Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden örnekleri alınan Şıtvi üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 76.11 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.16 cm, salkım uzunluğu 20.81 cm, salkım genişliği 12.8 cm, salkım ağırlığı 491.76 g, tane uzunluğu 18.48 mm, tane genişliği 15.89 mm ve tane ağırlığı ise 3.89 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.129.).

Çizelge 4.129.'da sunulan, Şıtvi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "uzun/çok uzun", salkım genişliği "geniş", salkım ağırlığı "orta", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı "orta" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.129. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Şıtvi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	64	97	76.11	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	8	9.7	8.6	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	14.8	26	20.81	8-uzun/çok uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	10.5	16.2	12.8	7-geniş
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	302.49	688.8	491.76	5-orta
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	13.87	22.59	18.48	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	12.4	18.5	15.89	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.69	5.83	3.89	5-orta

Çizelge 4.130.'da sunulan, Şıtvi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "çok açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş yumurta", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.130. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Kabala Mahallesinden alınan Şıtvi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	1-çok açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şeklinde
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	6-geniş yumurta
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Şıtvi üzüm çeşidinin ortalama verileri literatür ile karşılaştırıldığında; yapılan çalışmada salkım uzunlu 20.81 cm olarak ölçülürken, Kaya (2018) Diyarbakır ilinde yaptığı çalışmada 13.52 cm olarak ölçülmüştür. Salkım genişliği 12.8 cm olarak bulunurken, Kaya (2018) yaptığı çalışmada 8.53 cm olarak belirlenmiştir. Salkım ağırlığı 491.76 g olarak ölçülürken, Kaya (2018) 94.66 cm, Tanrısever (2016) ise 223 cm olarak ölçmüştür. Tane uzunluğu 18.48 mm olarak bulunurken, Kaya (2018) 16.08 mm, Tanrısever (2016) 16.1 mm olarak saptamıştır. Tane genişliği 15.89 mm olarak belirlenmiştir. Kaya (2018) 11.25 mm, Tanrısever (2016) 15.5 mm olarak tane genişliğini bulmuşlardır. Tane ağırlığı 3.89 g olarak bulunmasına karşın; Kaya (2018) 1.88 g, Tanrısever (2016) ise 1.3 g olarak bulmuştur.

Şıtvi üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; salkım uzunluğu "uzun/çok uzun" olarak belirlenmiştir. Güler ve ark. (2013) Mardin ili Artuklu ilçesine bağlı Elmabahçe Mahallesinde yaptıkları çalışmada "çok uzun" olarak, Cuma (2021) ise "kısa" olarak belirtmektedir. Salkım genişliği Şıtvi üzüm çeşidinde yapılan çalışmada "geniş" olarak belirlenirken, Güler ve ark. (2013) "orta" olarak belirlemiştir. Tane uzunluğu "uzun" olarak bulunması, Cuma (2021) ile Güler ve ark. (2013)'nın yaptığı çalışmada "orta" olarak saptamıştır. Tane genişliği "orta" olarak belirlenmesi Cuma (2021) yaptığı çalışma ile benzerlik gösterirken; Güler ve ark. (2013) "dar" olarak saptamıştır. Tane ağırlığı "orta" olarak belirlendiği çalışma Cuma (2021) yaptığı çalışma

ile benzerlik göstermekte olup; Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada "düşük" olarak belirtilmiştir.

Yaprak ayasının şekli "kama şeklinde" olarak belirlenmiştir. Cuma (2021) ise yaptığı çalışmada ise "beşgen" olarak belirtmiştir. Yaprak dilim sayısının "beş" şeklinde bulunması Cuma (2021) ile Güler ve ark. (2013) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Salkım yoğunluğu "orta" olarak belirlenirken, Güler ve ark. (2013) ile Akaalp (2007) yaptığı çalışmada "seyrek", Cuma (2021) yaptığı çalışmada ise "sık" olarak belirlenmektedir. Bu çalışmada Şıtvi üzüm çeşidinin salkım şekli "huni" şeklinde olarak belirlenirken; Akaalp (2007) "omuzlu konik", Gürsöz (1993) "omuzlu dallı", Güler ve ark. (2013) "konik olarak" belirtmiştir. Tane şekli "geniş yumurta" olarak bulunurken, Güler ve ark. (2013) ile Cuma (2021) yaptıkları çalışmada "yuvarlak", Akaalp (2007) ile Gürsöz (1993) yaptıkları çalışmada "oval" olarak bulunmuştur. Tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak bulunması literatür ile benzerlik göstermektedir. Nitekim; Tanrısever (2016), Cuma (2021), Akaalp (2007), Gürsöz (1993), Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermektedir.

4.2.23. Tayfi üzüm çeşidi

Yörede, sofralık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimlerinin Taifi, Tayifi ve Tayif olduğu Tayfi üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.131.'de yer almaktadır. Tayfi üzüm çeşidinin değerlendirme şekli literatür ile benzerlik göstermektedir. Nitekim; Gürsöz (1993)'ün Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yürüttüğü çalışma, Ünal (2020) Şırnak ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma, Cuma (2021) Mardin ili Midyat ilçesinde yaptığı çalışma, Yurtgül (2021) Şırnak ilinin Güçlükonak ilçesinde yaptığı çalışma, Aslan (2018a) Siirt ve Batman illerinde yaptığı çalışma, Tanrısever (2016) Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma, Yıldırım (2019) ile Ünal ve arkadaşları (2019) Şırnak ili İdil ilçesinde yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Çizelge 4.131. Tayfi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Tayfi (Taifi, Tayifi ve Tayif)
İli	Mardin
İlçesi	Midyat, Dargeçit
Mahalle	Gülveren, Ilısu
Koordinatlar	37°29'19.11''K - 41°29'27.59''D, 37°32'10.22''K - 41°49'04.95''D

Şekil 4.35. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Tayfi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.132. ile Çizelge 4.133.'de Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden örnekleri alınan Tayfi üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 68.7 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.51 cm, salkım uzunluğu 13.83 cm, salkım genişliği 10.75 cm, salkım ağırlığı 272.1 g, tane uzunluğu 21.22 mm, tane genişliği 16.94 mm ve tane ağırlığı ise 4.25 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.132.).

Çizelge 4.132'de sunulan, Tayfi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "kısa/orta", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı "orta" olarak belirlenmiştir.

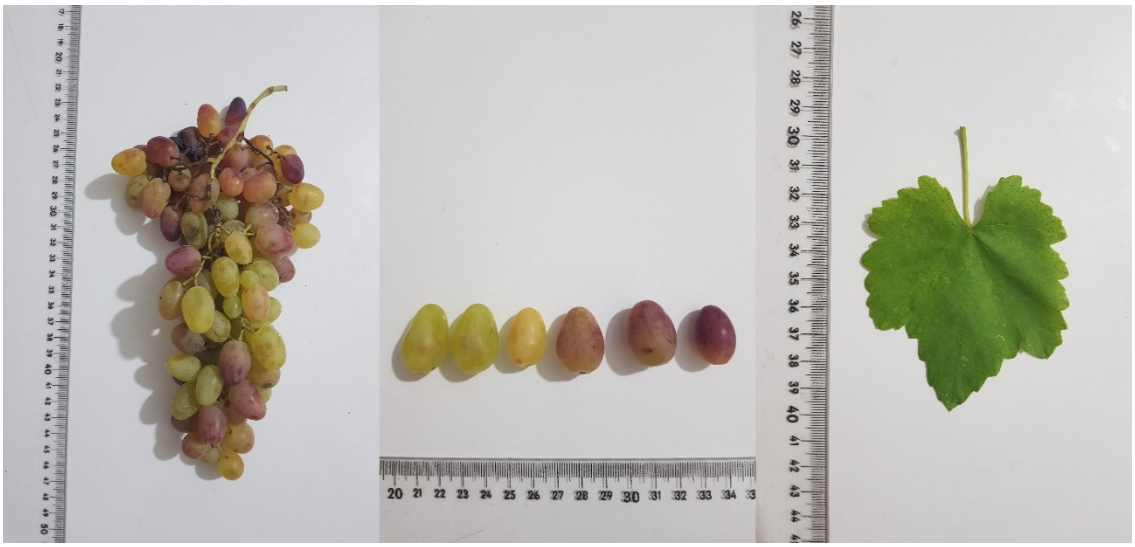
Çizelge 4.132. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Tayfi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	53.2	81	68.7	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.6	9	8.51	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	10	16.5	13.83	4-kısa/orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	8	12.5	10.75	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	185.41	357.29	272.1	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	13.2	24.55	21.22	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	10.04	20.44	16.94	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	4	4.54	4.25	5-orta

Çizelge 4.133'te sunulan, Tayfi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kalp şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "koyu yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "dar elipsoit", tane kabuk rengi "koyu kırmızı mor" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.133. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Tayfi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	1-kalp şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	7-koyu yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	4-dar elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	5-koyu kırmızı mor

Şekil 4.36. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Tayfi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.134. ile Çizelge 4.135.'te Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden örnekleri alınan Tayfi üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 83.8 cm² olarak, yaprak uzunluğu 9.41 cm, salkım uzunluğu 22.33 cm, salkım genişliği 11.26 cm, salkım ağırlığı 429.31 g, tane uzunluğu 22.86 mm, tane genişliği 16.82 mm ve tane ağırlığı ise 4.17 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.134.).

Çizelge 4.134.'te sunulan, Tayfi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "çok uzun", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "orta", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı "orta" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.134. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Tayfi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	53.25	103	83.8	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.5	10.3	9.41	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	19	27	22.33	9-çok uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	8.1	15	11.26	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	320.82	719.02	429.31	5-orta
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	20.57	28.39	22.86	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	13.7	19.42	16.82	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3.6	5.11	4.17	5-orta

Çizelge 4.135.'te sunulan, Tayfi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "üç", yaprak üst yüzey rengi "soluk yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "V şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "parmak şekilli", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.135. Mardin ilinin Dargeçit ilçesine bağlı Ilısu Mahallesinden alınan Tayfi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	1-üç
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	3-soluk yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	3-V şeklinde
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	10-parmak şekilli
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Mardin ilçelerine bağlı farklı mahallelerden alınan Tayfi üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri karşılaştırıldığında; yaprak uzunlukları, salkım genişlikleri, tane

uzunlukları ve genişlikleri, yaprak sap cebinin açıklık dereceleri, salkım yoğunlukları ile salkım şekilleri benzerlik göstermektedir. Geriye kalan özellikler ise birbirinden farklıdır (Çizelge 4.136.).

Çizelge 4.136. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Tayfi üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerin karşılaştırılması

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular	
		Gülveren	Ilısu
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm²)	1-çok küçük	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	3-kısa	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	4-kısa/orta	9-çok uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	5-orta	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	3-düşük	5-orta
220 (OIV, 2009).	Tane uzunluğu (mm)	7-uzun	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	5-orta	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	5-orta	5-orta
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	1-kalp şeklinde	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş	1-üç
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	7-koyu yeşil	3-soluk yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli	3-V şeklinde
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	4-dar elipsoit	10-parmak şekilli
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	5-koyu kırmızı mor	1-yeşil sarı

Tayfi üzüm çeşidinin ortalama verileri literatür ile karşılaştırıldığında; yapılan çalışmada salkım ağırlığı 272.1 g ile 429.31 g arasında değişmekle birlikte, Aslan (2018a) 475.51 g, Tanrısever (2016) 178 g olarak saptamıştır. Tane ağırlığı 4.17 g ile 4.25 g arasında değişirken, Aslan (2018a) 3.94 g, Tanrısever (2016) 3.13 g olarak bulmuştur. Tane eni 16.82 mm ile 16.94 mm arasında ölçülürken, Aslan (2018a) 16.75 mm, Tanrısever (2016) 14.4 mm olarak ölçülmüştür. Tane boyu 21.22 mm ile 22.86 mm arasında değişmekle beraber, Aslan (2018a)

yaptığı çalışmada 21.25 mm olarak saptarken, Tanrısever (2016) yaptığı çalışmada 17.4 mm olarak saptamıştır.

Tayfi üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yapılan çalışmada yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük" ve "küçük" olarak belirlenmesine karşın; Güler (2007) "küçük", Cuma (2021) "orta", Yıldırım (2019) ve Yurtgül (2021) ise "çok büyük" olarak saptamıştır. Yaprak uzunluğunun "kısa" olarak belirlenmesi Güler (2007), Cuma (2021) ve Yıldırım (2019) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Yaprak ayasının şekli "kalp şeklinde" ve "kama şeklinde" olurken, Güler (2007) yaptığı çalışmada "yuvarlak", Yıldırım (2019), Cuma (2021), Yurtgül (2021) yaptıkları çalışmalarda ise "beşgen" olarak belirtilmiştir. Bu çalışmada Tayfi çeşidinin yaprak dilim sayısı "beş" ve "üç" olarak belirlenmesine karşın; Güler (2007), Cuma (2021), Yurtgül (2021) ve Yıldırım (2019) yaptıkları çalışmalarda "beş" olarak belirlenmiştir. Yaprak üst yüzey rengi "koyu yeşil" ve "soluk yeşil" olarak saptanırken, Güler (2007) "koyu yeşil" Yıldırım (2019), Cuma (2021), Yurtgül (2021) ise yaptıkları çalışmalarda "yeşil" olarak tespit etmişlerdir. Yapılan çalışmada yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık" olarak bulunması, Güler (2007) yaptığı çalışmasında "yarı açık" olarak saptamıştır. Yaprak sap cebinin şekli "U" ve "V" şeklinde bulunmuş buna karşın; Güler (2007) yaptığı çalışmada "V şekilli", Yıldırım (2019), Cuma (2021), Yurtgül (2021) yaptıkları çalışmalarda ise "U şekilli" olarak saptanmıştır.

Salkım boyu "kısa/orta" ve "çok uzun" olarak belirtilmiştir. Yıldırım (2019), Cuma (2021), Yurtgül (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) "kısa", Güler (2007) ise "orta" olarak salkım boyunu tespit etmiştir. Salkım yoğunluğu "orta" olarak bulunması Güler (2007) yaptığı çalışma ile benzerlik gösterirken, Yıldırım (2019), Cuma (2021), Yurtgül (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada "sık" olarak sınıflandırılmıştır. Salkım ağırlığı "düşük" ve "orta" olarak belirlenirken, Güler (2007) "orta" olarak tespit etmiştir. Yapılan çalışmada salkım şekli "huni şekilli" olarak, Gürsöz (1993) yaptığı çalışmasında ise "omuzlu konik" olarak belirtmiştir.

Tane uzunluğu "uzun" olarak belirlenmesi Güler (2007), Cuma (2021) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Yıldırım (2019), Yurtgül (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalarda tane uzunluğunu "çok uzun" olarak saptamışlardır. Tane genişliği "orta" olarak belirlenmesi Cuma (2021) yaptığı çalışma ile benzerlik gösterirken, Güler (2007), Yurtgül (2021), Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada "enli" olarak

tespit etmişlerdir. Tane ağırlığının "orta" olarak belirlenmesi Güler (2007) yaptığı çalışma ile benzerlik gösterirken, Yıldırım (2019) Cuma (2021), Yurtgül (2021), Ünal (2020) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada "ağır" olarak bulunmuştur. Tane şekli "dar elipsoit" ve "parmak şekilli" olarak bulunmasına karşın; Gürsöz (1993) "uzun oval", Güler (2007) "yumurta", Yıldırım (2019), Yurtgül (2021), Ünal (2020) ile Ünal ve Yıldırım (2020) "elips" olarak belirlenmiştir. Tane kabuk rengi "koyu kırmızı mor" ve "yeşil sarı" olarak saptanırken, Gürsöz (1993) yaptığı çalışmada "kırmızı", Güler (2007) yaptığı çalışmada "kırmızı mor", Cuma (2021) yaptığı çalışmada "sarı", Ünal (2020) yaptığı çalışmada "kırmızımsı beyaz", Yurtgül (2021), Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada ise "koyu kırmızı mor" olarak saptamışlardır.

4.2.24. Zeynebi üzüm çeşidi

Yöre, sofralık ve kurutmalık olarak değerlendirilmektedir. Sinonimlerinin Lıbdrej, Hatune ve Hatun Parmağı olduğu Zeynebi üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.137.'de yer almaktadır. Zeynebi üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Gürsöz (1993) Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaptığı çalışma, Ünal (2020) Şırnak ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma, Cuma (2021) Mardin ili Midyat ilçesinde yaptığı çalışma, Tanrısever (2016) Mardin ili ve ilçelerinde yaptığı çalışma ile Ünal (2019a), Yıldırım (2019), Ünal ve ark. (2019) Şırnak ili İdil ilçesinde yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Çizelge 4.137. Zeynebi üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Zeynebi (Lıbdrej, Hatune ve Hatun Parmağı)
İli	Mardin
İlçesi	Savur
Mahalle	Dereiçi
Koordinatlar	37°33'02.14''K - 40°57'30.39''D

Şekil 4.37. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden alınan Zeynebi üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.138. ile Çizelge 4.139.'da Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden örnekleri alınan Zeynebi üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 74.67 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.6 cm, salkım uzunluğu 14.61 cm, salkım genişliği 6.68 cm, salkım ağırlığı 115.04 g, tane uzunluğu 23.79 mm, tane genişliği 13.25 mm ve tane ağırlığı ise 2.68 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.138.).

Çizelge 4.138.'de sunulan, Zeynebi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "orta", salkım genişliği "dar", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "çok uzun", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.138. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden alınan Zeynebi üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	58.4	94	74.67	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	7.3	10	8.6	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	11.5	16.5	14.61	5-orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	6	7.5	6.68	3-dar
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	80	153.63	115.04	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	16.74	31.47	23.79	9-çok uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	8.82	16.2	13.25	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.03	3.81	2.68	3-düşük

Çizelge 4.139.'da sunulan, Zeynebi üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "çok açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "seyrek", salkım şekli "silindirik", tane şekli "parmak şekilli", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.139. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden alınan Zeynebi üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	1-çok açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şeklinde
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	3-seyrek
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	10-parmak şekilli
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Zeynebi üzüm çeşidinin ortalama verileri literatür ile karşılaştırıldığında; Salkım ağırlığı 115.04 g olarak bulunurken, Tanrısever (2016) yaptığı çalışmada 145.8 g olarak bulunmaktadır.

Tane uzunluğu 23.79 mm olarak ölçülürken, Tanrısever (2016) ise 23.7 mm olarak ölçmüştür. Tane genişliği 13.25 mm olarak bulunurken Tanrısever (2016) 14.5 mm olarak bulunmuştur. Tane ağırlığı ise 2.68 g olarak saptanırken, Tanrısever (2016) yaptığı çalışmada 2.8 g olarak saptamıştır.

Zeynebi üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük" olarak saptanırken; Yıldırım (2019), Cuma (2021) ise "orta" olarak saptamışlardır. Yaprak uzunluğu "kısa" olarak belirlenmesi Cuma (2021) yaptığı çalışma ile benzer bulunurken, Yıldırım (2019) yaptığı çalışmada "orta" olarak belirtmiştir. Salkım uzunluğu "orta" olarak bulunmuş olup, Yıldırım (2019), Cuma (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) "kısa" olarak bulmuşlardır. Tane uzunluğu "çok uzun" olarak belirtilmesi, Yıldırım (2019), Cuma (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermektedir. Zeynebi üzüm çeşidinin tane genişliği "orta" olarak bulunmuştur. Yıldırım (2019), Cuma (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada ise "dar" olarak saptamışlardır. Tane ağırlığı "düşük" olarak bulunurken, Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) "orta" olarak, Cuma (2021) ile Ünal (2020) ise "ağır" olarak bulmuştur.

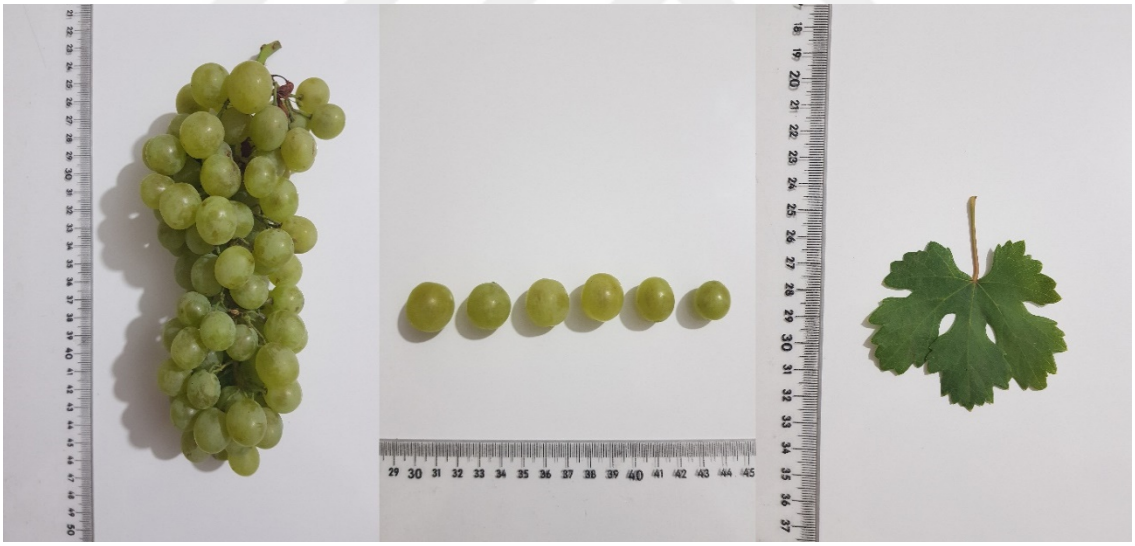
Yaprak ayasının şekli "kama şeklinde" bulunmasına karşın; Yıldırım (2019), Cuma (2021) "beşgen" olarak saptamışlardır. Yaprak dilim sayısının "beş", yaprak üst yüzey renginin "yeşil" olması Cuma (2021) ile Yıldırım (2019) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Yaprak sap cebinin şeklinin "U şekilli" olması Yıldırım (2019) yaptığı çalışma ile benzerlik gösterirken, Cuma (2021) yaptığı çalışmada yaprak sap cebinin şeklini "V" olarak saptamıştır. Salkım yoğunluğu "seyrek" olarak belirlenmesi Ünal (2020) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermesine karşın; Yıldırım (2019), Cuma (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada "orta" olarak saptamışlardır. Salkım şekli "silindirik" olurken, Gürsöz (1993) yaptığı çalışmada ise "omuzlu dallı" şekilli olmaktadır. Tane şekli "parmak şekilli" olarak bulunmasına karşın; Gürsöz (1993) yaptığı çalışmada "ters yumurta", Cuma (2021), Ünal (2020) "uzun elips", Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada ise "sivri" olarak tane şeklini belirlemişlerdir. Tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak belirtilmesi Gürsöz (1993), Tanrısever (2016), Cuma (2021), Yıldırım (2019) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

4.2.25. Zeyti üzüm çeşidi

Yöre, sofralık ve kurutmalık olarak değerlendirilen Zeyti üzüm çeşidine ait coğrafi bilgiler Çizelge 4.140.'ta sunulmuştur. Zeyti üzüm çeşidinin değerlendirme şekli Gürsöz (1993) Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yürüttüğü çalışma, Aslan (2018a) Siirt ve Batman illerinde yaptığı çalışma, Ünal (2019a), Yıldırım (2019), Cuma (2021) Mardin ili Midyat ilçesinde yaptığı çalışma, Ünal ve ark. (2019) Şırnak ilinin İdil ilçesinde yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermesine karşın, Akaalp (2007) ve Tanrısever (2016) Mardin ili ilçelerinde yaptıkları çalışmalarda Zeyti üzüm çeşidinin sofralık olarak yetiştirildiğini bildirmişlerdir.

Çizelge 4.140. Zeyti üzüm çeşidinin coğrafi özellikleri

	Coğrafi Özellikler
Çeşit ismi	Zeyti
İli	Mardin
İlçesi	Midyat, Ömerli, Artuklu, Savur, Kızıltepe
Mahalle	Gülveren, Kaynakkaya, Eskikale, Dereiçi, Hocaköy
Koordinatlar	37°29'19.11''K - 41°29'27.59''D, 37°20'49.53''K - 40°56'37.38''D, 37°18'09.62''K - 40°46'18.47''D, 37°33'02.14''K - 40°57'30.39''D, 37°08'53.80''K - 40°30'29.65''D

Şekil 4.38. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.141. ile Çizelge 4.142.'de Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden örnekleri alınan Zeyti üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 49.25 cm² olarak, yaprak uzunluğu 6.71 cm, salkım uzunluğu 16.03 cm, salkım genişliği 8.95 cm, salkım ağırlığı 308.77 g, tane uzunluğu 19.11 mm, tane genişliği 17.3 mm ve tane ağırlığı ise 3.74 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.141.).

Çizelge 4.141.'de sunulan, Zeyti üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "çok kısa", salkım uzunluğu "orta/uzun", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "orta", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı "orta" olarak belirlenmiştir.

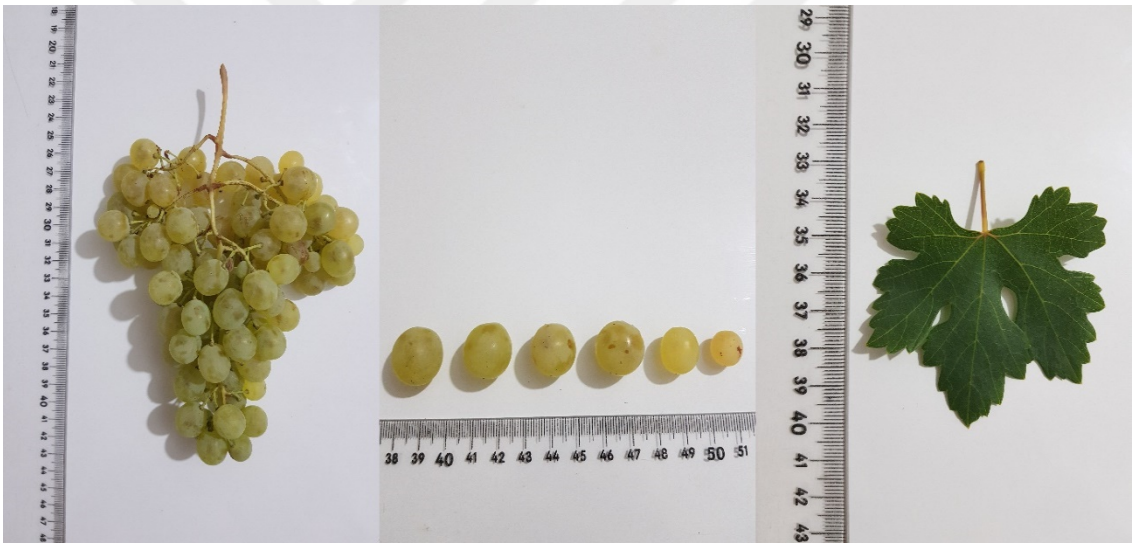
Çizelge 4.141. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	38.44	63.75	49.25	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	6.2	7.5	6.71	1-çok kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	14	20	16.03	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	6.5	11	8.95	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	160.2	437.15	308.77	5-orta
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	15.31	25.11	19.11	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	13.27	21.2	17.3	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3.48	4.1	3.74	5-orta

Çizelge 4.142.'de sunulan, Zeyti üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "silindirik", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.142. Mardin ilinin Midyat ilçesine bağlı Gülveren Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Şekil 4.39. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.143. ile Çizelge 4.144.'te Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden örnekleri alınan Zeyti üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 56.37 cm² olarak, yaprak uzunluğu 7.46 cm, salkım uzunluğu 15.36 cm, salkım genişliği 10.6 cm, salkım ağırlığı 224.21 g, tane uzunluğu 15.57 mm, tane genişliği 14.41 mm ve tane ağırlığı ise 2.77 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.143.).

Çizelge 4.143.'te sunulan, Zeyti üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "çok kısa", salkım uzunluğu ve genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu ile genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmiştir.

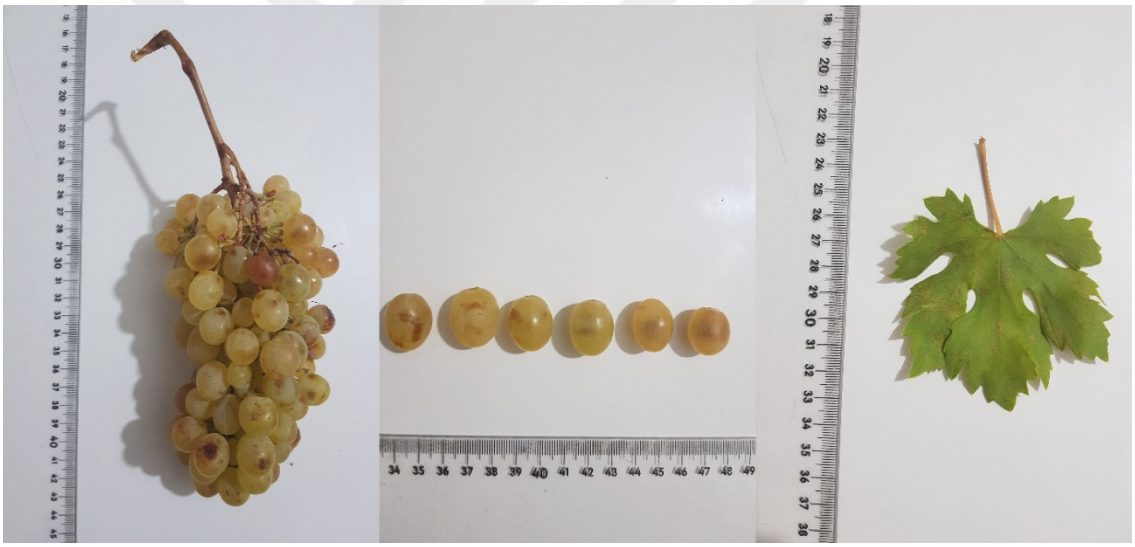
Çizelge 4.143. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	49	67.23	56.37	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	6.8	8.1	7.46	1-çok kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	12	17.3	15.36	5-orta
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	9	13.1	10.6	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	147.16	313.92	224.21	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	9.41	18.28	15.57	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	7.69	16.67	14.41	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.25	3.2	2.77	3-düşük

Çizelge 4.144.'te sunulan, Zeyti üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "koyu yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "çok açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "huni şekilli", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.144. Mardin ilinin Ömerli ilçesine bağlı Kaynakkaya Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	7-koyu yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	1-çok açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	3-huni şekilli
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Şekil 4.40. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.145. ile Çizelge 4.146.'da Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden örnekleri alınan Zeyti üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 71.56 cm² olarak, yaprak uzunluğu 8.11 cm, salkım uzunluğu 16.3 cm, salkım genişliği 8.16 cm, salkım ağırlığı 180.28 g, tane uzunluğu 19.11 mm, tane genişliği 16.67 mm ve tane ağırlığı ise 3.3 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.145.).

Çizelge 4.145.'te sunulan, Zeyti üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "orta/uzun", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu "uzun", tane genişliği "orta" ve tane ağırlığı "orta" olarak belirlenmiştir.

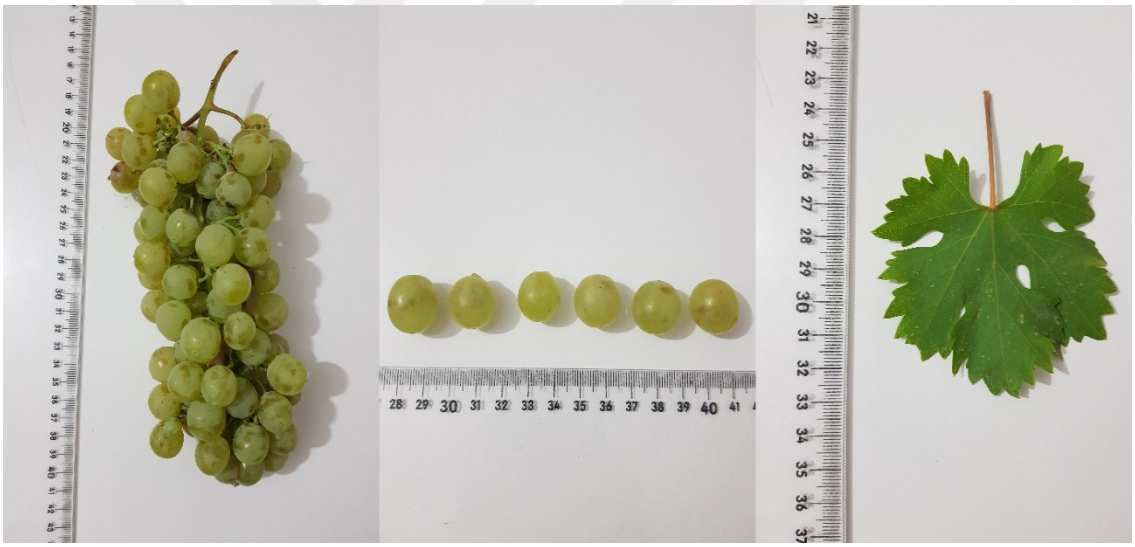
Çizelge 4.145. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	42.9	99.99	71.56	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	6.5	9.9	8.11	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	11.4	21.4	16.3	6-orta/uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	6.5	10.3	8.16	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	114.14	328.5	180.28	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	13.32	21.76	19.11	7-uzun
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	15	19.19	16.67	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	2.31	3.9	3.3	5-orta

Çizelge 4.146.'da sunulan, Zeyti üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "soluk yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "çok açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "silindirik", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.146. Mardin ilinin Artuklu ilçesine bağlı Eskikale Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	3-soluk yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	1-çok açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Şekil 4.41. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.147. ile Çizelge 4.148.'de Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden örnekleri alınan Zeyti üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 57.32 cm² olarak, yaprak uzunluğu 7.33 cm, salkım uzunluğu 18.73 cm, salkım genişliği 10.51 cm, salkım ağırlığı 268.94 g, tane uzunluğu 18 mm, tane genişliği 16.59 mm ve tane ağırlığı ise 3.65 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.147.).

Çizelge 4.147.'de sunulan, Zeyti üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük", yaprak uzunluğu "çok kısa", salkım uzunluğu "uzun", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu ve genişliği "orta" ve tane ağırlığı ise "orta" olarak belirlenmiştir.

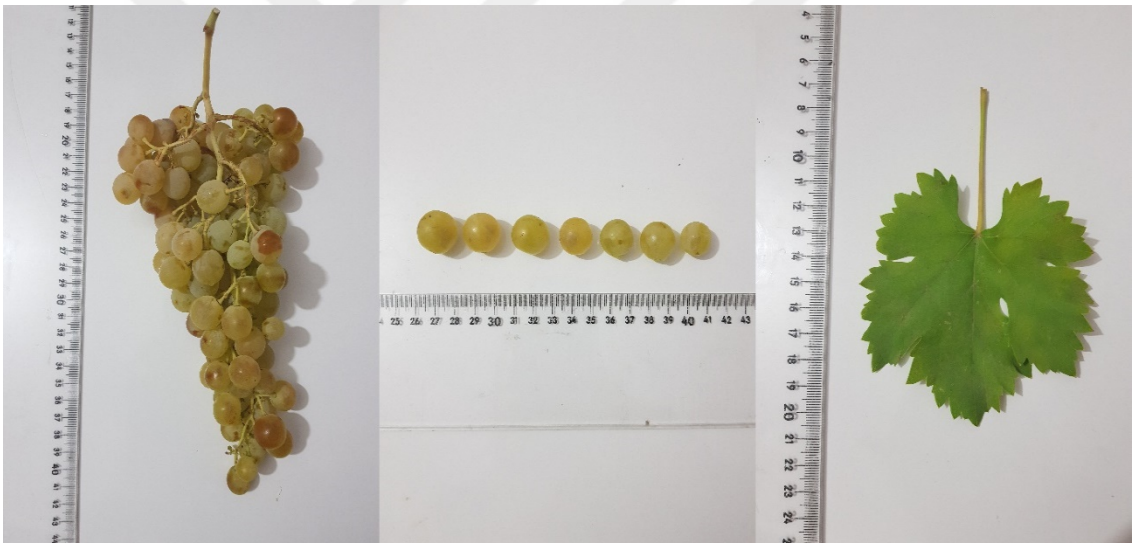
Çizelge 4.147. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	43.47	69.6	57.32	1-çok küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	6.7	8	7.33	1-çok kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	16.7	20.9	18.73	7-uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	8.7	12.5	10.51	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	182.26	373.8	268.94	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	14.54	20.22	18	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	13.02	19.02	16.59	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	3.24	4.04	3.65	5-orta

Çizelge 4.148.'de sunulan, Zeyti üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "silindirik", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.148. Mardin ilinin Savur ilçesine bağlı Dereiçi Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Şekil 4.42. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görüntüsü

Çizelge 4.149. ile Çizelge 4.150.'de Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden örnekleri alınan Zeyti üzüm çeşidine ait ampelografik özellikler verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; yaprak ayasının büyüklüğü 89.57 cm² olarak, yaprak uzunluğu 9.26 cm, salkım uzunluğu 19.65 cm, salkım genişliği 9.58 cm, salkım ağırlığı 270.06 g, tane uzunluğu 16.54 mm, tane genişliği 16.37 mm ve tane ağırlığı ise 2.57 g olarak saptanmıştır (Çizelge 4.149.).

Çizelge 4.149'da sunulan, Zeyti üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının büyüklüğü "küçük", yaprak uzunluğu "kısa", salkım uzunluğu "uzun", salkım genişliği "orta", salkım ağırlığı "düşük", tane uzunluğu ile genişliği "orta" ve tane ağırlığı "düşük" olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.149. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Bulgular
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm^2)	77.9	101	89.57	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	8.2	10.1	9.26	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	15.1	22.5	19.65	7-uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	7.5	11.5	9.58	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	205.55	326.21	270.06	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	11.95	18.35	16.54	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	13.32	18.69	16.37	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	1.72	3.37	2.57	3-düşük

Çizelge 4.150.'de sunulan, Zeyti üzüm çeşidinin bazı özelliklerine ilişkin sayısal bulgular (OIV) sınıflandırmasına göre tanımlandığında; yaprak ayasının şekli "kama şeklinde", yaprak dilim sayısı "beş", yaprak üst yüzey rengi "soluk yeşil", yaprak sap cebinin açıklık derecesi "açık", yaprak sap cebinin şekli "U şekilli", salkım yoğunluğu "orta", salkım şekli "silindirik", tane şekli "geniş elipsoit", tane kabuk rengi "yeşil sarı" olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.150. Mardin ilinin Kızıltepe ilçesine bağlı Hocaköy Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerinin devamı

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	1-soluk yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı

Mardin ilçelerine bağlı farklı mahallelerden alınan Zeyti üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri karşılaştırıldığında; salkım genişlikleri, tane genişlikleri, yaprak ayası şekilleri, yaprak dilim sayıları, yaprak sap cebi şekilleri, Salkım yoğunlukları, tane şekilleri ile tane kabuk renkleri benzerlik göstermektedir. Geriye kalan özellikler ise birbirinden farklıdır (Çizelge 4.151.).

Çizelge 4.151. Mardin ilçelerine bağlı mahallelerden alınan Zeyti üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özelliklerin karşılaştırılması

OIV Kodu	İncelenen Özellikler	Bulgular				
		Gülveren	Kaynakkaya	Eskikale	Dereiçi	Hocaköy
065 (Yıldırım, 2019)	Yaprak ayasının büyüklüğü (cm²)	1-çok küçük	1-çok küçük	1-çok küçük	1-çok küçük	3-küçük
066 (Yıldırım, 2019)	Yaprak uzunluğu (cm)	1-çok kısa	1-çok kısa	3-kısa	1-çok kısa	3-kısa
202 (OIV, 2009)	Salkım uzunluğu (cm)	6-orta/uzun	5-orta	6-orta/uzun	7-uzun	7-uzun
203 (OIV, 2009)	Salkım genişliği (cm)	5-orta	5-orta	5-orta	5-orta	5-orta
502 (OIV, 2009)	Salkım ağırlığı (g)	5-orta	3-düşük	3-düşük	3-düşük	3-düşük
220 (OIV, 2009)	Tane uzunluğu (mm)	7-uzun	5-orta	7-uzun	5-orta	5-orta
221 (OIV, 2009)	Tane genişliği (mm)	5-orta	5-orta	5-orta	5-orta	5-orta
503 (OIV, 2009)	Tane ağırlığı (g)	5-orta	3-düşük	5-orta	5-orta	3-düşük
067 (OIV, 2009)	Yaprak ayasının şekli	2-kama şeklinde	2-kama şeklinde	2-kama şeklinde	2-kama şeklinde	2-kama şeklinde
068 (OIV, 2009)	Yaprak dilim sayısı	3-beş	3-beş	3-beş	3-beş	3-beş
069 (OIV, 2009)	Yaprak üst yüzey rengi	5-yeşil	7-koyu yeşil	3-soluk yeşil	5-yeşil	1-soluk yeşil
079 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	3-açık	1-çok açık	1-çok açık	3-açık	3-açık
080 (OIV, 2009)	Yaprak sap cebinin şekli	1-U şekilli	1-U şekilli	1-U şekilli	1-U şekilli	1-U şekilli
204 (OIV, 2009)	Salkım yoğunluğu	5-orta	5-orta	5-orta	5-orta	5-orta
208 (OIV, 2009)	Salkım şekli	1-silindirik	3-huni şekilli	1-silindirik	1-silindirik	1-silindirik
223 (OIV, 2009)	Tane şekli	3-geniş elipsoit	3-geniş elipsoit	3-geniş elipsoit	3-geniş elipsoit	3-geniş elipsoit
225 (OIV, 2009)	Tane kabuk rengi	1-yeşil sarı	1-yeşil sarı	1-yeşil sarı	1-yeşil sarı	1-yeşil sarı

Zeyti üzüm çeşidinin ortalama verileri literatür ile karşılaştırıldığında; yapılan çalışmada salkım ağırlığı 180.28 g ile 308.77 g arasında değişmektedir. Tanrısever (2016) salkım ağırlıklarını 174 g, Aslan (2018a) ise çalışmasında 326.14 g olarak bulmuştur. Tane ağırlığı 2.57 g ile 3.74 g arasında değişmesine karşın; Tanrısever (2016) çalışmasında 2.41 g, Aslan (2018a) ise 2.5 g olarak saptamıştır. Tane genişliği 8.16 mm ile 10.6 mm arasında farklı değerler almış olup, Tanrısever (2016) yaptığı çalışmada 15.4 mm, Aslan (2018a) ise yaptığı çalışmada 15.02 mm olarak saptamıştır. Tane uzunlu ise 15.57 mm ile 19.11 mm arasında ölçülmüş olup, Tanrısever (2016) çalışmasında 19.4 mm, Aslan (2018a) ise çalışmasında 17.4 mm olarak saptamıştır.

Zeyti üzüm çeşidinin (OIV) kodlarına göre sınıflandırılan özellikleri literatür ile karşılaştırıldığında; yaprak ayasının büyüklüğü "çok küçük" ve "küçük" olarak saptanmıştır. Kırs (2019), Cuma (2021) ve Yıldırım (2019) "orta" olarak belirtmişlerdir. Yaprak uzunluğu "çok kısa" ve "kısa" olarak saptanırken, Kırs (2019) yaptığı çalışmada "orta", Yıldırım (2019), Cuma (2021) ise yaptıkları çalışmada ise "kısa" olarak bulmuştur. Bu çalışmada Zeyti üzüm çeşidinin yaprak ayası şekli "kama" olarak belirlenmesi Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmalar ile benzer bulunmasına karşın; Kırs (2019) "beşgen", Yıldırım (2019) ile Cuma (2021) ise "yuvarlak" olarak saptamışlardır. Yaprak dilim sayı "beş" olarak belirlenmesi Yıldırım (2019), Cuma (2021), Kırs (2019) ile Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Yaprak üst yüzey rengi "soluk yeşil", "yeşil" ve "koyu yeşil" olarak belirlenmiştir. Kırs (2019), Cuma (2021) ve Yıldırım (2019) ise yaprak üst yüzey rengini "yeşil" olarak saptamışlardır. Yaprak sap cebinin şekli "U şekilli" bulunması Kırs (2019) ile Cuma (2021) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermesine karşın; Yıldırım (2019) "V şekilli" olarak saptamıştır.

Salkım uzunluğu "orta/uzun", "orta" ve "uzun" olarak bulunurken, Güler ve ark. (2013) "orta", Kırs (2019) "uzun", Yıldırım (2019), Cuma (2021) ile Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmada ise "kısa" olarak saptamışlardır. Salkım genişliği "orta" olarak belirlenirken, Güler ve ark. (2013) "dar" olarak saptamışlardır. Bu çalışmada salkım ağırlığı "düşük" ve "orta" olarak sınıflandırılırken, Kırs (2019) yaptığı çalışmada salkım ağırlığını "büyük" olarak belirtmiştir. Salkım yoğunluğu "orta" olarak belirlenmesi Kırs (2019), Cuma (2021) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermekte olup; Yıldırım (2019) "az sıklıkta" Ünal ve Yıldırım, Güler ve ark. (2013), Akaalp (2007) yaptıkları çalışmalarda ise "seyrek" olarak saptamışlardır. Salkım şekli "huni" ve "silindirik" olarak belirlenirken, Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada "dallı", Gürsöz (1993) ise "silindirik konik omuzlu" olarak saptamıştır.

Tane uzunluğu "orta" ve "uzun" olarak bulunmasına karşın; Kırs (2019), Cuma (2021), Yıldırım (2019), Ünal ve Yıldırım (2020) yaptıkları çalışmalarda "orta", Güler ve ark. (2013) ise "uzun" olarak saptamışlardır. Tane genişliği "orta" olarak belirlenmesi Yıldırım (2019), Cuma (2021), Ünal ve Yıldırım (2020), Güler ve ark. (2013) yaptıkları araştırma bulguları ile benzerlik göstermekte olup, Kırs (2019) yaptığı çalışmada "enli" olarak saptamıştır. Tane ağırlığı "düşük" ve "orta" olarak bulunurken, Yıldırım (2019), Cuma (2021), Ünal ve Yıldırım (2020), Güler ve ark. (2013) ile Kırs (2019) yaptıkları çalışmada "orta" olarak saptamışlardır. Tane şekli "geniş elipsoit" olarak bulunmasına karşın; Yıldırım (2019), Cuma (2021), Ünal ve

Yıldırım (2020) ile Güler ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada “yuvarlak” olarak, Kırs (2019) “kısa oval”, Akaalp (2007) ve Gürsöz (1993) ise yaptıkları çalışmalarda “uzun oval” olarak bulmuşlardır. Tane kabuk rengi Kırs (2019), Yıldırım (2019), Ünal ve Yıldırım (2020), Güler ve ark. (2013), Tanrısever (2016), Akaalp (2007) ve Gürsöz (1993) yaptıkları çalışmalar ile benzerlik göstermekte olup; ‘yeşil sarı’ olarak saptanmıştır.

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Mardin ili bağcılık açısından büyük bir öneme sahiptir. Nitekim TUİK verileri incelendiğinde bağcılığın tüm ilçelerde yapıldığı görülmektedir. Yörede sofralık, kurutmalık, şaraplık ve şıralık gibi birçok değerlendirme şeklinin olduğu üzüm çeşitleri bulunmaktadır. Şırası çıkarılan üzümler bölgede genellikle pekmeze dönüştürülür. Bunun yanında; bastık, cevizli sucuk gibi yöresel ürünlere dönüştürülerek de değerlendirilmektedir.

Anket verilerine bakıldığında; üreticilerin yarısından fazlasının bağcılığı aile gereksinimlerini karşılamak amacıyla yaptıkları görülmektedir. Bölgede şaraplık üzüm yetiştiriciliği yapılmamakla birlikte, azda olsa şarap üretimine uygun üzümlerin şarap üretiminde kullanıldığı anlaşılmıştır. Ancak bölge üreticisi yoğun bir şekilde sofralık-şıralık, kurutmalık-şıralık veya sadece şıralık çeşitlerinin yetiştiriciliği konusunda üretim yapmaktadır.

Yörede bağcılık genellikle küçük işletmeler halinde yapılmaktadır. Üreticilerin yarısından fazlasının yetiştiricilik yaptığı bağ alanın 10 da'lık alandan az olması bunun göstergesidir. Kendi tüketimini karşılamak amacıyla bağcılık yapan üreticilerin çoğu, hasat zamanında üzümlerini tartmamaktadır. Bu nedenle üzüm verimliliği hakkında net bir bilgi sahibi değillerdir. Ancak azda olsa üreticilerin bir kısmı, dekar başına verimin çoğunlukla 250-500 kg/da arasında değiştiğini ifade etmişlerdir.

Bağların hemen hemen tamamında Mazrone üzüm çeşidi yetiştirilmektedir. Bununla birlikte Zeyti üzüm çeşidi de bağların çoğunda yaygın olarak bulunmaktadır. Yetiştiricilerin çoğunluğunun uzman yardımı almamakta ve bağ kurulumlarını çelik materyali ile gerçekleştirmektedir. Üreticiler bağ kurulumlarında kullandıkları çelik materyallerini ise eş dost veya komşu bağlardan elde etmektedirler.

Yörede bağcılıkta sulama yapılmamaktadır. Sulama yapan birkaç üreticinin ise bu işlemi deneme amaçlı yaptığı görülmüştür. Gübre kullanımının da yaygın olmadığı tespit edilmiştir. Gübre kullanan üreticiler ise çiftlik gübresini tercih etmektedirler. Filoksera zararlısının görülmediği bağlarda çoğunlukla külleme hastalığı bulunmaktadır. Külleme hastalığı ile mücadele yöntemi olarak ise geleneksel hale gelmiş toz kükürt kullanılmaktadır.

Çalışmada toplam 42 üzüm çeşidine ulaşılmıştır. Bu çeşitler arasında aynı çeşit olup, farklı mahallelerden örnekleri alınan çeşitler bulunmaktadır. Nitekim ulaşılan 42 üzüm çeşidinin 25'i birbirinden farklı olarak isimlendirilmektedir. Bulunan 25 farklı çeşidin 13'ü sofralık çeşit, 8'i sofralık ve kurutmalık çeşittir. Kerküş üzüm çeşidi ile Reşik üzüm çeşidi sadece kurutmalık çeşit olup; Mazrone ile Sinceri üzümü ise sofralık, şıralık ve şaraplık çeşittir.

42 üzüm çeşidinin ortalama sayısal değerlerine bakıldığında; Yaprak ayası en büyük olan çeşit 126.68 cm² ile Kayadere Mahallesinden alınan Antebi üzüm çeşidi olup, yaprak ayası en küçük olan ise 49.25 cm² ile Gülveren Mahallesinden alınan Zeyti üzüm çeşididir. Yaprak uzunluğu kıyaslaması da aynı sonucu vermektedir.

Ortalama değerlere göre; en uzun salkım 22.55 cm ile Ilısu Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidi olup en kısa salkım ise 9.73 cm ile Gülveren Mahallesinden alınan Musabbak üzüm çeşididir. En geniş salkım 14.39 cm ile Akbağ Mahallesinden alınan Mazrone üzüm çeşidi olup, en dar salkım ise 5.6 cm ile Ilısu Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşididir. En ağır salkım 567.12 g ile Sümer Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidi olup, en hafif salkım ise 91.09 g ile Gülveren Mahallesinden alınan Musabbak üzüm çeşididir.

En uzun üzüm tanesi ortalama değerlere göre 24.86 mm ile Eskikale Mahallesinden alınan Direşik üzüm çeşidi olup, en kısa üzüm tanesi ise 12.08 mm ile Gülveren Mahallesinden alınan Musabbak üzüm çeşididir. En geniş üzüm tanesi ortalama değerlere göre 18.74 mm ile Kayadere Mahallesinden alınan Sorava üzüm çeşidi olup, en dar üzüm tanesi ise Ilısu Mahallesinden alınan Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşididir. En ağır üzüm tanesi ortalama değerlere göre 5.1 g ile Sümer Mahallesinden alınan Reşik üzüm çeşidinde, en hafif üzüm tanesi ise 1.06 g ile Ilısu Mahallesinden alınan Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidinde bulunmaktadır.

Üzümlerin (OIV) ölçütlerine göre sınıflandırılması sonucunda; yaprak ayasının büyüklüğü 22 çeşitte "çok küçük", 19 çeşitte ise "küçük" olarak sınıflandırılırken; yaprak uzunluğu 32 çeşitte "kısa", 9 çeşitte ise "çok kısa" olarak belirlenmiştir. Salkım uzunluğu 12 çeşitte "orta/uzun", 9 çeşitte "orta", 10 çeşitte "kısa/orta", 2 çeşitte "kısa" olarak belirlenirken, Kabala Mahallesinden alınan Şıtvi üzüm çeşidi "uzun/çok uzun" ve Ilısu Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidinin salkım uzunluğu ise "çok uzun" olarak belirlenmektedir. Salkım genişliği 28 çeşitte "orta", 8 çeşitte "dar", 6 çeşitte "geniş" çıkmaktadır. Salkım ağırlığı 31

çeşitte "düşük", 8 çeşitte "orta", 2 çeşitte "çok düşük", Sümer Mahallesinden alınan Bineytati üzüm çeşidinde ise "yüksek" çıkmaktadır.

Tane uzunluğu (OIV) kriterlerine göre 18 çeşitte "uzun", 18 çeşitte "orta", 2 çeşitte "kısa" 4 çeşitte ise "çok uzun" çıkmaktadır. Tane genişliği 32 çeşitte "orta", 7 çeşitte "geniş", 3 çeşitte ise "dar" çıkmaktadır. Tane ağırlığı 23 çeşitte "düşük", 18 çeşitte "orta", 1 çeşitte ise "yüksek" çıkmaktadır. Yaprak ayasının şekli 20 çeşitte "kama", 13 çeşitte "dairesel", 4 çeşitte "kalp" ve 4 çeşitte ise "beşgen" olarak belirlenmiştir. Yaprak dilim sayısı 38 çeşitte "beş", 4 çeşitte ise "üç" olarak saptanmıştır.

Yaprak üst yüzey rengi (OIV) kriterlerine göre 27 çeşitte "yeşil" 7 çeşitte "koyu yeşil", 7 çeşitte ise "soluk yeşil" olarak belirlenmiştir. Yaprak sap cebinin açıklık 33 çeşitte "açık", 6 çeşitte "çok açık", Kayadere Mahallesinden alınan Antebi üzüm çeşidinde ise "kapalı" olarak saptanmıştır. Yaprak sap cebinin şekli 36 çeşitte "U şeklinde" 4 çeşitte "V şeklinde", Kayadere Mahallesinden alınan Antebi üzüm çeşidinde ise "Parantez" şeklindedir. Salkım yoğunluğu 26 çeşitte "orta", 8 çeşitte "yoğun", 5 çeşitte "seyrek", 2 çeşitte "çok yoğun" olurken, Ilısu Mahallesinden alınan Bılbiziki üzüm çeşidinde ise "çok seyrek" olmaktadır.

Salkım şekli (OIV) kriterlerine göre 22 çeşitte "huni" 16 çeşitte "silindirik", 4 çeşitte ise "konik" olmaktadır. Tane şekli (OIV) kriterlerine göre 15 çeşitte "geniş elipsoit" 6 çeşitte "küresel", 7 çeşitte "dar elipsoit", 5 çeşitte "parmak şekilli", 6 çeşitte "geniş yumurta", 2 çeşitte "yumurta", Eskikale Mahallesinden alınan Direjik üzüm çeşidinde ise tane "boynuz" şeklindedir. Tane kabuk rengi 27 çeşitte "yeşil sarı", 7 çeşitte, "mavi siyah", 5 çeşitte "koyu kırmızı mor", Ilısu Mahallesinden alınan Soromori üzüm çeşidinde "koyu kırmızı", Kayadere Mahallesinden alınan Soromori üzüm çeşidinde "kırmızı" ve Kabala Mahallesinden alınan Hımrani üzüm çeşidinde ise "Pembe" olarak ortaya çıkmaktadır.

Sonuç itibari ile; Mardin ilinde yetiştiriciliği yapılan birbirinden farklı birçok üzüm çeşidi bulunmaktadır. Yörede sofralık, kurutmalık, şaraplık ve şıralık çeşitlerin bulunmasıyla beraber, şıralık çeşitlerin farklı şekillerde işlenmesi Mardin bağcılığının zenginliğini ön plana çıkarmaktadır. Bu çalışmanın tamamlanması ile tespit edilen üzümlerin kendine ait özellikleri ortaya çıkarılmıştır. Mardin bölgesinde yetiştirilen ve hala tespiti yapılmayan birçok üzüm çeşidi bulunmaktadır. Bu üzümler tespit edilip ampelografik özellikleri belirlenerek literatüre eklenmesi gerekmektedir. Bunun dışında yörede üzüm yetiştiriciliği yöresel yöntemlerle

yapılmakta olup, üreticilerin üzüm yetiştirme tekniği hakkında bilgi birikiminin olmadığı gözlemlenmiştir. Mardin ilinde önemli bir yeri olan bağcılık için ne yazık ki tarımsal yayım ve danışmanlıklar yetersizdir. Üreticinin bilgi alma kaynaklarını ilaç bayileri ve çevresi oluşturmaktadır.

Bağcılığa yönelik yürütülecek tarımsal yayım çalışmaları ihtiyaca göre, nitelikli personeller tarafından katılımcılık temelinde yapılmalıdır. Böylelikle insan kaynağının geliştirilmesi ve iç dinamiklerin harekete geçirilmesi ile hem ilde bağcılığın gelişmesine hem de kırsal alanın sosyo ekonomik açıdan kalkınma sürecine katkı sağlanabilir. Üreticilerin bağcılık konusunda örgütlenme durumu yoktur. Üreticiler örgütlenme konusunda bilinçlendirilmeli, teşvik edilmelidir. Böylelikle hem gelir hem de pazar açısından birçok konuda örgütlenmenin getirdiği avantajlardan yararlanabileceklerdir.

KAYNAKLAR

AKAALP, H., 2007. Mardin İli Bağ Yetiştiriciliğinin Analizi. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 74s.

AKCAN, E., 2017. Mardin Yöresinde Yetiştirilen Mahalli Şepırze Üzüm Çeşidinde Hümik Asit ve Kaya Fosfatı Uygulamalarının Verim, Kalite ve Bitki Fenolojisi Üzerine Etkileri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 82s.

AKIN, S., CENGİZ, R., ÖZGEN, İ., ve ÖCAL KARA, F., 2013. Çüngüş İlçesi Bağcılığı ve Üzüm Üreticilerin Örgütlenmeye Bakış Açıları. Diyarbakır Yer Üssü Kaynakları-1, Uzman Matbaacılık ve Ciltleme, Diyarbakır, s.26-36.

ASLAN, A., 2018a. Siirt ve Batman İlleri Üzüm Çeşitlerinin Verim ve Kalite Özelliklerinin Belirlenmesi. Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 101s.

ASLAN, D., 2018b. Güneydoğu Anadolu Sofralık Üzüm Çeşitlerinde Göz Verimliliği ve Uygun Budama Seviyelerinin Tespiti. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 76s.

BEKİŞLİ, M.İ., 2014. Harran Ovası Koşullarında Yetiştirilen Bazı Asma Çeşitleri ile Amerikan Asma Anaçlarının Yaprak ve Stoma Özelliklerinin Belirlenmesi. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 96s.

BEKİŞLİ, M.İ., BİLGİÇ, C., GÜRSÖZ, S., 2015. Şanlıurfa İli Bağ Alanlarının Mevcut Durumu ve Sulama Sistemlerinin Değerlendirilmesi. Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi-A, 27: 562-565.

ÇAKIR, A., 2003. GAP Alanında Yetiştirilen Bazı Sofralık ve Şaraplık Üzüm Çeşitlerinde Farklı Sulama Düzeylerinin Besin Maddesi Alımına Etkileri. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 106s.

ÇAKIR, A., KARACA SANYÜREK, N., KARAKAYA, E., ve AY, Ş., 2017a. Nusaybin (Mardin) İlçesi Bağcılığı Sorunları ve Çözüm Önerileri. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 34(1): 15-25.

ÇAKIR, A., KARAKAYA, E., ve KUZU, K., 2014. Diyarbakır İli Eğil İlçesi Bağcılığının Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 1(4): 490-500.

ÇAKIR, A., KARAKAYA, E., ve UÇAR, H. K., 2015. Mardin İli Savur İlçesi Bağ İşletmelerinin Mevcut Durumu ve Potansiyeli. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 5(1): 9-19.

ÇAKIR, A., ODABAŞIOĞLU, M.İ., İŞLEK, F., ALANKO, M., 2017b. Diyarbakır İli Dicle İlçesi Bağcılığının Mevcut Durumu, Başlıca Sorunları ve Çözüm Önerileri. Alatarım, 16(2): 37-46.

ÇELİK, H., AĞAOĞLU, Y.S., FİDAN, Y., MARASALI, B., SÖYLEMEZOĞLU, G., 1998. Genel Bağcılık. Sunfidan A.Ş. Mesleki Kitaplar Serisi, No:1, Ankara, 253s.

DAĞLIOĞLU, E., 2005. Kilis İli Merkez İlçede Üzüm Yetiştiren İşletmelerin Ekonomik Analizi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 83s.

DÖLEK, T., 2017. Siirt Yöresinde Yetiştirilen Bazı Üzüm Çeşitlerinin Göz Verimliliklerinin Belirlenmesi ve Farklı Göz Şarjı Uygulamalarının Verim ve Kaliteye Etkisi. Siirt Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Siirt, 43s.

ELMA, C., 2015. Siirt Yöresinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Morfolojik, Biyokimyasal ve Moleküler Karekterizasyonlarının Belirlenmesi. Siirt Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Siirt, 67s.

EREZ, M.E., F, M., PINAR, S.M., İNAL, B., KAYA, Y., ve ALTINTAŞ, S., 2017. Siirt İlinde Yetiştirilen Bazı Üzüm Çeşitlerinin Tanımlanması ve Kalite Değerlerinin Belirlenmesi. Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi, 4(1): 31-42.

ERSAYAR, F., KAZANKAYA, A., DOĞAN, A., UYAK, C., 2011. Van İli Merkez İlçe ve Köylerinde Yetiştirilen Bazı Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1(2): 23-33.

ESER, B., 2019, Şanlıurfa İlinde Farklı Bağ Terbiye Sistemlerinin Ekonomik Yönden Karşılaştırılması. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 42s.

FAO, 2021. Food and Agriculture Organization of the United Nations Official Website. Production quantities of Grapes by country. http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC/visualize (Erişim tarihi: 21.04.2021).

GAZİOĞLU ŞENSOY, R.İ., KISACA, G., BAŞ, E.Ö., ve YILMAZ, Y., 2020. Siirt İli ve Bazı İlçelerinde Mevcut Bağcılık İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Tarımsal Uygulamalara Yaklaşımlarının Belirlenmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi 30(2): 289-298.

GÜLER, B., 2007. Pervari (Siirt) Yöresinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 84s.

GÜLER, I., KUNTER, B., CANTÜRK, S., ve KESKİN, N., 2013. Mardin-Elmabahçe Köyü (Tizyan) Üzüm Çeşitlerinin Tanıtılması ve Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi. Türkiye 8. Bağcılık ve Teknolojileri Sempozyumu, 25-28 Eylül, Cilt 27, Konya, s.608-617.

GÜRSÖZ, S., 1993. GAP Alanına Giren Güneydoğu Anadolu Bölgesi Bağcılığı ve Özellikle Şanlıurfa İlinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Nitelikleri ile Verim ve Kalite Unsurlarının Belirlenmesi Üzerinde Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana, 363s.

İLHAN, E., 2016. Adıyaman Merkez İlçede Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 149s.

KARAAĞAÇ, E., 2006. Gaziantep İli Asma Gen Potansiyelinin Ssr (Sımple Sequence Repeats) Markörlerle Moleküler Analizi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 89s.

KARATAŞ, H., KARATAŞ, D.D., ÖZDEMİR, G., 2016a. Diyarbakır İli Bağcılığında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Uluslararası Diyarbakır Sempozyumu, 2-5 Kasım, Diyarbakır, Bildiri Kitabı, Cilt 3, 2053-2059.

KARATAŞ, D.D., KARATAŞ, H., ÖZDEMİR, G., 2016b. Diyarbakır İli Bağcılık Potansiyelinin İlçeler Bazında Değerlendirilmesi. Uluslararası Diyarbakır Sempozyumu, 2-5 Kasım, Diyarbakır, Bildiri Kitabı, Cilt 3, 2061-2067.

KARATAŞ, H., KARATAŞ, D.D., ÖZDEMİR, G., 2016c. Diyarbakır İli Yerel Üzüm Çeşit Varlığı ve Değerlendirme Olanakları. Uluslararası Diyarbakır Sempozyumu, 2-5 Kasım, Diyarbakır, Bildiri Kitabı, Cilt 3, 2275-2283.

KARATAŞ, D.D., KARATAŞ, H., ve ÖZDEMİR, G., 2015. Diyarbakır İli Bağcılığının Sektörel Durum Analizi. A Grafik, s.26-105, Diyarbakır, ISBN:978-975-7635-58-1

KAYA, M., 2018. Diyarbakır İli Üzüm Çeşitlerinin Verim ve Kalite Özelliklerinin Belirlenmesi. Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 123s.

KAYA, M., ve ÖZDEMİR, G., 2013. Bazı Sofralık Üzüm Çeşitlerinin Diyarbakır Koşullarındaki Kalite Özellikleri ile Etkili Sıcaklık Toplamı İsteklerinin Belirlenmesi.

Türkiye 8. Bağcılık ve Teknolojileri Sempozyumu, 25-28 Eylül, Cilt 27, Konya, s.202-206.
KILIÇ, S., 2019. Diyarbakır İli Bağcılığının Mevcut Durumu Üzerine Bir Araştırma. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 37s.
KIRS, T., 2019. Gercüş (Batman) Yöresinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 112s.
ODABAŞIOĞLU, M. İ., 2020. Semi-Arid Koşullarda Farklı Anaçlar Üzerinde Yetiştirilen Sofralık Üzüm Çeşitlerinin Verim, Kalite ve Çekirdek Özellikleri ile Stoma Morfolojilerinin İncelenmesi. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Şanlıurfa, 307s.
ODABASİOGLU, M.I., GURSOZ, S., Ak, B.E., 2018. Commonly Preferred Training Systems at GAP Region Vineyards. 1st International GAP Agriculture and Livestock Congress (UGAP2018), 25-27 April 2018, Şanlıurfa-Turkey, 918-922.
OIV, 2009. OIV Descriptor List For Grape Varieties and Vitis Species, 2nd Ed. 232 pp. 18 rue d'Aguesseau – 75008 Paris.
ÖZ, V., 2018. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Çekirdekli Kuru Üzümlerinin Bazı Fitokimyasal Özelliklerinin Belirlenmesi. Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 76s.
ÖZDEMİR, G., BAYHAN, Y.D., 2018. Bazı Sofralık Üzüm Çeşitlerinin Diyarbakır Ekolojik Koşullarındaki Salkım, Tane ve Şıra Özelliklerinin Belirlenmesi. Internatıonal Congress on Agrıculture and Anımal Scıences, 7-9 November, Alanya, s.815-820.
ÖZDEMİR, G., GENÇ, N., ve GÖL, M.S., 2016. İklim Değişikliğinin Bazı Şaraplık Üzüm Çeşitlerinin Fenolojileri ile Verim ve Kalite Özellikleri Üzerine Etkilerinin Belirlenmesi. Yalova Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi, 2(Özel Sayı): 294-296.
ÖZDEMİR, G., ve ÇAKIR, A., 2018. GAP Bölgesinde Organik Üzüm Yetiştiriciliği. Yalova Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi, 47(1): 249–255.
ÖZEL, R. ve ESER, B., 2021. Bağcılıkta Farklı Terbiye Sistemlerinin Karşılaştırılması. Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi, 25(2): 234-243.
ÖZTUNÇ, Y., 2015. Şanlıurfa İlinde Bağcılığın Yaygın Olarak Yapıldığı Bölgelerde Bağların Mevcut Durumu Üzerine Bir Araştırma. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 33s.
POLAT, A., 2016. Şanlıurfa İlinde Yetiştiriciliği Yapılan Üzüm Çeşitlerinin Bazı Fitokimyasal Profillerinin Belirlenmesi. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Şanlıurfa, 210s.
SEMERCİ, A., KIZILTUĞ, T., ÇELİK, A.D., ve KİRACI, M.A., 2015. Türkiye Bağcılığının Genel Durumu. Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 20(2): 43.
SÖĞÜT, A.B., ÖZDEMİR, G., 2015. Bazı Şaraplık Üzüm Çeşitlerinin Diyarbakır Ekolojisindeki Fenolojik Özellikleri ile Etkili Sıcaklık Toplamı İsteklerinin Belirlenmesi. Türkiye 8. Bağcılık ve Teknolojileri Sempozyumu, 25-28 Eylül, Cilt 27, Konya, s.404-408.
SÖKMEN, A., 2005. Gaziantep İli İslahiye İlçesinde Bünyesinde Pazara Yönelik Bağcılığa Yer Veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 97s.
TANRISEVER, S., 2016. Mardin İlinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Verim ve Kalite Özellikleri. Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 89s.
TARİMORMAN, 2021. https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/ (Erişim tarihi: 01.03.2021).

TEMEL, Z., 2016. Mardin İli Midyat Yöresinde Süryani Ev Şarapçılığı Üzerine Sosyo-Ekonomik Bir Değerlendirme. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 56s.

TÜİK, 2021a. Üzüm. https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Tarim-111 (Erişim tarihi: 01.03.2021).

TÜİK, 2021b. Toplu Meyveliklerin Alanı ve Üretim Miktarları. https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr (Erişim tarihi: 22.04.2021).

UÇAŞ, C., 2021. Midyat (Mardin) İlçesinde Bazı Yerel Üzüm Genotipleri ve Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi. Şırnak Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şırnak, 154s.

UYAK, C., DOĞAN A., ve KAZANKAYA A., 2011c. Şirvan ve Eruh (Siirt) İlçelerinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1(3): 27-40.

UYAK, C., DOĞAN, A., KAZANKAYA, A., (2011d). Siirt (Pervari) Yöresinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 21(3): 158-173.

UYAK, C., DOĞAN, A., ve KAZANKAYA, A., 2011a. Siirt (Merkez)'de Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1(3): 15-26.

UYAK, C., DOĞAN, A., ve KAZANKAYA, A., 2011b. Siirt İli Bağcılığının Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 21(3): 225-234.

ÜNAL, M.S., 2019a. İdil/Şırnak Ekolojisinde Yetiştirilen Yerel Üzüm Çeşitlerinin Etkili Sıcaklık Toplamı İsteklerinin Belirlenmesi. Uluslararası Tarım ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi (UTYHBD), 5(1): 46-53.

ÜNAL, M.S., 2019b. Şırnak İli Bağcılığının Mevcut Durumu ve Potansiyeli. Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology, 7(12): 2184-2189.

ÜNAL, M.S., ve YILDIRIM, M., 2019. Şırnak İli İdil ilçesinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Bazı Ampelografik Özelliklerinin Tespiti. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, 6. Cilt (Prof. Dr. Fuat SEZGİN Bilim Yılı Özel Sayısı): 190-203.

ÜNAL, M.S., 2020. Şırnak Yöresel Üzüm Çeşitlerinin Bazı Özelliklerinin Belirlenmesi. ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, (COMU J. Agric. Fac.), 8(2): 277-287.

ÜNAL, M.S., SAĞLAM, H., ve KIRKAYA, H., 2019. Şırnak İli İdil İlçesinde Yetiştirilen Mahalli Üzüm Çeşitlerinin Değerlendirilme Şekilleri. Bahri Dağdaş Bitkisel Araştırma Dergisi, 8(1): 158-162.

ÜNAL, M.S., UÇAŞ, C., SEZGİN H., 2020. Midyat/Mardin İlçesinde Yöresel Üzüm Çeşitlerini Değerlendirilme Şekilleri. Bahri Dağdaş Bitkisel Araştırma Dergisi, 9(2): 268-279.

ÜNAL, M.S., SEZGİN, H., ve UÇAŞ, C., 2021. Nusaybin/Mardin Yöresi Bağcılığına Bir Bakış: Yöresel Çeşitlerin Değerlendirilmesi. Bahri Dağdaş Bitkisel Araştırma Dergisi, 10(1): 75-84.

YILDIRIM, M., 2019, Şırnak İli İdil İlçesinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi. Şırnak Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şırnak, 134s.

YILDIZ, Ö., 2019. Diyarbakır İlinde Faaliyet Gösteren Bağcılık İşletmelerinin Yapısı Üretim ve Pazarlama Sorunları. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 65s.

YURTGÜL, Ç., 2021. Güçlükonak Yöresel Üzüm Çeşitlerinin Özellikleri, Uygulanan Bağcılık Tekniği ve Değerlendirme Şekilleri. Şırnak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şırnak, 118s.